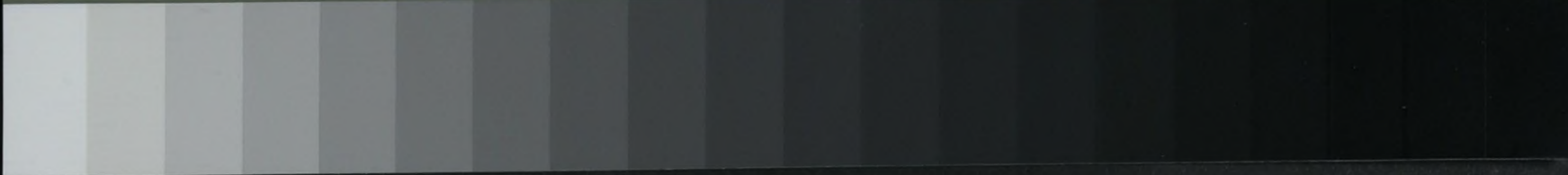

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

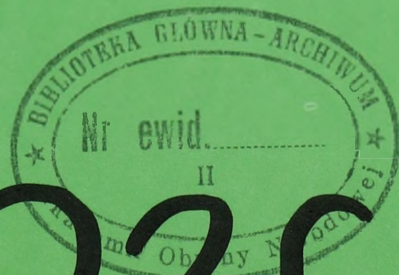

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

UZBROJENIE I WYPOSAŻENIE WOJSK LĄDOWYCH W KONTEKŚCIE ICH WSPÓŁCZESNYCH ZADAŃ

pk. „UZBROJENIE”

59369

WARSZAWA

2005

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

**UZBROJENIE I WYPOSAŻENIE WOJSK LĄDOWYCH
W KONTEKŚCIE ICH WSPÓŁCZESNYCH ZADAŃ
pk. „UZBROJENIE”**

Recenzja pracy – **Prof. dr hab. Michał HUZARSKI**

ZESPÓŁ AUTORSKI

Plk dr hab. Witold LIDWA (kierownik zespołu),	wstęp, rozdz. 1, 5, zakończenie;
Pplk dr Jan POSOBIEC	rozdz. 2;
Pplk dr Ryszard CHROBAK	rozdz. 3;
Dr Jan BRZozowski	rozdz. 4.

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	4
1. METODOLOGICZNE PODSTAWY BADAŃ.....	7
1.1. Przedmiot i cel badań.....	8
1.2. Problemy i hipotezy.....	9
1.3. Metody i teren badań.....	14
2. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH WE WSPÓŁCZESNYCH UWARUNKOWANIACH.....	16
2.1. Zadania związane z gotowością do odparcia ewentualnej agresji.....	20
2.2. Zadania wynikające z udziału w sojuszniczych operacjach militarnych poza terytorium kraju.....	30
2.3. Zadania związane z udziałem wydzielonych sił w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.....	35
2.4. Zadania wojsk wsparcia krajowego w różnych stanach funkcjonowania państwa.....	45
2.5. Konkluzje.....	54
3. WYMAGANIA WOBEC UZBROJENIA I WYPOSAŻENIA WOJSK LĄDOWYCH WYNIKAJĄCE Z ICH WSPÓŁCZESNYCH ZADAŃ.....	58
3.1. Zgrupowania Wojsk Lądowych jako komponent narodowych i wielonarodowych sił zadaniowych.....	58
3.2. Determinanty rozwoju i zmian komponentów Wojsk Lądowych.....	61
3.3. Uzbrojenie Wojsk Lądowych a nowe koncepcje prowadzenia działań.....	75
3.4. Uzbrojenie Wojsk Lądowych w aspekcie podstawowych czynników walki zbrojnej.....	80
3.5. Konkluzje.....	95
4. OCENA PRZYDATNOŚCI UZBROJENIA I WYPOSAŻENIA WOJSK LĄDOWYCH W KONTEKŚCIE PRZEWIDYWANYCH ZADAŃ.....	98
4.1. Współczesny kształt Wojsk Lądowych.....	98
4.2. Analiza możliwości współczesnych środków rażenia Wojsk Lądowych.....	102
4.2.1. Środki walki wojsk zmechanizowanych i pancernych.....	104
4.2.2. Środki wsparcia i osłony.....	119
4.2.3. Inżynieryjne środki rażenia.....	135
4.3. Konkluzje.....	138
5. WNIOSKI I KONSTATACJE KOŃCOWE.....	142
5.1. Zadania Wojsk Lądowych.....	142
5.2. Wymagania wobec uzbrojenia i sprzętu technicznego przewidzianego do działań innych niż wojna.....	144
5.3. Wymagania wobec uzbrojenia i sprzętu przewidzianego do prowadzenia działań wojennych.....	148
ZAKOŃCZENIE.....	151
BIBLIOGRAFIA.....	152
ZAŁĄCZNIKI.....	154

WSTĘP

Siły Zbrojne RP służą zapewnieniu bezpieczeństwa Polski oraz obronie polskich interesów narodowych, a także budowie pozycji Polski w NATO i Unii Europejskiej. Podstawową misją w czasie pokoju jest utrzymanie sił i zdolności potrzebnych do realizacji zadań w zakresie ochrony i zapewnienia bezpieczeństwa Polski oraz udzielenie władzom cywilnym niezbędnej pomocy wojskowej, głównie w wypadku zagrożeń militarnych. Są także włączone w kształtowanie bezpieczeństwa w bezpośrednim sąsiedztwie Polski i na terenie całej Europy poprzez rozwój współpracy wojskowej z innymi państwami. Uczestniczą w utrwalaniu porządku międzynarodowego oraz biorą udział w militarnych działaniach stabilizacyjnych, głównie w ramach operacji prowadzonych przez ONZ, OBWE, NATO i UE, a także doraźnie formowanych koalicji.¹

Te ogólne zadania w znacznej części odnoszą się do podstawowego trzonu sił zbrojnych, jakim są Wojska Lądowe, które we wszystkich stanach funkcjonowania państwa mają do spełnienia szereg zadań o różnym charakterze, co wymaga wszechstronnego ich przygotowania oraz uzbrojenia i wyposażenia w sprzęt umożliwiający realizację przewidzianych zadań, zarówno na obszarze jak i poza granicami kraju.

W czasie pokoju wydzielone siły Wojsk Lądowych mogą uczestniczyć w przewyżnianiu sytuacji kryzysowych, poprzez udział w misjach pokojowych poza granicami kraju oraz uczestniczyć w usuwaniu skutków klęsk żywiołowych i katastrof, a także udzielać pomocy humanitarnej.

W czasie wojny po osiągnięciu gotowości bojowej jako podstawowej trzon sił zbrojnych uczestniczą w obronie państwa poprzez stosowanie różnych form działań militarnych.

Wszystko to wskazuje, że zarówno w okresie pokoju, kryzysu jak i wojny, Wojska Lądowe mają do wykonania zadania istotne dla funkcjonowania państwa.

¹ Por. Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, www.wp.mil.pl.

Wynika z tego, że ich struktura oraz uzbrojenie i wyposażenie powinny umożliwiać wykonanie tych złożonych zadań.

Praca poświęcona jest tym właśnie problemom.

Głęboka analiza czekających zadań sprawiła, że powstało szereg wątpliwości dotyczących tego, czy aktualne uzbrojenie i wyposażenie Wojsk Lądowych zapewni realizację tak różnorodnych i złożonych zadań?

Poszukanie odpowiedzi na to pytanie jest kontynuacją wcześniej prowadzonych badań dotyczących perspektywy przeobrażeń współczesnego pola walki, a w tym zadań Wojsk Lądowych. Wyniki tych badań wskazały potrzebę poszukiwania rozwiązań, które pozwoliłyby wyposażać Wojska Lądowe w uzbrojenie i sprzęt o walorach często wzajemnie się wykluczających, jak np. lekkich przenośnych zestawów przeciwpancernych i przeciwlotniczych oraz środków walki umożliwiających prowadzenie działań o charakterze manewrowym, w tym zdolnych do przerzutu drogą powietrzną. Wymagania te, sprawiły że rozważa się utworzenie, w ramach Sił Zbrojnych komponentów zdolnych do działania poza granicami kraju w ramach działań koalicyjnych, a więc sił lekkich manewrowych o wyposażeniu w środki walki umożliwiające ich przerzut drogą powietrzną. Oraz sił przeznaczonych do zapewnienia nienaruszalności granic RP. Uzbrojenie i wyposażenie tych sił powinno umożliwić z jednej strony, powstrzymanie ewentualnej agresji, z drugiej zaś rozbicie przeciwnika, który naruszyłby integralność terytorialną. Dzielenie sił na te, które działać będą na obszarze i poza obszarem kraju i te przewidziane do obrony kraju, jest podziałem kontrowersyjnym, budzącym wiele emocji, lecz jak wskazują doświadczenia, podziałem zapewniającym wykonanie zadań, wynikających ze współczesnych wyzwań, zagrożeń oraz zobowiązań sojuszniczych.

W pracy przedstawiono wyniki wieloletnich badań nad problematyką wyposażenia i uzbrojenia Sił Zbrojnych, ocenia i weryfikuje przydatność różnych środków walki i wskazuje na te, które w aktualnych warunkach spełniają oczekiwania wynikające bezpośrednio z przewidywanych warunków ich użycia.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, poprzedzonych wstępem, a wieńczy ją zakończenie.

W rozdziale pierwszym przedstawiono metodologiczne podstawy badań. Określono tu sytuację problemową, wskazano problem badawczy i problemy szczegółowe, wytyczono także cel badań oraz zaprezentowano hipotezę roboczą, stanowiącą wstępną koncepcję rozwiązania głównego problemu badawczego.

Rozdział drugi poświęcony został zadaniom, przed którymi stanęły współczesne Wojska Lądowe w różnych stanach funkcjonowania państwa.

W rozdziale trzecim określone zostały wymagania, jakim odpowiadać powinien sprzęt oraz uzbrojenie w kontekście zadań, jakie przedstawione zostały w drugim rozdziale. Wskazano tu także wymagania wobec uzbrojenia i sprzętu technicznego, jakie dyktują podstawowe czynniki walki zbrojnej (razenie, ruch i informacja).

Rozdział czwarty poświęcony został ocenie przydatności środków walki aktualnie występujących na uzbrojeniu i wyposażeniu Wojsk Lądowych.

Punktem odniesienia stały się tu wcześniej przedstawione zadania Wojsk Lądowych oraz oczekiwania, co do parametrów, jakim poziomem powinien odpowiadać sprzęt Wojsk Lądowych.

W rozdziale piątym zawarto syntezę badań, znalazły się wnioski dotyczące uzbrojenia i wyposażenia Wojsk Lądowych w świetle zadań, które muszą one wykonywać w różnych stanach funkcjonowania państwa.

1. METODOLOGICZNE PODSTAWY BADAŃ

W Strategii Obronności Rzeczypospolitej Polskiej, uznającej za nadrzędne polskie interesy narodowe oraz narodowe uwarunkowania ich realizacji, zawarta jest jednocześnie odpowiednia korelacja ze strategią NATO. W praktyce oznacza to potrzebę stosowania następujących zasad: odpowiedzialności narodowej i powszechność obrony, solidarności i integracji sojuszniczej, współpracy i partnerstwa, umacniania zaufania i regionalnej stabilności militarnej, odstraszenia i wiarygodności, elastyczności reagowania obronnego, współpracy cywilno-wojskowej, bilansowania potrzeb obronnych i możliwości kraju.

Wymienione zasady materializowane są (mogą być) w trzech obszarach zaangażowania Sił Zbrojnych. Obszary te, to działania prewencyjno-stabilizacyjne, reagowanie kryzysowe oraz działania wojenne. Istotą działań prewencyjno-stabilizacyjnych jest ciągle prognozowanie i monitorowanie sytuacji, wczesne rozpoznawanie nowych zagrożeń oraz podejmowanie przedsięwzięć, które pozwolą sprostać nowym wyzwaniom i przyczynią się do, zapobiegania przerodzeniu się potencjalnych zagrożeń w faktyczny kryzys lub wojnę. W ramach tych działań Polska – występując samodzielnie lub w ramach NATO, realizuje następujące cele strategiczne:

- *aktywnie kształtuje bezpieczne środowisko międzynarodowe;*
- *buduje strefę wzajemnego zaufania w swoim otoczeniu;*
- *wspiera wysiłki państw w swoim otoczeniu mające na celu bezpieczne przeprowadzanie procesów transformacji i reform;*
- *wspiera wysiłki państw w swoim otoczeniu mające na celu bezpieczne przeprowadzanie procesów transformacji i reform.²*

Naczelnym zadaniem reagowania kryzysowego jest możliwie szybkie opanowanie sytuacji kryzysowej grożącej interesom państwa albo społeczności międzynarodowej, w celu zmniejszenia jej skutków i przywrócenie akceptowalnego stanu, a zwłaszcza zapobieżenie przerodzeniu się sytuacji kryzysowej w bezpośrednie

² www.wojsko.pl, Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej.

zagrożenie wojenne dla Polski lub jej sojuszników. Dlatego Polska, utrzymuje siły niezbędne do realizacji zobowiązań sojuszniczych w ramach reagowania na sytuacje kryzysowe, zwłaszcza te, które mogą mieć wpływ na jej bezpieczeństwo.

Wreszcie trzeci obszar możliwego angażowania Sił Zbrojnych to działania wojenne.

Polska może znaleźć się w stanie wojny jedynie w następstwie agresji dokonanej na nią lub na państwo sojusznicze. Dla naszych Sił Zbrojnych jako członka NATO wojna, niezależnie od jej skali, byłaby wojną prowadzoną w składzie sojuszniczym. Wojska Lądowe muszą więc być zdolne do działań zbrojnych prowadzonych w obronie własnego terytorium (odparcie bezpośredniej agresji na terytorium Polski) oraz działań prowadzonych poza swoim terytorium (udział w odparciu agresji skierowanej przeciwko państwu sojuszniczemu).

Tak więc, zakres zadań Wojsk Lądowych, mimo ich ciągłej redukcji, nie zmniejsza się a wręcz przeciwnie- rośnie.

1.1. Przedmiot i cel badań

Nowe zagrożenia pokoju światowego określane jako zagrożenia asymetryczne obejmujące między innymi terroryzm, konflikty na tle religijnym, etnicznym, ludobójstwo czy klęski żywiołowe, wymagają od społeczności międzynarodowej działań zdecydowanych i konsekwentnych mających na celu zażegnanie w zarodku powstających konfliktów a tym samym utrzymanie pokoju. Wydarzenia ostatnich lat a głównie nasilające się akty terroru stawiają przed społecznością światową nowe wyzwania. Wyzwania coraz trudniejsze, bo nakazujące walkę z przeciwnikiem, który jest trudny do zidentyfikowania. Dlatego przed Siłami Zbrojnymi, obok zadań związanych z obronnością państwa, stają wyzwania związane z walką z terroryzmem jak i z utrzymaniem pokoju w różnych częściach nie tylko Europy, ale i świata. Rozległość tych zadań wymaga wyposażenia przynajmniej części Sił Zbrojnych w tym Wojsk Lądowych w sprzęt i uzbrojenie umożliwiające wykonanie im zadań w znacznej odległości od kraju w różnym klimacie i o różnej specyfice oraz zadań typowych dla tych wojsk w ewentualnych operacjach na obszarze kraju.

Dlatego, jako cel badań przyjęto: ocenę przydatności uzbrojenia i wyposażenia występującego aktualnie w Wojskach Lądowych oraz określenie ewentualnych potrzeb w tym zakresie, z punktu widzenia aktualnych i perspektywicznych zadań.

Cel powyższy wymaga wielu rozstrzygnięć cząstkowych, szczegółowych, bez których jego osiągnięcie może być problematyczne. Założono więc, że osiągnięcie wytyczonego celu prowadzi będzie poprzez realizację następujących celów etapowych:

1. Określenie zadań stojących przed Wojskami Lądowymi a wynikających z narodowych dokumentów doktrynalnych oraz zobowiązań sojuszniczych.
2. Wskazanie wymagań wobec uzbrojenia i sprzętu technicznego zapewniających wykonanie zadań przez Wojska Lądowe.
3. Ocena przydatności uzbrojenia i wyposażenia aktualnie występującego na wyposażeniu Wojsk Lądowych w stosunku do potrzeb wynikających z czekających je zadań.
4. Wskazanie potrzeb w zakresie wyposażenia Wojsk Lądowych w niezbędny sprzęt i uzbrojenie umożliwiające wykonanie przewidzianych dla nich zadań

1.2. Problemy i hipotezy

Problem jest rodzajem zadania, którego badacz nie jest w stanie rozwiązać za pomocą posiadanego zasobu wiedzy. Rozwiązanie jest możliwe dzięki czynnościom myślenia produktywnego, które prowadzi do wzbogacenia wiedzy badacza³. Problem staje się więc problemem badawczym (zadaniem) wówczas, gdy podmiot podejmie działania zmierzające do jego rozwiązania. Sugeruje to, że problem badawczy ściśle łączy się z osobą badacza (podmiotu) gdyż to, co dla jednego badacza jest problemem, dla innego problemem nie jest, bowiem jego zasób wiedzy umożliwia wyjaśnienie problemu bez dodatkowych zabiegów myślenia produktywnego.

Powstaje więc pytanie, czy aktualny stan wiedzy o przygotowaniu Wojsk Lądowych do wykonania stojących przed nimi zadań w świetle nowych wyzwań i

³ J. Koziński, *Rozwiązywanie problemów*, PZWS Warszawa 1969, s. 16.

zagrożeń stwarza sytuację problemową i czy podejmowanie badań tej problematyki jest uzasadnione z punktu widzenia potrzeb Sił Zbrojnych? Badania wstępne wykazały, że brak jest jasnej, docelowej koncepcji struktury i wyposażenia Wojsk Lądowych, o czym świadczą nie zawsze trafione inwestycje w tym zakresie, a cykliczne powracanie do tej problematyki wskazuje na potrzebę permanentnego poszukiwania rozwiązań umożliwiających wyposażenie Wojsk Lądowych w sprzęt i uzbrojenie dostosowane do potrzeb wynikających z zadań, jakie wykonują aktualnie oraz do jakich muszą być przygotowane. Wszystko to uzasadnia potrzebą podjęcia badań w obszarze Wojsk Lądowych i rozwiązania problemu badawczego zawartego w następującym pytaniu: **jakie powinno być uzbrojenie i wyposażenie Wojsk Lądowych aby z powodzeniem mogły one wykonywać różnorodne zadania zarówno na obszarze jak i poza granicami kraju w ramach reagowania kryzysowego oraz zobowiązań sojuszniczych?**

Do rozwiązania tak sformułowanego głównego problemu badawczego oraz uzyskanie wiarygodnych wyników badawczych sformułowano problemy szczegółowe ułatwiające realizację zamiarów badawczych.

1. Jakie zadania dla Wojsk Lądowych wynikają z narodowych dokumentów doktrynalnych oraz zobowiązań sojuszniczych?
2. Jakie wymagania wobec uzbrojenia i wyposażenia Wojsk Lądowych wynikają z przewidywanych dla nich zadań?
3. Czy aktualne uzbrojenie i wyposażenie Wojsk Lądowych odpowiada potrzebom w tym zakresie?
4. Jakie zmiany należy wprowadzić w uzbrojeniu i wyposażeniu Wojsk Lądowych, aby były one zdolne do wykonania stojących przed nimi zadań?

Uzyskanie naukowo uzasadnionych odpowiedzi na powyższe pytania pozwoli na rozwiązanie problemu głównego, a tym samym na osiągnięcie celu badań.

Wstępna analiza materiałów źródłowych w tym doświadczenia oficerów uczestniczących w misjach pokojowych oraz w działaniach stabilizacyjnych w Iraku pozwoliły na sformułowanie hipotezy roboczej:

Hipoteza, jako przypuszczenie mające ułatwić naukowe wyjaśnienie zjawiska jest sądem wypływającym z oceny wstępnych wyników badań teoretycznych, jak i

różnego rodzaju eksperymentów prowadzących do sformułowania problemu badawczego.

Sformułowanie powyższego problemu to efekt uświadomienia sobie obszaru niewiedzy, której istnieje potrzeba wyjaśnienia. Wspomniany obszar niewiedzy będący jak wcześniej wspomniano, efektem wstępnej procedury badawczej, pozwala na sformułowanie przypuszczenia, które jest „projektem” rozwiązania problemu. Projekt ten podlega weryfikacji w trakcie trwania dalszej procedury badawczej. W wyniku zastosowania metod badawczych odpowiadających charakterowi problemu wspomniana hipoteza może bądź potwierdzić się i stać teorią naukową, bądź zostanie odrzucona i postawiona inna, bardziej prawdopodobna, ale także podlegająca procedurze sprawdzania.

Hipoteza jest więc swoistym prawdopodobnym faktem, którego istnienie należy udokumentować. Naukowe wyjaśnienie owego faktu polega na wyprowadzeniu jego opisu (sądu) z pewnych innych uznanych sądów, a więc dedukcji, która w logice uznana jest za rozumowanie niezawodne.

W odniesieniu do hipotez formułowanych w naukach wojskowych pełne zastosowanie przedstawionego wyżej rozumowania dedukcyjnego nie wydaje się być możliwe. Wątpliwość ta wynika z braku niezawodnych praw rządzących walką zbrojną, a zatem wyjaśniania nowych zjawisk w oparciu o prawa wcześniej poznane i uznane za zdania prawdziwe. W badaniach nad przebiegiem procesu decyzyjnego na poszczególnych szczeblach dowodzenia

Zadania stojące przed współczesnymi Wojskami Lądowymi wypływają z narodowych dokumentów doktrynalnych i zobowiązań sojuszniczych. Analiza tych dokumentów pozwala wnioskować, że Wojska Lądowe wykonywać będą zadania na terytorium, jak i poza granicami kraju. Na obszarze kraju podstawowe zadania tych wojsk usytuowane będą w różnych stanach funkcjonowania państwa, w okresie pokoju, kryzysu i wojny. W okresie pokoju wydzielona część sił (w tym wojska obrony terytorialnej) muszą być przygotowane do udzielania pomocy administracji państwowej i samorządowej w wypadku klęsk żywiołowych i katastrof. Ich rolą będzie niesienie pomocy humanitarnej oraz bezpośredniej pomocy poszkodowanym w wyniku tych zdarzeń. Do tego celu, obok specjalistycznych

batalionów ratownictwa inżynieryjnego, mogą być używane inne rodzaje woisk tworzące Wojska Lądowe. Nie wydaje się jednak zasadne, aby wojska niespecjalistyczne (poza batalionami ratownictwa) Wojsk Lądowych wyposażać w sprzęt umożliwiający udzielanie specjalistycznego wsparcia organom administracji terenowej. Powinny jednak, zachowując swoje dotychczasowe wyposażenie i uzbrojenie, uczestniczyć w ćwiczeniach mających na celu zapoznanie ich z przewidywanymi dla nich zadaniami oraz ze sposobem ich wykonywania we współdziałaniu z innymi specjalistycznymi pozamilitarnymi siłami przeznaczonymi do wsparcia ludności na wypadek klęsk żywiołowych i katastrof.

W trakcie sytuacji kryzysowej Wojska Lądowe wykonywać będą zadania umożliwiające szybkie opanowanie sytuacji kryzysowej. W tym celu, w zależności od skali i charakteru zagrożenia dokonywane będzie mobilizacyjne i operacyjne ich rozwinięcie oraz osiągnięcie gotowości do zbrojnego odparcia ewentualnej agresji. Zadania te mogą wykonywać zarówno wojska reagowania, których stan gotowości do działania jest stosunkowo krótki, jak i siły na miejscu z dłuższym czasem na osiągnięcie gotowości, a także wojska obrony terytorialnej. Wynika stąd potrzeba posiadania wydzielonych jednostek o dużych zdolnościach manewrowych i możliwościach szybkiego przerzutu w zagrożony obszar, także środkami transportu powietrznego. Ich uzbrojenie i wyposażenie powinno umożliwić dużą swobodę działania, ale także dużą siłę i skuteczność rażenia, co mogłoby skutecznie odstraszać potencjalnych agresorów, a tym samym rozładowywać sytuację kryzysową. Do środków tych zaliczyć należy zestawy przeciwlotnicze, przeciwpancerne pociski nowej generacji o zróżnicowanym zasięgu, bojowe wozy piechoty umożliwiające prowadzenie skutecznej walki, bez potrzeby spieszania desantu, czołgi o dużej sile i skuteczności ognia oraz odporności, a także inżynieryjnych środków rażenia, w tym z możliwością ich zdalnego użycia.

W działaniach poza terytorium kraju Wojska Lądowe mogą brać udział w operacjach pokojowych, gdzie wymagania wobec uzbrojenia i wyposażenia wypływać będą z mandatu, według którego działania te będą prowadzone oraz warunków w jakich pełniona będzie misja. Zawsze jednak musi to być sprzęt umożliwiający ochronę przewożonych w nim ludzi, a w razie potrzeby umożliwiać wsparcie ich ewentualnych działań.

Uzbrojenie w zasadzie przenośne, lecz o dużej skuteczności. Szczególne znaczenia nabiera wyposażenie indywidualne, które musi choć w części chronić żołnierza przed oddziaływaniem przeciwnika, ogniem broni strzeleckiej, jak i zabezpieczać przed skutkami użycia broni chemicznej i biologicznej.

Działania prowadzone w ramach misji pokojowych polegają często na wymuszaniu pożądanego zachowania się tłumu bez potrzeby używania broni palnej i powodowanie ofiar wśród ludności cywilnej. Poszukiwać więc należy takich środków, które z jednej strony nie będą powodowały niepotrzebnych ofiar, z drugiej zaś będą na tyle skuteczne, że wymuszą pożądaną zachowanie tych przeciwko którym zostaną użyte.

W operacjach stabilizacyjnych i antyterrorystycznych wymagani wobec sprzętu i uzbrojenia wynikają z przewidywanych zadań w tych operacjach. Doświadczenia wskazują jednak na potrzebę wyposażenia żołnierzy w sprzęt zapewniający możliwość skutecznego prowadzenia walki o dużej manewrowości, sile ognia i skuteczności działania. Działania antyterrorystyczne prowadzone będą często w terenach miejskich. Niezbędne jest też wyposażenie w broń umożliwiającą burzenie umocnień oraz skuteczną broń do walki na bliskich odległościach.

W działaniach poza granicami kraju Wojska Lądowe uczestniczyć mogą w sojuszniczych operacjach militarnych, których celem może być niesienie sojuszniczej pomocy w wypadku ataku na któreś z państw Sojuszu.

Do realizacji tego typu zadań potrzeba posiadać wojska manewrowe zdolne do przerzutu drogą powietrzną jak i lądową. Muszą także posiadać uzbrojenie i wyposażenie o parametrach porównywalnych do innych państw Sojuszu, co znacznie ograniczyłoby potrzeby w zakresie transportu zaopatrzenia.

Wymagania powyższe wskazują na potrzebę posiadania w Wojskach Lądowych dwóch typów jednostek o różnych walorach. Jednostki „lekkie” zdolne do przerzutu drogą powietrzną lub morską o dużej manewrowości i sile rażenia. Jednostki, które cechy takiej nie posiadają, bo przewidziane są do działań na obszarze kraju.

1.3. Metody i teren badań

Rozwiązanie głównego problemu badawczego, a co za tym idzie osiągnięcie założonego celu badań wymagało zastosowania adekwatnych do złożoności problematyki – metod badawczych. Stosowano zatem zarówno teoretyczne, jak i empiryczne metody badawcze, a przy ich doborze uwzględniono fakt, że przedmiotem badań były nie naturalne obiekty czy zjawiska przyrody, lecz działania militarne rozpatrywane głównie w sferze teoretycznej.

Proces badawczy rozpoczął się od analizy i krytycznej oceny literatury obejmującej problematykę tematu badań. Jako pozycje źródłowe potraktowano prace monograficzne⁴ oraz naukowe⁵, które to umożliwiły określenie celu badań i głównego problemu badawczego oraz zadań szczegółowych.

W badaniach nad problematyką działań taktycznych w operacjach prowadzonych na obszarze kraju zastosowano metodę analizy. Pozwoliła ona wyłonić ze złożonej materii, jaką jest niewątpliwie połączona operacja obronna prowadzona na obszarze kraju, specyficznych właściwości działań taktycznych prowadzonych w jej ramach oraz uzbrojenia i sprzętu technicznego niezbędnego do wykonania zadań. Dała także możliwość wyodrębnienia tych obszarów, które w problematyce działań taktycznych nie znalazły dotychczas miejsca, a odgrywają w niej istotną rolę. Metoda ta okazała się także wielce przydatna w określaniu wymogów, jakim odpowiadać powinny Wojska Lądowe w zakresie struktury oraz uzbrojenia i wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działań w ramach operacji połączonych prowadzonych na obszarze kraju.

Synteza stosowana często równolegle z analizą, pozwoliła zrozumieć rolę, jaką w całokształcie prowadzonych operacji odgrywają poszczególne rodzaje działań taktycznych oraz określić te formy działań, które przynależą głównie operacji.

⁴ M. Huzarski, *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Toruń 1999; W. Lidwa, *Współdziałanie w walce lądowej*, Toruń 2000; J. Zieliński, *Zarys teorii sztuki operacyjnej*, Toruń 1999; Z. Ścibiorck, *Wojna czy pokój?*, Warszawa 2000.

⁵ *Aspekty narodowe i sojusznicze w teorii taktyki wojsk lądowych* pk. „GARDA”, Warszawa 2000; J. Knetki, *Operacje połączone*, Warszawa 1998; *Podstawowe założenia operacji połączonych*, Warszawa 2000; R. Wróblewski, *Taktyka ogólna jako dyscyplina naukowa*, Warszawa 1987; *Operacyjne aspekty działań pośrednich w obronie*, Warszawa 2000.

Spośród metod empirycznych posługiwano się głównie obserwacją oraz metodą badania sądów (opinii). Metodę obserwacji stosowano podczas wykonywania zadań przez wydzielone siły w operacji stabilizacyjnej w Iraku oraz podczas ćwiczeń organizowanych w Pomorskim Okręgu Wojskowym z 1 DZ. Metoda ta dostarczyła wielu istotnych spostrzeżeń dotyczących roli działań taktycznych w operacji.

Metoda badania sądów, a przede wszystkim ustna ocena ekspertów uzyskana w wyniku rozmowy kierowanej, pozwoliła zweryfikować wiele poglądów na przygotowanie i prowadzenie działań w ramach operacji obronnych i zaczepnych. Opinie te, jak i efekty przedstawionych wcześniej teoretycznych metod badawczych, pozwoliły na przyjęcie zaprezentowanej wcześniej hipotezy, oraz na naukową jej weryfikację i uzyskanie wyników badawczych zaprezentowanych w poszczególnych rozdziałach niniejszego opracowania.

Teren badań oraz procedurę badawczą dobrano w ten sposób, aby rozwiązać główny problem badawczy. Teren badań obejmował różne komórki organizacyjne Akademii Obrony Narodowej, Dowództwa Wojsk Lądowych, jednostek POW.

2. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH WE WSPÓLCZESNYCH UWARUNKOWANIACH

Przeprowadzone analizy szeregu opracowań wskazują, że dynamika zmian w we wszelkich dziedzinach i zakresach działalności człowieka nie traci na intensywności. Szczególnym obszarem zainteresowania naukowców wojskowych stają się nowe wyzwania i zagrożenia implikujące potrzebę prognostycznego określania przyszłości w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego Polski, jak i jej zewnętrznego otoczenia. W dobie zanikania granic, globalizacji, informatyzacji, a przede wszystkim wzrastającej roli i znaczenia informacji, miarą stabilności i właściwego funkcjonowania państwa jest prewencyjne oddziaływanie na możliwe zagrożenia, wysoka zdolność i sprawność systemu obronnego. Coraz wyraźniej i silniej następuje, bowiem wzajemne przenikanie się szerokiego spektrum zachodzących zdarzeń nie tylko w wymiarze lokalnym, ale również globalnym. Wydarzenia pozornie odległe od granic Polski, Europy, czy też obszaru względnej stabilności mogą stać się areną niepokoju kryzysów, walk, wojen lokalnych, których eskalacja doprowadzić może do wojny na szerszą skalę. Przeobrażenia te są konsekwencją nowych uwarunkowań polityczno-militarnych, ujawniających się źródeł konfliktów i antagonizmów o charakterze ekonomiczno-gospodarczym, narodowym, kulturowym czy też religijnym we współczesnym świecie.

Wojska Lądowe są podstawowym komponentem Sił Zbrojnych RP, które w systemie obronnym odgrywają wiodącą rolę, jednocześnie ponoszą wynikający z konstytucji obowiązek oraz odpowiedzialność za bezpieczeństwo własnego kraju, uczestnictwo w budowaniu i utrzymaniu bezpieczeństwa sojuszniczego i globalnego.

Struktura organizacyjno-funkcjonalna Wojsk Lądowych wskazuje na wszechstronność rozumianą jako zdolność do podejmowania różnorodnych zadań. W ich składzie znajdują się różne rodzaje wojsk o właściwym dla siebie, specyficznym uzbrojeniu i wyposażeniu, zdolne do wykonywania różnorodnych zadań. Wszechstronność, to także możliwość prowadzenia działań w każdych warunkach środowiska, pieszo, na środkach walki, w głębi ugrupowania bojowego

przeciwnika, w lesie, w górach, w zimie, itp. Cechę tę dostrzec można również w możliwościach prowadzenia różnego rodzaju działań bojowych (natarcia, obrony, działań opóźniających, wycofania, działań desantowych, desantowo-szturmowych), ale również noszących charakter pokojowy.

Tak kształtujące się uwarunkowania dodatkowo potęgowane są wydarzeniami i prognozami kreślonymi przez coraz częściej uwidaczniające się działania wymierzone bardziej w społeczność międzynarodową niż konkretne państwa, koalicje czy też sojusze. Obecny, XXI wiek rozpoczął się od dokładnie zaplanowanych i skoordynowanych uderzeń terrorystycznych⁶, wojny w Iraku, interwencji militarnej w Afganistanie, ludobójstwa mieszkańców Darfuru w Sudanie, ale i trwających misji pokojowych, które stopniowo normalizują i stabilizują sytuację w wielu zapalnych punktach.

Założenia doktryny obronnej RP sprecyzowane w strategii wojskowej RP z 2004 roku wyznaczają znaczącą rolę wojskom lądowym w reakcji na zagrożenie utraty suwerenności i niepodległości państwa. Bowiem pomimo zobowiązań i założeń sojuszniczych wyrażonych w artykule 5 Traktatu Waszyngtońskiego⁷, w pierwszym etapie konfliktu należy spodziewać się reakcji na agresję w ramach narodowego systemu obronnego. Dlatego też w początkowym okresie konfliktu zbrojnego działania opóźniające i obrona są podstawowymi rodzajami walki prowadzonymi w operacji obronnej, lub opóźniającej.

Analiza warunków wynikających z członkostwa naszego państwa w strukturach NATO, Unii Europejskiej oraz narodowe uwarunkowania obronności Polski wskazują,

⁶ Nowy Jork w 2001 roku, Madryt w 2004, Londyn w 2005, kilkanaście zamachów i akcji terrorystycznych w Rosji, na Kaukazie, w Indonezji, Egipcie.

⁷ Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uważana za napaść przeciwko nim wszystkim; wskutek tego zgadzają się one na to, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, każda z nich w wykonaniu prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego przez artykuł 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom tak napadniętym podejmując natychmiast indywidualne i w porozumieniu z innymi stronami taką akcję, jaką uzna za konieczną, nie wyłączając użycia siły zbrojnej w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. O każdej takiej zbrojnej napaści i o wszystkich środkach zastosowanych w jej wyniku zostanie bezzwłocznie powiadomiona Rada Bezpieczeństwa. Środki takie zostaną zaniechane, gdy tylko Rada Bezpieczeństwa podejmie działania konieczne do przywrócenia i utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Traktat Północnoatlantycki, Waszyngton 4 kwietnia 1949 roku. Por. B. Jabłoński, S. Kamiński, *NATO Acquis*, Warszawa 1998, s. 14.

że Wojska Lądowe, w tym związki taktyczne, oddziały uczestniczyć mogą w realizacji zadań polegających na:

- obronie integralności i suwerenności państwa;
- stwarzaniu warunków do działania wojsk sojuszniczych na obszarze naszego kraju;
- udziale wydzielonych sił (kontyngentów) w ramach wojsk sojuszniczych;
- działaniach na rzecz utrzymania, wymuszania pokoju i stabilizacji.

Biorąc pod uwagę obszar realizacji powyższych zadań należy stwierdzić, że mogą się one odbywać zarówno na obszarze naszego kraju, jak i poza jego granicami.

Innym kryterium klasyfikacji może być zaangażowanie partnerów sojuszniczych z NATO czy też Unii Europejskiej, która tworzy własne siły (Grupy Bojowe) przewidziane tylko do operacji pokojowych). Przejawiać się ono może w ramach działań:

- samodzielnych – narodowych,
- wielonarodowych jako wiodący kraj,
- wielonarodowych jako uczestnik wydzielający kontyngent narodowy⁸.

Wstąpienie do NATO i Unii Europejskiej oznacza, że oprócz swego parasola ochronnego i wsparcia członków Sojuszu w wypadku powstania zagrożenia musimy również być gotowi, a przede wszystkim zdolni, do udziału w działaniach wojennych poza swoim terytorium, w obronie napadniętego sojusznika. Teza ta znajduje swoje odzwierciedlenie w licznych dokumentach normatywnych obowiązujących na szczeblu NATO. Ma również swój wyraz praktyczny w ćwiczeniach prowadzonych w krajach członkowskich Sojuszu.

Analiza tych ćwiczeń pozwala stwierdzić, że związki taktyczne lub operacyjne, w których skład wchodziły wydzielone siły narodowe, udzielały pomocy napadniętemu w ramach zobowiązań sojuszniczych. Były to najczęściej działania, w których wydzielone komponenty narodowe (zgrupowania operacyjne lub taktyczne) uczestniczyły w operacjach połączonych, prowadziły obronę lub natarcie na obszarze państw sojuszniczych, zaatakowanych przez przeciwnika. Z kolei nowa „Koncepcja

⁸ *Teoretyczne podstawy operacji połączonych*, Warszawa 1999, s. 125.

strategiczna” NATO ogłoszona w 1999 roku zaakcentowała dodatkowo możliwość działania poza obszarem traktatowym Sojuszu, który w znaczący sposób poszerzony zostało o nowe państwa, jednak w ściśle określonych sytuacjach⁹.

Wstąpienie Polski do NATO nakłada określone obowiązki, które związane są z kolektywną obroną, będącą fundamentem Sojuszu. Nie zdejmuje to jednak z państw członkowskich troski o własne bezpieczeństwo. Oznacza to, że musimy być gotowi sprostać potrzebom obronnym własnego państwa.

Powyższe uwarunkowania determinują w znaczący sposób obecne i perspektywiczne zadania Wojsk Lądowych, które muszą sprostać wymogom bardziej zróżnicowanym w swej treści i charakterze oraz daleko trudniejszym niż w okresie samowystarczalności obronnej Polski końca lat pięćdziesiątych XX wieku.

Wojska Lądowe zachowują gotowość do realizacji zadań w każdym z możliwych stanów funkcjonowania państwa: pokoju, kryzysu, czy też wojny, dodatkowym czynnikiem determinującym treść i charakter zadań jest gotowość do ich realizacji w dwóch obszarach: wewnętrznym – na terytorium kraju i zewnętrznym – poza jego terytorium.

Stosownie do naszkicowanych uwarunkowań oraz głównych założeń metodologicznych, z punktu widzenia treści zadań Wojsk Lądowych istotnym staje się uzyskanie odpowiedzi na następujące cząstkowe pytania badawcze:

Jakie zadania przewidywane są do wykonania przez Wojska Lądowe w ramach operacji militarnych na obszarze kraju i poza nim?

Jakie zadania dla Wojsk Lądowych wynikają z ich udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych?

Jakie zadania do wykonania mają wojska wsparcia krajowego?

Tak zidentyfikowane cząstkowe problemy badawcze stanowiące w istocie priorytety niniejszej pracy oraz przyjęte ograniczenia przyczyniły się do ukierunkowania toku dalszych dociekań badawczych na uzyskanie odpowiedzi na powyższe pytania, których rezultaty zawarte zostały w poszczególnych podrozdziałach.

⁹ *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju „ARMIA” cz. IV, skład bojowy, struktura i operacje wojsk lądowych*, Warszawa 1999, s. 13.

2.1. Zadania związane z gotowością do odparcia ewentualnej agresji

Analiza środowiska bezpieczeństwa Polski w uwarunkowaniach początku XXI wieku wskazuje, że nastąpiły znaczące przewartościowania, które przyczyniają się do stosownego przeorientowania celów, zadań i założeń systemu obronnego. Pomimo zmiany charakteru zagrożeń, małego prawdopodobieństwa wybuchu konfliktu globalnego, obecności w strukturach NATO, Unii Europejskiej, zacieśniania współpracy z państwami tworzącymi otoczenie Polski, wpływających stąd korzyści i zobowiązań, Siły Zbrojne RP powinny być przygotowane do udziału w konflikcie zbrojnym na poziomie wojny, lokalnych konfliktów zbrojnych na obszarze kraju lub projekcji siły i zdecydowania w zapewnieniu suwerenności, integralności i niezależności Polski. Wymaga tego uznawana przez NATO zasada samowystarczalności obronnej oraz narodowe, dokumenty normatywne¹⁰ dotyczące bezpieczeństwa RP. Istotne znaczenie mają również historyczne uwarunkowania Polski i związana z tym stała gotowość Wojsk Lądowych do działania w każdy nawet najbardziej niekorzystnym wariantcie rozwoju sytuacji.

Ogłoszona w 2003 roku strategia bezpieczeństwa narodowego oraz stanowiąca jej rozszerzenie strategia wojskowa z marca 2004 roku przyczyniła się do znaczących przewartościowań w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego, misji oraz zadań Wojsk Lądowych, które stanowią największy i najważniejszy składnik systemu obronnego RP. W praktyce są to przede wszystkim: cele postawione przed wojskami lądowymi w szeroko pojętych ramach gotowości i zdolności do odparcia ewentualnej agresji na obszar kraju. Dodatkowym czynnikiem determinującym treść zadań w powyższym obszarze zajmują zobowiązania integracyjne oraz priorytety działalności szkoleniowej na najbliższe lata. Ponadto przeprowadzone badania wskazują, że pole walki XXI wieku stawia nowe wymagania, których spełnienie staje się fundamentalnym warunkiem wykonania zadań przez biorące w walce współdziałające, zsynchronizowane i skoordynowane działania różnych rodzajów sił zbrojnych, czy też

¹⁰ Por. *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2003.

wojsk. Przewiduje się, że pole walki może charakteryzować się wieloma cechami¹¹, których źródeł należy upatrywać w czynnikach określanych przez:

- walkę o przewagę informacyjną;
- sieciowe powiązania pola walki;
- przejrzystość;
- wysokie tempo, dużą precyzję i zasięg systemów uzbrojenia;
- jednoczesne działania na całej szerokości i głębokości pola walki;
- duże rozrzedzenie obszarów i rejonów działań;
- wzrost rejonów, obszarów odpowiedzialności;
- zwiększone wykorzystanie przestrzeni powietrznej przez Wojska Lądowe;
- dążenie do rozstrzygających rozwiązań w krótkim czasie;
- znaczący udział elektroniki we wszystkich możliwych płaszczyznach nadający sieciocentryczny charakter działaniom Wojsk Lądowych.
- asymetryczność działań i zagrożeń,
- możliwość prowadzenia walki z przeciwnikiem relatywnie słabszym lub silniejszym.

Tak zdefiniowane pole walki stawia przed wojskami lądowymi specjalne wymagania. Wymagania te, związane z odparciem agresji w ramach operacji połączonych przez współdziałające z innymi rodzajami sił zbrojnych Wojska Lądowe, prowadzone na obszarze kraju poszerzone zostaną o inne, wynikające z przynależności do struktur NATO oraz integracji Polski w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Dotyczy to w szczególności zadań związanych z odpowiednim przygotowaniem i stworzeniem warunków do przyjęcia wojsk sojuszniczych.

W militarnej obronie kraju tylko Wojska Lądowe, jako jeden z najważniejszych rodzajów sił zbrojnych, przeznaczone są do prowadzenia działań, które mogą zmusić agresora do zaniechania działań wojennych oraz zdolne są do zajęcia, utrzymania lub odzyskania terenu. Ich głównym zadaniem jest zapewnienie obrony RP przed

¹¹ K.-M. Hofeditz, *Zasady prowadzenia operacji, (w:) Działania operacyjne w nowych uwarunkowaniach geopolitycznych, materiały z sympozjum naukowego*, Warszawa 1998, s. 36.

ewentualnym atakiem lądowo-powietrznym lub inną formą zagrożenia. Wojska Lądowe składają się z wojsk operacyjnych, wojsk obrony terytorialnej oraz jednostek i instytucji podporządkowanych Dowództwu Wojsk Lądowych. Wojska operacyjne mogą prowadzić działania bojowe na różnych teatrach działań wojennych. Wybrane jednostki mogą być podporządkowane Dowództwu NATO. Stanowią one fundament sił biorących udział w połączonej operacji obronnej. Zdecydowanie należy również podkreślić, że bez udziału nich nie jest możliwe osiągnięcie założonych celów operacji.

Analizy i oceny sytuacji polityczno-militarnej pozwalają stwierdzić, że zagrożenia Europy, w tym i Polski konfliktem militarnym sensu stricto zostało przesunięte w bliżej nieokreślonej perspektywie czasowej.¹² W tak komfortowej sytuacji Polska nie była od wieków. Dążenia do nawiązania daleko idącej stabilizacji i współpracy oraz utrzymywanie dobrosąsiedzkich stosunków pomiędzy państwami nie wykluczają jednak innych form, o mniejszej skali zjawiska niż rozpatrywane do początków lat dziewięćdziesiątych konfrontacje istniejących wówczas potęg militarnych. Istnieją jednak niepokojące symptomy, że ... *tlące się ogniska zapalne w przeobrażającej się Europie mogą się rozszerzać i angażować inne państwa. Wówczas bezpieczeństwo Polski wbrew jej woli może być zagrożone, a nawet może być wmanewrowana w działania zbrojne.*¹³

Działania podejmowane w celu zapobiegania powstawania wszelkiego rodzaju zagrożeniom powinny permanentnie odsuwać je na dalszy plan przy jednoczesnym dążeniu do ich eksplikacji i niwelowania negatywnych skutków.

Przeprowadzone analizy i oceny wskazują, że obecny układ sił w bezpośrednim otoczeniu Polski oraz ograniczona wielkość sił zbrojnych potencjalnych agresorów, obwarowania wynikające z porozumień międzynarodowych¹⁴, powodują, że uderzenie wzdłuż całej granicy staje się prawie nierealne. Wysoko wyspecjalizowane systemy

¹² Por. S. Dworecki, J. Stępak, *Analiza wybranych zagrożeń bezpieczeństwa militarnego Polski – ZAGROŻENIA*” cz. I, Warszawa 1993, s.69; R. Wróblewski, *Strategia obronna Polski przelomu wieków*, Warszawa 1996, s. 12.

¹³ S. Dworecki, J. Stępak, *Analiza ... op. cit.*, s.69.

¹⁴ Między innymi CFE – 1, CFE – 2, zagwarantowany udział obserwatorów w ćwiczeniach z wojskami, obowiązek wcześniejszego zgłaszania ćwiczeń, w których bierze udział określona liczba sprzętu bojowego i żołnierzy.

rozpoznawcze satelitarne, kosmiczne, nieustanny monitoring sytuacji przez wiele organizacji działających w obszarze bezpieczeństwa utrudnia jakiegokolwiek skryte przygotowania do agresji. Nim siły zbrojne ewentualnego agresora osiągną stan gotowości po mobilizacyjnym rozwinięciu staje się to wiadome dla wszystkich.

Niemniej jednak Wojska Lądowe muszą być w gotowości do realizacji zadań wynikających z prawdopodobnych warianty zagrożeń działaniami przeciwnika, które mogą przejawiać się w formie bezpośredniej agresji zbrojnej i przybrać następującą postać:¹⁵

- działań zbrojnych prowadzonych z terytorium państwa ościennego bez jego afirmacji, obejmujące ograniczony obszar przygraniczny, prowadzone w formie regularnych i nieregularnych akcji oraz działań specjalnych i dywersyjnych, z wykorzystaniem klasycznych środków walki, wymagających zaangażowania taktyczno-operacyjnych zgrupowań połączonych sił wojskowych i porządkowych;

- agresji zbrojnej w formie uderzeń raketowo-lotniczych, radioelektronicznych oraz działań sił specjalnych na wydzielone obiekty na terytorium RP godzące w suwerenność i sprawność funkcjonowania państwa, prowadzone bez użycia BMR, wymagające zaangażowania wydzielonych podsystemów funkcjonalnych SOP (obrony przeciwraketowej, przeciwlotniczej, przeciwdywersyjnej, osłony radioelektronicznej) nie wymuszające zmiany generalnego sposobu funkcjonowania państwa;

- agresji zbrojnej na integralne terytorium RP godząca w interes państwa, (lecz nie w jego byt i fundamentalne interesy: suwerenność i integralność) obejmująca ograniczony obszar, prowadzona z użyciem konwencjonalnych i niekonwencjonalnych środków walki, wymagająca zaangażowania operacyjnych (operacyjno-strategicznym) zgrupowań połączonych RSZ nie wymuszająca zmiany generalnego sposobu funkcjonowania państwa;

- agresji zbrojnej w formie operacji połączonej SZ i działań specjalnych godząca w integralność terytorialną RP (próba) aneksji wydzielonego obszaru rejonu, obejmująca (regularnymi działaniami lądowymi) część terytorium państwa,

¹⁵ C. Rutkowski (red.), *Strategia wojskowa państwa-członka sojuszu, Narodowe oraz sojusznicze aspekty kształtu i użycia sił zbrojnych – SZ – SOJUSZ*, Warszawa 1998, s. 53

prowadzona klasycznymi środkami walki, wymagająca zaangażowania całego potencjału SZ RP.

W ocenach ekspertów potencjalny agresor uderzenie może wykonać na 1-2 kierunkach¹⁶, zatem narodowe Wojska Lądowe muszą być zdolne do podjęcia z nimi skutecznej walki obronnej przynajmniej do czasu, kiedy do działań włączą się siły Sojuszu.

W warunkach zagrożenia wojną i w czasie wojny na terytorium Polski, zaangażowany musiałby być cały potencjał obronny państwa, natomiast główne zadania Wojsk Lądowych, realizowane w ramach kolektywnej obrony sojuszniczej terytorium kraju obejmują:¹⁷

- współdziałal (w ramach wspólnie przygotowanych planów operacyjnych) w przeprowadzeniu operacji osłonowych i obronnych początkowego okresu wojny, mających na celu rozpoznanie, jak najwcześniejsze zatrzymanie i osłabienie zgrupowania inwazyjnego przeciwnika oraz przejęcie inicjatywy strategicznej;
- doprowadzenie do uzyskania przewagi – poprzez strategiczne rozwinięcie pozostałych sił narodowych oraz wszechstronne zabezpieczenie przyjęcia sojuszniczych sił wzmocnienia na terytorium państwa;
- udział w przygotowaniu i przeprowadzeniu przeciwnatarcia strategicznego, mającego na celu rozbicie zgrupowania inwazyjnego, zniszczenie potencjału ofensywnego przeciwnika i odzyskanie utraconych obszarów terytorium państwa;
- aktywne oddziaływanie na agresora, w celu osłabienia jego potencjału ofensywnego;
- podtrzymywanie i umacnianie własnego potencjału obronnego poprzez ochronę ludności i struktur państwa, oraz zapewnienie funkcjonowania administracji i gospodarki w warunkach wojennych.

Takie sojusznicze podejście do realizacji zadań nie wyklucza (zwłaszcza w początkowym okresie) odparcia agresji zbrojnej w głównej mierze przez Wojska

¹⁶ W. Lidwa, *Implikacje i kierunki zmian w działaniach taktycznych*, Warszawa 2003, s. 13.

¹⁷ www.mil.wp.pl.

Lądowe, które w ramach połączonych operacji we współdziałaniu z pozostałymi rodzajami sił zbrojnych realizować mogą następujące zadania:¹⁸

- przygotowanie i prowadzenie operacji obronnych, opóźniających i zaczepnych;
- tworzenie warunków do mobilizacyjnego rozwijania sił zbrojnych;
- operacyjne rozwinięcie wojsk i przegrupowanie ich w obszary odpowiedzialności;
- opóźnianie i osłabianie sił agresora;
- ochrona i obrona ważnych obiektów i rejonów stanowiących o trwałości i żywotności systemu obronnego;
- udział w odpieraniu uderzeń powietrznych przeciwnika na ugrupowania Wojsk Lądowych;
- dezorganizacja podejścia i rozwinięcia się zgrupowań przeciwnika oraz zadanie im strat w czasie przekraczania granicy państwa, a także przechodzącym do natarcia zgrupowaniom uderzeniowym;
- walka z desantami i grupami desantowoszturmowymi przeciwnika.
- załamania lądowej operacji zaczepnej przeciwnika oraz stworzenie warunków do ześrodkowania sił własnych do działań na wybranych kierunkach;
- odzyskanie utraconych obszarów w ramach operacji zaczepnych;
- zabezpieczenie rozwijania sił koalicyjnych, sojuszniczych;
- udział w sojuszniczych operacjach defensywnych i ofensywnych;
- udział w rozbijaniu zgrupowań agresora;
- odtworzenie potencjału militarnego po agresji.

Wyniki badań wskazują, że zadania te, w zależności od skali konfliktu, wymagać będą zaangażowania znaczącej części lub całego potencjału obronnego kraju. Prognozuje się, że w dającej się przewidzieć perspektywie wyróżnić można dwa możliwe sposoby rozpoczęcia konfliktu. Pierwszy, w którym następować będzie powolne „wpełzanie w wojnę,” część zadań Wojsk Lądowych wykonywana będzie w okresie kryzysu¹⁹. Powstanie wówczas sytuacja na tyle korzystna, że będzie pozwalała

¹⁸ A. Tomaszewski i inni, *Operacje i zadania wojsk lądowych na obszarze kraju*, Warszawa 2001, s. 118.

¹⁹ W obecnych i perspektywicznych uwarunkowaniach rozpoczęcie agresji może nastąpić nagle lub poprzez powolne „wpełzanie” w wojnę.

w miarę spokojnie, wykonać szereg przedsięwzięć zmierzających do osiągnięcia wyższego poziomu gotowości przez Wojska Lądowe, a w zasadzie przez siły zbrojne, aby odeprzeć ewentualną agresję. Zadania przewidziane do wykonania przez Wojska Lądowe w okresie bezpośrednio poprzedzającym agresję można umownie podzielić na dwie grupy. Do pierwszej z nich zaliczyć trzeba zadania, których zasadniczą treścią będzie przeciwdziałanie agresji i bezpośredni udział w likwidacji dywersji oraz przeciwdziałanie incydentom przygranicznym. Z kolei druga grupa zadań obejmować powinna przedsięwzięcia zmierzające do podniesienia zdolności obronnych Wojsk Lądowych (każdego rodzaju sił zbrojnych) i właściwego przygotowania ich do ewentualnego udziału w rysującym się konflikcie zbrojnym (wojnie). Ważną przesłanką do takiego postrzegania zadań jest fakt, że nie przewiduje się obecnie dyslokowania na terenie naszego kraju sił lądowych państw członkowskich NATO, oznacza to, że w pierwszym okresie konfliktu Sojusz, prowadząc strategiczną operację obronną, będzie wzmacniał obronę narodowych Wojsk Lądowych, działaniem lotnictwa i uderzeniami raketowymi na odwody przeciwnika.

W oparciu o przeprowadzone badania można przewidywać, że pierwsza faza strategicznej operacji obronnej będzie połączoną operacją opóźniającą, prowadzoną siłami narodowymi, z możliwością wsparcia tych działań przez siły powietrzne państw sojuszniczych pod warunkiem jednak, że agresor nie będzie dysponował zdecydowaną przewagą w powietrzu²⁰.

Hipotetyczny obraz agresji zbrojnej, przewiduje konieczność prowadzenia działań opóźniających, których głębokość zależeć będzie między innymi, od sprawności i skuteczności całego polskiego systemu obronnego. Skuteczność ta w dużej mierze zależeć będzie od zdolności własnych sił powietrznych oraz sił sojuszniczych do izolacji obszaru działań bezpośrednich, przed odwodami agresora w ramach prowadzenia działań głębokich. Istotną sprawą jest również dążenie do uzyskania czasu niezbędnego do wprowadzenia sił głównych Sojuszu do działań zbrojnych w ramach odparcia agresji na terytorium naszego kraju.

²⁰ Por. A. Tomaszewski i in., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju pk. „Armia”*, Warszawa 1998, s. 53.

Prowadząc działania opóźniające, Wojska Lądowe muszą zadać przeciwnikowi straty obniżające jego potencjał bojowy, stwarzając w ten sposób warunki do załamania natarcia na dogodnych rubieżach w głębi kraju. Efektywność działań opóźniających będzie tym większa, im dokładniejsze i wiarygodne będą dane z rozpoznania, im bardziej rozbudowane pod względem fortyfikacyjnym będą poszczególne pozycje opóźniania, a dopływ sił przeciwnika w obszar starcia powinien być utrudniony przez prowadzenie na dużą skalę działań nieregularnych, w których wykorzystany zostaje atut walki na własnym terytorium, na terenach przez niego zajętych. Dużą rolę do spełnienia w realizacji tych szczegółowych zadań mają wszystkie rodzaje wojsk, na co wskazują wnioski płynące z konfliktów lokalnych końca XX wieku oraz analiza opracowań naukowych²¹. Wymaga to specjalnych predyspozycji, zarówno pod względem możliwości ogniowych, manewrowych, jak i wszechstronności czy samowystarczalności.

Przeprowadzone analiza pozwalają wskazać, że udział Wojsk Lądowych w odpieraniu agresji powinien rozpocząć się przed faktycznym wybuchem konfliktu, już w okresie narastania kryzysu poprzedzającego rozpoczęcie działań wojennych. Nie zawsze będzie to jednak możliwe. Mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie wojsk, rozpoznanie i osłona określonych obszarów, w tym granicy państwa i obiektów o istotnym znaczeniu dla jego obronności, a także rozwinięcie systemu kierowania ruchem wojsk powinny nastąpić w ramach pogotowia operacyjnego. Oznacza to, iż utworzenie operacyjnego ugrupowania obronnego na kierunkach spodziewanych głównych uderzeń przeciwnika powinno decydować o utrzymaniu całości obszaru poprzez trwałą obronę kierunków najbardziej zagrożonych. Wojska Lądowe (operacyjna ich część) będą także aktywnie zabezpieczane i wspierane przez siły wsparcia krajowego oraz inne rodzaje sił zbrojnych i współdziałające z nimi pozamilitarne elementy systemu obronnego. Ważną rolę odegrają w tym siły wysokiej gotowości, które powinny być zdolne do natychmiastowego prowadzenia działań prewencyjnych jeszcze przed wybuchem konfliktu.

²¹ R. Wróblewski, *Przygotowanie i prowadzenie strategicznej operacji obronnej*, Warszawa 1995; A. Tomaszewski, *Wojska lądowe w strategicznej operacji obronnej*, Warszawa 1996; W. Kaczmarek, Z. Ścibiorek, *Przyszła wojna - jaka?*, Warszawa 1994.

Powietrzno-lądowy charakter agresji oraz najnowsze doświadczenia z wojny w Iraku²² wskazują, że wymagane będzie zastosowanie obrony o charakterze przestrzennym. Taki charakter nosi w sobie strategia obrony powszechnej. Skuteczną obroną trzeba będzie objąć wszystkie ważniejsze obiekty na obszarze całego kraju oraz kierunki potencjalnych uderzeń agresora. Niezwykle ważnym zadaniem w tej obronie będzie zapewnienie warunków manewru wojsk operacyjnych (własnych i sojuszniczych) na kierunki zagrożenia.

Należy jednak mieć na uwadze fakt, że współczesna obrona, mimo jej przestrzennego charakteru, nie może opierać się tylko na biernym wyczekiwaniu na uderzenia przeciwnika lub wiązaniu go walką w powstających w całym obszarze starcia ogniskach walki. Poza tym szczególnego znaczenia nabiorą działania w głębi ugrupowania przeciwnika. Ich istota będzie polegać na wykonywaniu, za pomocą raketowo-artyleryjskich środków rażenia, dokładnych uderzeń na obiekty przeciwnika, których zniszczenie może zdeorganizować system dowodzenia oraz kierowania uderzeniami środków walki. Dużą rolę spełnić mogą także uderzenia na obiekty drogowe oraz podchodzące z głębi w rejon starcia siły odwodowe. Prowadzona w ten sposób izolacja rejonu starcia ułatwi naszym broniącym się wojskom przenoszenie wysiłku i skuteczne przeciwdziałanie²³.

Specyfika prowadzonych działań wojennych wskazuje, że głównym celem Wojsk Lądowych będzie nie tylko odparcie agresji, ale także odzyskanie utraconych obszarów. Stosownie do tego podejmowanie działania zaczepne mogą być prowadzone w formie przeciwuderzeń lub przeciwnatarcia (operacji zaczepnej). Dodatkowym wymogiem jest tworzenie ognisk walki w głębi ugrupowania przeciwnika, prowadzone w celu rozsadzania i dezorganizacji ugrupowania i działań agresora. Swobodę działań wojskom prowadzącym działania zaczepne mogą bowiem zapewnić desanty operacyjne, taktyczne, grupy desantowoszturmowe, oddziały

²² Amerykańska interwencja Iraku w 2003 roku miała charakter wojny błyskawicznej prowadzonej przez małe, ale doskonale przygotowane i wyposażone siły ekspedycyjne, dysponujące najnowocześniejszymi technologiami, z działaniem na wydzielonych kierunkach, rajdami lądowo-powietrznymi i przede wszystkim całkowitym paraliżem systemów dowodzenia armii Saddama Husajna.

²³ A. i H. Toffler, *Wojna i antywojna*, Warszawa 1997, s. 72.

wydzielone i rajdowe. Dzięki odpowiedniemu wyposażeniu i wyszkoleniu wojska te mogą bez specjalnego przygotowania pokonywać przeszkody o różnym charakterze.

Należy również podkreślić, że w realizacji zadań ukierunkowanych na odzyskanie utraconego obszaru kraju niezbędna jest umiejętność łączenia walorów wszystkich rodzajów sił zbrojnych, a główna rola w tym przypadku wojskom lądowym. Wszystkie te cechy wskazują, że przeciwuderzenie i przeciwnatarcie to zadania typowe dla najbardziej mobilnych i najlepiej wyposażonych jednostek operacyjnych z Wojsk Lądowych.

Współczesne pole walki o charakterze powietrzno-lądowym sprawia, że lądowe wojska operacyjne przejawiają szczególne predyspozycje także do pościgu za wycofującym się przeciwnikiem. Szczęólnego znaczenia w tym wypadku nabiera nie tylko możliwość użycia desantów powietrznych i grup desantowoszturmowych, pozwalająca na uprzedzenie przeciwnika w opanowaniu dogodnych rubieży w głębi jego ugrupowania, ale także sprawność przemieszczeń drogą lądową. Nie bez znaczenia pozostają również możliwości ogniowe, pozwalające skutecznie razić wycofujące się wojska przeciwnika i opóźniać ich odwrót, niszcząc obiekty na drogach ich wycofania

Przeprowadzone wieloaspektowe analizy i oceny możliwych zadań militarnych Wojsk Lądowych realizowanych na obszarze kraju z dużą dozą prawdopodobieństwa pozwala wnioskować, iż uwarunkowaniach XXI wieku zrealizować je mogą tylko Wojska Lądowe składające się z mobilnych, wysoce profesjonalnych, doskonale wyszkolonych i wyposażonych nowoczesnych wojsk.

Prognostyczne podejście do prezentowanych zadań Wojsk Lądowych znajduje swoje uzasadnienie w potrzebie podejmowania odpowiednich kroków przystosowujących największy rodzaj sił zbrojnych do realiów i wymogów przyszłości. W związku z tym, w Wojskach Lądowych podejmowane są wysiłki, które generują znaczące pakiety zadań cząstkowych dotyczących między innymi: szkolenia, wyposażenia, podnoszenia sprawności i mobilności jednostek wojskowych. Głęboko zaawansowany jest również proces uzawodowiania i profesjonalizacji, z użycia wyłączany jest sprzęt i wyposażenie, które nie odpowiada potrzebom współczesnego pola walki. Trwa intensywna modernizacja i zakupy nowych generacji sprzętu.

Systematycznie dostosowywane są struktury organizacyjne, dowodzenia i kierowania wojskami w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Znaczący nacisk położony jest na współpracę, współdziałanie i wymianę kontaktów między innymi armiami (sojuszniczymi i zaprzyjaźnionymi). Takiego typu zadania powinny procentować w sposób wielokrotny w zażegnaniu lub odpieraniu agresji przeciwnika w ewentualnych działaniach na obszarze kraju.

2.2. Zadania wynikające z udziału w sojuszniczych operacjach militarnych poza terytorium kraju

Międzynarodowe zaangażowanie polityczno-militarne oraz aktywny udział Polski w przemianach i wydarzeniach początku XXI wieku w Europie i na świecie, a przede wszystkim potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa w wymiarze lokalnym i globalnym przyczynia się do rozszerzania zadań realizowanych przez Wojska Lądowe w operacjach poza granicami kraju. Zadania te wynikają z różnych przesłanek i uwarunkowań. Jednak najważniejsze jest tu potencjalne zagrożenie ze strony przeciwnika i właściwa ocena jego skali oraz rzeczywistego prawdopodobieństwa niekorzystnego rozwoju sytuacji. Stanowi to bowiem podstawę do podejmowania działań przez Sojusz Północnoatlantycki i skupiające go państwa członkowskie. W dotychczasowej swojej działalności Sojusz militarnie zaangażował się w Kosowie, Afganistanie.²⁴ Na szczęście nie było potrzeby w całej historii istnienia NATO potrzeby realizacji postanowień wynikających z art. 5, dotyczącego kolektywnej obrony członka sojuszu. Mając na uwadze nowe wyzwania, zagrożenia i przede wszystkim potrzeby w uwarunkowaniach XXI wieku dokonane zostały znaczące przewartościowania w koncepcjach wykorzystania siły militarnej przez Sojusz. Priorytetem wobec słabości ONZ oraz braku innych mechanizmów bezpieczeństwa stało się otwarcie Sojuszu na działania poza obszarem traktatowym. Są to działania związane z obroną lub uprzedzających możliwe akcje agresywne strony przeciwnej.

²⁴ Operacja prowadzona w pierwszym etapie miała wymiar powietrzny, bez użycia sił lądowych, w kolejnych etapach prowadzone są działania o charakterze pokojowym. Natomiast w Afganistanie trwa operacja tzw. antyterrorystyczna, w którą NATO zaangażowało się po obaleniu Talibów przez wojska amerykańskie i opozycję afgańską.

Nowym zadaniem dla sił zbrojnych w tym przede wszystkim Wojsk Lądowych nakreślonym w Strategii bezpieczeństwa staje się „przygotowanie i utrzymanie potencjału sił ekspedycyjnych, umożliwiającego udział w operacjach reagowania kryzysowego i operacjach pokojowych prowadzonych na i poza terytorium Polski w ramach operacji NATO, UZ, a także ONZ”.²⁵ Dodatkowo przewiduje się również działania w ramach OBWE, a także tworzonych doraźnie „koalicji ad hoc”²⁶.

Podjęmowane działania, np. w ramach rozdziału VII Karty NZ, mają charakter wymuszania postanowień pokojowych i często są prowadzone bez zgody stron konfliktu, a to powoduje niekiedy konieczność użycia siły, co jak wskazują dotychczasowe doświadczenia realizowane jest przede wszystkim przez Wojska Lądowe.

Reakcją w powyższych sytuacjach, może być aktywne, lecz z zasady nie gwałtowne zaangażowanie militarne występujące jako dopełnienie środków dyplomatycznych. Doktryna operacyjna wielonarodowych połączonych sił Sojuszu określa tego typu działanie jako operacje militarne inne niż wojna (MOOTW MILITARY OPERATION OTHER THAN WAR). Działania tego typu nabierają coraz większego znaczenia.

Z kolei w Doktrynie Narodowej Operacji Połączonych zostało zapisane, iż: „Wojska Lądowe, w określonych uwarunkowaniach operacyjnych, mogą być zaangażowane do prowadzenia działań spoza Art. 5 – działania w ramach reagowania kryzysowego. W przypadku prowadzenia tego typu działań, Wojska Lądowe używają tych samych jednostek i na tych samych zasadach, co podczas prowadzenia działań w ramach konfliktu i wojny.”²⁷

W działaniach w sojuszniczych operacjach militarnych poza terytorium Polski mogą brać udział wydzielone siły Wojsk Lądowych. Ich skład i wyposażenie musi być zgodny ze złożonymi deklaracjami przez Polskę. Są to przede wszystkim jednostki wojskowe wysokiej gotowości wydzielane do Sił Odpowiedzi NATO i Sił Reagowania UE.

²⁵ *Strategia ...*, s. 8.

²⁶ *Ibidem* s. 7.

²⁷ *Doktryna ...*, *op. cit.*, rozdział 6, pkt 6006.

Przeprowadzone analizy wskazują, że do udziału w operacjach poza terytorium kraju prowadzonych przez NATO, UE lub ONZ możliwości Wojsk Lądowych pozwalają na:²⁸

- zaangażowanie w jednej operacji, zgodnej z postanowieniami art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego sił ekwiwalentnej dywizji, bez możliwości ich rotowania
- lub:
- uczestnictwo w dwóch operacjach reagowania kryzysowego w wysokim poziomie intensywności, głównie na obszarze europejskim lub w jego pobliżu, siłami wzmocnionej brygady, tworzącej do dwóch lądowych zgrupowań zadaniowych z możliwością rotowania sił co pół roku w okresie do dwóch lat;
- lub:
- partycypowania w kilku operacjach kryzysowych niskiej intensywności prowadzonych jednocześnie siłami lądowymi, każda do batalionowej grupy zadaniowej z możliwością rotowania

Należy jednak dobitnie podkreślić, że nadrzędnym warunkiem jest konieczność prowadzenia działań w ramach obrony terytorium kraju, co wyklucza możliwość jednoczesnego użycia komponentów Wojsk Lądowych w operacjach reagowania kryzysowego poza obszarem RP. Nadal bowiem pomimo postępujących procesów stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego i uwarunkowań obronnych wynikających z naszej aktywnej obecności w rozszerzającym się o następnych sąsiadów Polski, sojuszu obronnym jakim jest NATO głównym zadaniem sił zbrojnych RP jest obrona suwerenności i niepodległości własnego kraju.

Wydzielanie przedstawionych powyżej sił nakłada na Wojska Lądowe szereg zadań, które najogólniej zdefiniować można następująco:

W ramach konfliktu o dużej skali:

- udział w połączonej operacji obronnej poza obszarem kraju, na obszarze NATO i poza nim;
- udział w połączonych, sojuszniczych operacjach zaczepnych.

²⁸ *Strategia wojskowa RP*, Warszawa 2004.

- udział w likwidacji konfliktu lokalnego lub regionalnego na obszarze NATO, zgodnie z art. 5;
- udział w likwidacji konfliktu lokalnego lub regionalnego poza obszarem odpowiedzialności NATO;
- udział w działaniach antyterrorystycznych z zaangażowaniem siły militarnej na obszarze NATO i poza nim.

Stosunkowo nowym zadaniem dla Wojsk Lądowych jest utworzenie wielonarodowej Grupy Bojowej UE, która ma powstać w najbliższym czasie i osiągnąć gotowość operacyjną do 2010 roku²⁹. Według założeń będzie ona utworzona z Niemcami z udziałem Litwy, Łotwy i Słowacji, a Polska ma pełnić rolę kraju wiodącego. Oznacza to, że Wojska Lądowe powinny wydzielić 35-40% stanów osobowych Wielonarodowej Grupy Bojowej, która powinna liczyć około 1500 żołnierzy. Jednostki te mają być szczególnie szybko gotowe do użycia (gotowość operacyjna ich części to 48 godzin) i mobilne. W założeniach GB powinna być zdolna do działania w ciągu 10-15 dni podobnie jak Siły Odpowiedzi NATO, przy czym przerzut i rozmieszczenie wojsk w rejonie operacji ma zajmować do 10 dni. Dodatkowo mają być użyte wyłącznie do autonomicznych operacji wojskowych Unii. Zakres terytorialny interwencji grup został określony do 6000 km od Brukseli. Każda Grupa Bojowa powinna być zdolna do operacji trwającej 30 dni a po jej wzmocnieniu do 120 dni.³⁰ Należy podkreślić, że utworzenie polskiego komponentu stanowi znaczące wyzwanie dla Wojsk Lądowych, które będą musiały wydzielić 600-700 żołnierzy oraz kołowe transportery opancerzone (jeden pododdział operacyjny ma liczyć około 500 żołnierzy), elementy dowodzenia i wsparcia logistycznego.

Wymogi i zobowiązania sojusznicze uwiarygodniające obraz Polski w systemie bezpieczeństwa euroatlantyckiego, w ramach wojny obronnej poza terytorium własnego kraju, obejmują również równoległą aktywność na obszarze kraju wyrażającą się w następujących zadaniach Wojsk Lądowych:

- osłona strategiczna własnego terytorium;

²⁹ C. Marcinkiewicz, J. Czyżowski, *Grupy Bojowe w UE*, *Wojska Lądowe* nr 6 (119) 15-31 marca 2005.

³⁰ K. Miszczak, *Battle Groups/ Grupy Bojowe – Europejskie Siły Szybkiego Reagowania*, *Przegląd Środkowo Europejski*, nr 40 lipiec 2005.

- udział wydzielonych zgrupowań operacyjnych w sojuszniczych kampaniach i operacjach militarnych na teatrze wojny;
- wszechstronne wsparcie i zabezpieczenie własnych wojsk operujących na teatrze wojny;
- prowadzenie wzmożonej ochrony granicy oraz operacyjnej ochrony ważnych obiektów, a także neutralizacja działań dywersyjno-rozpoznawczych;
- ochrona struktur i gospodarki państwa oraz ochrona ludności w warunkach selektywnego oddziaływania zbrojnego przeciwnika na terytorium Polski.³¹

Specyficzne uwarunkowania, nowych środowisk zmuszają do dostosowania się do wymagań, jakie w nim występują. Oczywiście nie dotyczy to całości Wojsk Lądowych, lecz komponentów wydzielanych do realizacji zadań w środowisku uznawanym za zdecydowanie odmienne od normalnego lub specyficznego, jakie występują na obszarze Polski. Zjawiska towarzyszące środowiskom walki, wymogi, jakie one stawiają przed wojskami lądowymi wymuszają potrzebę szkolenia i nabywania umiejętności działania w warunkach zdecydowanie różniących się od uznawanych za normalne. Licznych przykładów w tym zakresie dostarczają operacje w Afganistanie, Iraku. Wydzielone komponenty ze składu Wojsk Lądowych zmuszone są do prowadzenia działań w uwarunkowaniach szczególnie trudnych ze względu na charakter środowiska. Znaczących doświadczeń w tym względzie dostarczyło też przygotowanie polskiego kontyngentu do międzynarodowej dywizji biorącej udział w operacji stabilizacji pokoju w Iraku. Trudności, jakie napotkano w trakcie szkolenia, zgrywania i wyposażania jednostek dobitnie wykazało, że środowisko działań stawia wysokie wymagania wobec wyposażenia, umundurowania i uzbrojenia żołnierzy. Wysokie temperatury, przekraczające 50°C, środowisko od pustynnego do wilgotnego podzwrotnikowego stawia również wysokie wymagania wobec sprzętu, który musi sprostać warunkom zdecydowanie różnym od występujących w środowisku normalnym, czy też specyficznym.

Dostrzegamy zatem, iż spektrum zadań przewidywanych dla Sił Zbrojnych RP, w tym zwłaszcza dla podstawowego ich rodzaju – Wojsk Lądowych, jest szeroki i

³¹ J. Pawłowski (kier nauk), *Ewolucja zadań strategicznych systemu obronności*, cz.1, Warszawa 2001, s. 114-115.

znacznie zróżnicowany. Zadania te wynikają z różnych przesłanek i uwarunkowań. Jednak najważniejsze jest tu potencjalne zagrożenie ze strony przeciwnika i właściwa ocena jego skali oraz rzeczywistego prawdopodobieństwa. Stanowi to bowiem podstawę do podejmowania działań osłony, obrony lub uprzedzających możliwe akcje agresywne strony przeciwnej.

Przewidywane zadania o wykonywane w ramach działań poza obszarem kraju stają się obecnie priorytetowe, a ich zakres rozszerza się. Wynika to z wzrastającej ilości sytuacji kryzysowych i relatywnych potrzeb ich neutralizacji.

2.3. Zadania związane z udziałem wydzielonych sił w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

Liczne zagrożenia pojawiające się w różnych miejscach świata stały się czynnikiem stymulującym potrzebę wzmocnienia systemu światowego bezpieczeństwa i pokoju przez społeczność międzynarodową. System ten w dużej mierze opiera się na aktywności i dobrowolnym wspieraniu zamierzeń pokojowych przez państwa zarówno w sferze politycznej, jak i wojskowej. Polega to głównie na wysyłaniu w zapalne miejsca sił³² prowadzących szeroko rozumiane działania zmierzające do usunięcia przyczyn i niwelowania skutków niosących niebezpieczeństwa dla ludności zamieszkującej dany obszar.

Szczegółowe cele polskiej polityki obronnej nie zamykają się tylko do obrony obszaru Polski lub realizacji zobowiązań sojuszniczych. Obejmują one również wsparcie instytucji i organizacji międzynarodowych w prowadzeniu działań stabilizujących i umacniających bezpieczeństwo międzynarodowe.³³

W obecnej sytuacji międzynarodowej i ogólnoswiatowej obszar występowania bezpośrednich zagrożeń natury militarnej znajduje się w znacznym oddaleniu od granic Polski, jak również stopień ich bezpośredniego wpływu na nasz kraj nie jest duży. Należy jednak dostrzegać fakt, iż znaczące zaangażowanie Polski w międzynarodowe wysiłki na rzecz działań pokojowych i rozwiązywania sytuacji

³² Są to: kontyngenty wojskowe, obserwatorzy wojskowi, pracownicy cywilni, przedstawiciele organizacji humanitarnych itp.

³³ Por. *Strategia ...op. cit.*, s. 4.

kryzysowych nakłada znaczące zadania na siły zbrojne RP. Wyniki analiza i ocen dotychczasowego zaangażowania wojska polskiego wskazują, że we współczesnym świecie typowe zadania ewoluują i rozszerzają się o nowe. Coraz częściej współczesne siły zbrojne, a w nich operacyjne jednostki Wojsk Lądowych, muszą być przygotowywane zarówno do realizacji zadań w ramach klasycznej operacji militarnej, jak i w ramach operacji innych niż wojna.

Konflikty zbrojne końca XX wieku i początku naszej ery między innymi na: Bałkanach, Bliskim Wschodzie, w Afganistanie, na Kaukazie wyraźnie wskazują, że w pokojowym ich zakończeniu partycypują przede wszystkim Wojska Lądowe. Na nich bowiem spoczywa ciężar realizacji zadań, jakie w zróżnicowanych uwarunkowaniach i środowiskach na całym świecie wykonują wydzielone kontyngenty wojskowe.

W zapewnieniu bezpieczeństwa i pokoju szeroko rozumiane działania podejmuje wiele organizacji, których aktywnym i zaangażowanym na rzecz pokoju członkiem jest Polska. Polscy żołnierze pełnią służbę poza granicami kraju w składzie Polskich Jednostek Wojskowych (PJW) lub Polskich Kontyngentów Wojskowych (PKW) oraz w charakterze obserwatorów w wojskowych misjach pokojowych organizacji międzynarodowych i sił wielonarodowych. Stosownie do tego realizacja zadań pokojowych odbywa się pod auspicjami:

- Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie;
- Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego;
- Doraznie tworzonych koalicji wielonarodowych.

Wyniki badań pozwalają stwierdzić, że przygotowanie operacji wsparcia pokoju, powinno obejmować wszelkie aspekty wynikające z uwarunkowań operacji, ze szczególnym podkreśleniem specyfiki każdej z nich. Każda operacja wsparcia pokoju ma inny charakter, wynikają z niej również inne zadania dla komponentu wydzielonego z Wojsk Lądowych, który stanowi Siły Wsparcia Pokoju lub siły stabilizujące.

Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że do ich realizacji mogą być konfigurowane siły pochodzące z:

- tylko z państw członkowskich NATO;

- państw NATO i PfP;
- państw NATO i dowolnych państw;
- koalicji państw pragnących wziąć udział w rozwiązaniu konfliktu.

Mając na uwadze udział Wojsk Lądowych należy stwierdzić, że występuje on głównie na płaszczyźnie.³⁴

- współpracy wojskowej - polega to na kształtowaniu i rozwijaniu kontaktów pomiędzy różnymi armiami należącymi do NATO;
- sprawowania nadzoru nad funkcjonowaniem wielonarodowych struktur militarnych;
- wypełniania mandatu organizacji pokojowej w składzie sił narodowych lub wielonarodowych.

Przeprowadzone badania wskazują, że wydzielone kontyngenty Wojsk Lądowych mogą uczestniczyć w różnego rodzaju operacjach i misjach pokojowych, które z punktu widzenia podziału różnią się zakresem zadań, charakterem operacji i sposobem jej prowadzenia. Analiza poglądów funkcjonujących w różnych państwach i organizacjach bezpieczeństwa wskazuje na znaczne zróżnicowanie w tej dziedzinie. Szczegółowy podział zawiera tabela 2.1.

Wyniki analiz i ocen wskazują, że w czasie pokoju Wojska Lądowe utrzymują jednostki, które po krótkim okresie przygotowania mogą uczestniczyć w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowych w ramach misji pokojowych, jednak ich stopień przygotowania i wyposażenia wymaga szeregu przedsięwzięć planistyczno-organizacyjnych dostosowujących je do specyfiki i wymogów operacji pokojowej.³⁵

Zgodnie z obowiązującymi zasadami każde państwo kontrybutorskie ponosi odpowiedzialność narodową za przygotowanie kontyngentu. Jednak ze względu na wielonarodowy charakter większości misji i operacji pokojowych istnieje pilna potrzeba osiągnięcia możliwości wspólnego (najczęściej wielonarodowego) wykonywania zadań, czyli tzw. interoperacyjności.

³⁴ *Potrzeby i możliwości użycia wojsk lądowych w operacjach wsparcia pokoju*, Warszawa 2003, s. 190.

³⁵ Takimi pododdziałami są między innymi utworzone we współpracy z innymi państwami bataliony: polsko-litewski i polsko-ukraiński.

Stosownie do tego Wojska Lądowe muszą być gotowe do realizacji następujących ogólnych zadań związanych z operacjami pokojowymi i stabilizacyjnymi:

- przygotowania i wyposażenia wydzielonych kontyngentów;
- przygotowania składów osobowych do różnych komórek wielonarodowych zespołów, dowództw i sztabów;
- przygotowania obserwatorów i uczestników misji prowadzonych pod patronatem ONZ, OBWE, NATO, UE,

Tabela 2.1.

Typologia współczesnych operacji pokojowych

ONZ	NATO	WIELKA BRYTANIA	USA	KANADA	ROSJA	POLSKA
Dyplomacja prewencyjna	Zapobieganie konfliktom		Wsparcie dyplomacji	Misje obserwacyjne	Ustanowienie pokoju	
Tworzenie pokoju	Tworzenie pokoju					
Utrzymanie pokoju	Utrzymanie pokoju	Utrzymanie pokoju	Utrzymanie pokoju	Utrzymanie pokoju	Utrzymanie pokoju	Utrzymanie pokoju
	Wymuszanie pokoju	Rozszerzone utrzymanie pokoju	Wymuszanie pokoju	Wymuszanie pokoju	Przymuszenie do pokoju	Wymuszanie pokoju
Budowanie pokoju	Budowanie pokoju					Rozgradzanie stron
	Pomoc humanitarna					Działania demonstracyjne
						inne

Źródło: F. Gagor, K. Paszkowski, Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP. Toruń 1999; Taktyka ogólna Wojsk Lądowych, Warszawa 2001.

Przygotowanie obejmuje wiele różnorodnych zadań szczegółowych, które muszą zostać zrealizowane, a do najistotniejszych z nich należy:

- Rekrutacja stanów osobowych³⁶;
- Szkolenie;

³⁶ Nawet, jeżeli wyznaczony jest zwarty pododdział. Wynika to z faktu, że żołnierze zasadniczej służby wojskowej muszą wyrazić zgodę na wyjazd. Często też ze względu na specyfikę operacji istnieje potrzeba rozbudowania niektórych struktur np. CIMIC, pozyskania tłumaczy lub innych specjalistów.

- Wyposażanie;
- Wsparcie w trakcie trwania operacji;
- Zapewnienie kolejnych zmian i ich rotacja;
- Zapewnienie właściwych warunków działania;
- Stworzenie warunków do aklimatyzacji po powrocie do kraju.

Wyzwania stające przed wojskami lądowymi wynikające z udziału w operacjach pokojowych zmuszają do wzmożonego wysiłku w zakresie szkolenia, które przygotowuje pododdziały (wydzielone kontyngenty) do wykonywania powierzonych im zadań w sposób adekwatny do oczekiwań i wyzwań operacji pokojowych. Stało się to impulsem do utworzenia w Wojskach Lądowych systemu naboru i szkolenia do potrzeb operacji pokojowych. W Kielcach utworzony został **Ośrodek Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych (OSnpSP)**³⁷. Przygotowuje on Polskie Kontyngenty Wojskowe na potrzeby organizacji międzynarodowych oraz kandydatów na obserwatorów wojskowych. Ośrodek kontynuuje tradycje swoich poprzedników, powstałego w 1989 roku Wojskowego Centrum Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych ONZ oraz istniejących wcześniej ośrodków w Okręgach Wojskowych.

Systemu przygotowania polskich kontyngentów do międzynarodowych operacji pokojowych realizowany jest dwoma sposobami. Pierwszy obejmuje delegowanie jednostek specjalnie organizowanych, drugi dotyczy zwartych, etatowych jednostek. Należy jednak podkreślić, że w rzeczywistości jest to podział czysto teoretyczny, ponieważ wyznaczenie pododdziałów zwartych, jednorodnych sprowadza się do uzupełnienia stanów osobowych, sprzętu i wyposażenia w zakresie niezbędnym do zabezpieczenia działań. Można zatem przyjąć, że jest to system adekwatny do wymogów współczesnych. System pośredni opiera się na udziale jednostki bazowej wzmocnionej siłami i środkami innych jednostek, niezbędnych do realizacji zadań mandatowych.³⁸ Taki system przyczynia się do rozszerzania zadań Wojsk Lądowych o problematykę pozyskiwania sprzętu i wyposażenia adekwatnego do potrzeb misji. Jest to zadanie jednocześnie niezwykle trudne, często czasochłonne, a przede wszystkim kosztowne.

³⁷ Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 89/org./P5 z dnia 02.10.2001.

³⁸ *Potrzeby i możliwości ...op. cit.*, s. 223.

Specyfika zadań przyczyniła się do znacznych przewartościowań w procesie przygotowania do działań w operacjach pokojowych. Obejmuje on różnorodne dziedziny, zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym. Przykładem mogą być zadania wielonarodowej dywizji w polskiej strefie odpowiedzialności w Iraku, do których należy m.in.:³⁹

- nadzorowanie procesu przywracania bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- pomoc tworzącym się organom władzy;
- zapewnienie ochrony granicy między Irakiem a Arabią Saudyjską;
- udzielanie wsparcia w odbudowie infrastruktury cywilnej;
- ochrona miejsc kultu religijnego, dóbr kultury, a także personelu i infrastruktury pól naftowych;
- wspieranie operacji wykrywania i niszczenia broni masowego rażenia;
- prowadzenie działań rozpoznawczych;
- umożliwienie swobodnego poruszania się szlakami komunikacyjnymi;
- zapobieganie działaniom rebelianckim i terrorystycznym.

Właściwe wykonywanie całej gamy zadań w sytuacji stałego zagrożenia zmusiło Wojska Lądowe do weryfikacji w trakcie operacji pokojowej efektywności systemu przygotowania, stosowanych form i metod oraz treści szkolenia. Odpowiednia, realna i o prognostycznym charakterze teoria powinna, bowiem stanowić najtrwalszą i najpewniejszą podstawę do racjonalnej praktyki. Stanowi to jednocześnie najlepszy stymulator ukierunkowanego przygotowania wojsk do pełnienia obowiązków i wykonywania zadań w ramach operacji pokojowej. Przyczynia się również do określenia kierunków, doskonalenia sposobów przygotowania indywidualnego oraz zespołowego żołnierzy do kolejnych operacji pokojowych. Stała się również sprawdzianem wyposażenia metod i sposobów działania pododdziałów Wojsk Lądowych.

Wysoka aktywność Polski w promowaniu pokoju poprzez udział w operacjach pokojowych od początków ich istnienia, czyli 1953 roku doprowadziła do sytuacji, w

³⁹ W. Jaworski, *Udział pododdziałów wojsk lądowych w operacjach wsparcia pokoju*, Warszawa 2005.

której ponad 46 tys. polskich żołnierzy⁴⁰ brało, lub bierze udział w 52 misjach pokojowych i humanitarnych ustanowionych oraz organizowanych przez różne międzynarodowe organizacje, głównie ONZ. Daje to nam 12-te miejsce wśród państw uczestniczących (prym wiodzie Bangladesh z 5437 żołnierzami w misjach). W latach 1997-1999 Polska zajmowała pierwsze miejsce na tej liście. Nasz kraj jest również aktywnym uczestnikiem działań na forum NZ na rzecz poprawy skuteczności operacji pokojowych.

W ramach operacji pokojowych polskie kontyngenty uczestniczący w misji ONZ wykonują takie zadania jak:⁴¹

- udzielanie pomocy ofiarom konfliktów;
- uczestniczenie w procesie budowania porozumienia pomiędzy zwaśnionymi stronami;
- rozbieranie i demobilizacja;
- szkolenie i nadzorowanie obywatelskich sił policyjnych;
- organizowanie wyborów;
- udzielanie pomocy uchodźcom w powrocie do domów;
- nadzorowanie przestrzegania praw człowieka;
- oczyszczanie pól minowych;
- pomoc w odbudowie zniszczonych wojną krajów.

W ciągu ostatnich trzech lat nastąpiło ograniczenie udziału polskich żołnierzy w misjach pokojowych NZ, głównie z powodu naszego wejścia do NATO i włączenia się do operacji pokojowych sojuszu północnoatlantyckiego. Dodatkowym czynnikiem jest również znaczne zaangażowanie Wojska Polskiego w tym przede wszystkim Wojsk Lądowych operację stabilizacyjną w Iraku na niespotykaną dotychczas skalę. Według ocen dowódcy Wojsk Lądowych do końca 2005 roku uczestniczyło w niej ponad 10 000 żołnierzy.⁴² Stanowi to znaczący wysiłek.

Zapotrzebowanie na operacje pokojowe nigdy jeszcze nie było większe niż obecnie i rośnie z roku na rok. W ciągu minionej dekady Sojusz Północnoatlantycki

⁴⁰ W tej liczbie nie jest uwzględniana operacja stabilizacyjna w Iraku prowadzona przez Wielonarodową Dywizję Centrum-Południe.

⁴¹ www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe.

⁴² E. Pietrzyk wykład wygłoszony w AON w dniu 18.10.2005.

angażował się coraz większym stopniu w budowanie pokoju. Obecnie prowadzi operacje w byłej Jugosławii i w Afganistanie w każdej z nich aktywnie uczestniczy Polska.

W 1996 roku polscy żołnierze wzięli udział w Siłach Zaprowadzania Pokoju (IFOR), a następnie Siłach Stabilizujących (SFOR) w Bośni i Hercegowinie. W 1999 uczestniczyli w misji humanitarnej na terenie Albanii w ramach Wielonarodowych Sił NATO (AFOR).

Aktualnie polscy żołnierze uczestniczą w następujących operacjach pokojowych NATO:⁴³

- ✓ od 10 lipca 2000 roku w Siłach NATO (KFOR) w Kosowie w składzie Wielonarodowej Brygady Wschód (Multinational Brigade East). W skład PKW KFOR wchodzi m. in. dwie kompanie zmechanizowane, kompania logistyczna, kompania dowodzenia, pododdział wsparcia, sekcja Żandarmerii Wojskowej oraz oficerowie w dowództwie operacji. W skład kontyngentu wchodziło również 30 żołnierzy litewskich. Żołnierze PKW KFOR utrzymują bezpieczeństwo, ochraniają instytucje cywilne, wspierają konwoje pomocy humanitarnej oraz pomagają policji i służbom cywilnym. Do głównych zadań PKW KFOR należy monitorowanie przestrzegania porozumień i traktatów międzynarodowych, wspieranie pomocy humanitarnej, zabezpieczanie konwojów oraz konfiskowanie nielegalnie posiadanej broni. Obecnie zadania te wykonuje zmiana z 21BSP z Rzeszowa.
- ✓ W składzie polskiego kontyngentu w Siłach Stabilizujących w Republice Bośni i Hercegowinie (SFOR). Polacy współtworzą Wielonarodową Grupę Bojową wchodzi w skład Wielonarodowej Brygady Północ. W składzie PKW SFOR znajdują się dwie kompanie szturmowe, Narodowy Element Zaopatrywania, pododdział wsparcia bojowego i sekcja Żandarmerii Wojskowej. Polski kontyngent utworzono na bazie 6 batalionu desantowo – szturmowego. Głównym zadaniem PKW SFOR jest nadzorowanie przestrzegania porozumień pokojowych w pasie granicznym rozdzielającym dwie uczestniczące w kilkuletniej wojnie domowej strony: Republikę Serbską oraz Federację Bośni i Hercegowiny. Zadania te

⁴³ www.wp.mil.pl.

realizowane są m. in. inspekcje zadeklarowanych miejsc dyslokacji wojsk i miejsc przechowywania uzbrojenia i sprzętu wojskowego, egzekwowanie swobody poruszania się w rejonie odpowiedzialności, monitorowanie zaaprobowanej przez SFOR aktywności wojskowej stron, jak ćwiczenia, strzelania, uroczystości itp. oraz nadzorowanie i monitorowanie rozminowania. Od 1 stycznia 2003 roku PKW SFOR działa w ramach Wielonarodowej Grupy Bojowej (WGB) wchodzącej w skład Wielonarodowej Brygady Północ -MND(N); do 2002 r. PKW SFOR działał w ramach Nordycko-Polskiej Brygady, a następnie Grupy Bojowej. Obok Polski w skład WGB wchodzi kontyngenty wojskowe z Portugalii i Słowenii.

W Afganistanie:

- ✓ Sojusz zorganizował strukturę militarną w ramach Międzynarodowych Sił Wspierających Bezpieczeństwo (ang. International Security Assistance Force - ISAF) zajmująca się utrzymaniem pokoju. Faktyczna działalność ISAF w dużej mierze ograniczona jest do obszaru stolicy kraju Kabulu. Powodem są m.in. braki kadrowe (szacowane na ok. 10 tys. żołnierzy), dlatego też odpowiedzialność za bezpieczeństwo na terenie całego kraju miała być przekazana Afgańskiej Armii Narodowej. Rada Północnoatlantycka 13 października podjęła jednogłośnie decyzję o rozszerzeniu misji.

Polska jak dotychczas nie wysłała znaczących sił do udziału w ISAF. W dowództwie operacji pracuje jedynie kilku oficerów z Polski. Przyczyną tego jest fakt, że około 100 polskich żołnierzy uczestniczy pod dowództwem Stanów Zjednoczonych w operacji „Enduring Freedom”, również prowadzonej w Afganistanie.

Znaczące zmiany zwiększające polską obecności w Afganistanie zapowiedziane zostały w marcu 2005 roku, a dokonane mają być nie wcześniej niż w 2007 roku. Prezydent Polski Aleksander Kwaśniewski wyraził już zgodę na przejęcie dowództwa nad operacją ISAF przez Wielonarodowy korpus Północno-Wschodni, który od 2007 ma być dowodzony przez polskiego dowódcę.⁴⁴ Polskie wojska, które brałyby udział w operacji, wykonywałyby zadania z zakresu dowodzenia, wsparcia oraz zabezpieczenia.

⁴⁴ www.gov.mil.pl.

Analizując charakter i przebieg operacji pokojowych, poczynając od pierwszej operacji ONZ do współczesnych, podejmowanych w Iraku, czy w Afganistanie można wyraźnie zauważyć ogromną ewolucję zadań pokojowych na świecie. Współczesne operacje pokojowe zmieniły swój charakter. To są już pasywne misje obserwacyjne, rozdzielające, ale wielofunkcyjne polityczno-ekonomiczno-militarne wielonarodowe przedsięwzięcia o charakterze prewencyjnym, wymuszającym lub wspierającym pokój. Należy zatem spoglądać na zadania Wojsk Lądowych wynikające z udziału w tego typu operacjach przez pryzmat uwarunkowań i treść zadań realizowanych przez wydzielane siły. Podstawowym zadaniem Wojsk Lądowych jest należyte przygotowanie i wyposażenie żołnierzy polskich do bezpiecznego wykonania zadań poza granicami kraju w każdym możliwym miejscu na świecie.

Zakres użycia wojsk w różnego rodzaju operacjach pokojowych ulega stałemu zwiększeniu, co związane jest z coraz bardziej złożonym charakterem angażowania się różnych struktur bezpieczeństwa w rozwiązywanie sytuacji konfliktowych. One to, bowiem rodzą zagrożenia o różnej skali i stopniu trudności, które coraz trudniej rozwiązać środkami politycznymi, co z kolei wymusza użycie siły militarnej. Fakt ten powoduje natomiast potrzebę posiadania odpowiednio wyposażonych i przygotowanych zgrupowań wojsk do szybkiego ich użycia i niedopuszczenia do rozprzestrzenienia się sytuacji kryzysowej na inne rejony. Istotnym jest, zatem posiadanie możliwości szybkiej interwencji w wymiarze wojskowym.

Przeprowadzone analizy wskazują, że uczestnictwo Wojsk Lądowych w działaniach poza granicami państwa, wynika z założeń polskiej polityki zagranicznej i obronnej, która zakłada aktywny udział Rzeczypospolitej Polskiej w rozwiązywaniu sporów i konfliktów ma drodze dyplomatycznej i pokojowej z poszanowaniem prawa międzynarodowego oraz polskiego. Działania podejmowane przez wydzielone do tego celu specjalne pododdziały, oddziały, zespoły lub grupy ze składu Wojsk Lądowych noszą znamiona działania prewencyjnych, stabilizacyjnych.

Udział wydzielonych sił ze składu Wojsk Lądowych w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych, jest swego rodzaju sprawdzianem, pozwalającym zdobywać nowe doświadczenia, weryfikować teorie i praktykę, sprzęt, wyposażenie, uzbrojenie.

Znaczące zaangażowanie stanowi znaczący wysiłek Wojsk Lądowych zarówno organizacyjny, jak i ekonomiczny. Przygotowanie, wyposażenie oraz wymiana kontyngentów w ramach rotacji przyczynia się również do odciążania od pełnienia obowiązków służbowych na zajmowanych stanowiskach znacznej liczby żołnierzy.⁴⁵ Po powrocie do kraju przechodzą oni obowiązkowe badania lekarskie i wykorzystują należne urlopy, co w wielu wypadkach trwa od 2-4 miesięcy.

2.4. Zadania wojsk wsparcia krajowego w różnych stanach funkcjonowania państwa

Zmieniające się uwarunkowania, zaakcentowane w strategii wojskowej przyczyniły się do nowego spojrzenia na charakter, sposób działania, struktury dowodzenia i zakres odpowiedzialności części elementów systemu obronnego. Przyczyniło się to do wydzielenia części sił do tak zwanych „wojsk wsparcia krajowego”. Takie podejście stanowiło naturalną konsekwencję i potrzebę zwiększenia skuteczności i efektywności działania wojsk operacyjnych i sojuszniczych na obszarze naszego kraju, w każdym z możliwych okresów funkcjonowania państwa (pokój, kryzys, wojna). W skład wojsk wsparcia krajowego wchodzi:⁴⁶

- Jednostki obrony terytorialnej;
- Żandarmeria wojskowa;
- Administracja wojskowa;
- Logistyka stacjonarna;
- Inne - zabezpieczające w systemie stacjonarnym.

Głównym zadaniem jest stworzenie dogodnych warunków do funkcjonowania państwa, sił zbrojnych i przebywających na naszym terytorium sił sojuszniczych we współdziałaniu z pozamilitarnymi elementami systemu obronnego państwa. Stosownie do tego zadania przez nie realizowane powinny zapewniać: sprawne funkcjonowanie w czasie pokoju, możliwość zażegnania kryzysu bądź płynnego przejście ze stanu

⁴⁵ W 2005 roku w operacjach pokojowych poza granicami kraju uczestniczyło ponad 4440 żołnierzy z wojsk lądowych.

⁴⁶ *Strategia Wojskowa*, op. cit.

zagrożenia do stanu wojny, w sytuacji gdyby nie udało się opanować kryzysu i zaczął się on przeradzać w konflikt zbrojny.

Wojska obrony terytorialnej - ogłoszona w 2004 roku Polska strategia wojskowa kontynuuje wyraźny obronny charakter z okresu samowystarczalności obronnej Polski lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Zakłada ona między innymi, angażowanie w działania o utrzymanie suwerenności kraju obronne przygotowano całego społeczeństwa. Wyrazem tego dążenia było powołanie obrony terytorialnej będącej integralną częścią Wojsk Lądowych.

Obronę terytorialną definiuje się jako – „część systemu militarnego przygotowanego do prowadzenia wspólnie z wojskami operacyjnymi, pozamilitarnymi ogniwami obronnymi i społeczeństwem, obrony powszechnej państwa”⁴⁷. Jej celem jest przygotowanie i prowadzenie obrony rejonów oraz obiektów na obszarze całego kraju, stwarzanie warunków do rozwinięcia i działania wojsk operacyjnych oraz podjęcia działań obronnych. Obejmuje ona terytorialne organy dowodzenia, wojska obrony terytorialnej i wojskowe elementy i obiekty operacyjnego przygotowania obszaru kraju do obrony, a w okresie zagrożenia i wojny także wszystkie stacjonarne jednostki i instytucje wojskowe, włączone w skład sił zbrojnych. Podstawą tego systemu są wojska obrony terytorialnej. Obecnie Dowództwu Wojsk Lądowych przez dowództwa okręgów wojskowych podlega 5 brygad obrony terytorialnej i batalion obrony terytorialnej. Wojska te są przeznaczone do prowadzenia działań na obszarze własnego państwa i pozostają pod narodowym dowództwem. Dopuszcza się jednak, że w strefie bezpośrednich działań wojennych poszczególne formacje wojsk obrony terytorialnej mogą być czasowo podporządkowywane operacyjnie dowództwom sojuszniczym. Jednostki obrony terytorialnej są przewidywane do realizacji zadań o charakterze operacyjnym, zabezpieczającym i ratowniczym, a także niektórych zadań wynikających ze statusu państwa gospodarza (HNS) we współdziałaniu z pozamilitarnymi ogniwami obronnymi państwa.⁴⁸

Zasadniczym zadaniem wojsk OT jest wspieranie działań bojowych prowadzonych przez wojska operacyjne oraz obrona przydzielonych rejonów i

⁴⁷ Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 1996, s. 56.

⁴⁸ Wojska Lądowe ...op. cit.

obiektów. Do zadań jednostek OT należy także wspomaganie formacji obrony cywilnej w likwidacji skutków klęsk żywiołowych.

W najbliższych latach, do 2008 roku zakłada się kontynuowanie reorganizacji wojsk obrony terytorialnej stosownie do wielkości środków budżetowych wydzielonych na ten cel. Aktualnie w składzie wojsk obrony terytorialnej występują: 1 BOT - Łęborg; 3 BOT - Zamość; 14 BOT - Przemyśl, 18 BOT - Białystok; a także 22 Brygada Piechoty Górskiej OT- Kłodzko.

Przeprowadzone badania wskazują, że ze względu na kryterium stanu zagrożenia państwa, zadania obrony terytorialnej należy rozpatrywać w trzech okresach: **pokoju**, **kryzysu** - czyli bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa oraz **wojny**.

W okresie pokoju można wyróżnić następujące zadania wojsk obrony terytorialnej:⁴⁹

- planowanie przygotowania obronnego swoich rejonów odpowiedzialności;
- przygotowanie i utrzymanie systemów ochrony i obrony obiektów;
- szkolenie żołnierzy zasadniczej służby wojskowej i rezerw osobowych na potrzeby sił zbrojnych;
- przygotowanie do działań ratowniczo-ochronnych i niemilitarnych na rzecz miejscowej ludności i środowiska oraz udział w likwidacji skutków klęsk żywiołowych.

W sytuacji bezpośredniego zagrożenia militarnego wojska OT realizować mogą całą gamę zadań, do których zalicza się między innymi⁵⁰:

- prowadzenie rozpoznania terytorialnego,
- ochrona i obrona ważnych obiektów w rejonie zagrożenia,
- ewentualne zabezpieczenie przyjęcia i pobytu wojsk NATO,
- uczestniczenie w zabezpieczeniu mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk operacyjnych,

⁴⁹ *Regulamin działań taktycznych*, Warszawa 1999.

⁵⁰ Por. A. Tomaszewski, *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju*, Warszawa 1997, s. 26; R. Jakubczak, *Rola, funkcje, zadania ...*, *Zeszyty Naukowe AON*, 1998, Nr 1(30)A, s. 43; R. Jakubczak, *Organizacja i wykorzystanie wojsk obrony terytorialnej*, Warszawa 1996, s. 48.

- przeciwdziałanie dywersji,
- prowadzenie rozbudowy inżynieryjnej terenu w ramach operacyjnego przygotowania obszaru kraju.

Z kolei w czasie wojny na terytorium naszego kraju do wojsk obrony terytorialnej należeć będzie:

- prowadzenie obrony na drugorzędnych kierunkach uderzeń przeciwnika;
- rozbudowa inżynieryjna rubieży i rejonów na rzecz wojsk operacyjnych oraz ochrona i obrona urządzeń logistycznych oraz transportów;
- prowadzenie działań przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych;
- prowadzenie działań nieregularnych na tyłach i w ugrupowaniu wojsk agresora;
- kierowanie ruchem wojsk;
- ochrona i obrona rejonów bazowania lotnisk składów należących do NATO.

Tak zróżnicowana gama zadań wskazuje, że zdecydowana większość z nich będzie wykonywana wspólnie z wojskami operacyjnymi własnymi i sojuszniczymi, oraz innymi rodzajami wojsk wsparcia krajowego. Rozmieszczenie tych wojsk powinno spowodować możliwość szybkiej realizacji zadań bojowych, uwzględniając specyfikę terenu, w którym będą wykonywane. Potrzebę ich równomiernego rozmieszczenia potwierdza wykonywanie zadań ochronno-obronnych, przeciwdesantowych i przeciwdywersyjnych. Wymogi zapewnienia sprawności przemieszczeń wojsk operacyjnych wskazują na znaczną wagę zadań, jakie powinny wykonać wojska OT na obszarze RP. Różnorodność przewidywanych zadań sugeruje także potrzebę posiadania wojsk obrony terytorialnej o różnych specjalnościach (bojowe, regulacji ruchu, inżynieryjne, przeciwchemiczne itp.). Ich rozmieszczenie powinno odpowiadać potrzebom danego rejonu lub zadaniom przewidzianym w planach użycia wojsk operacyjnych.

Realizacja strategii obrony powszechnej wymaga od wojsk obrony terytorialnej zabezpieczenia i wsparcia działań wojsk operacyjnych własnych i sojuszniczych. Z badań wynika⁵¹, że wsparcie to dotyczyć powinno zadań związanych z osłoną

⁵¹ Sprawozdanie z badań prowadzonych podczas ćwiczenia dowódczo-sztabowego pk. „Lato-96”, Warszawa 1996.

mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk, odciążenia wojsk operacyjnych od wykonywania drugorzędnych zadań, zapewniając w ten sposób swobodę operacyjną, oraz zapewnienia współpracy z pozamilitarnymi elementami systemu obronnego zarówno w strefie działań bezpośrednich, jak i w głębi operacyjnej.

Istotnym, nowym kompleksem przedsięwzięć, charakteryzujących wojska obrony terytorialnej, są zadania wynikające ze statusu „państwa gospodarza” w ramach HNS, w wypadku prowadzenia działań sojuszniczych lub koalicyjnych na obszarze kraju. Spośród wielu z nich za najistotniejsze uznać należy:

- prowadzenie rozbudowy fortyfikacyjnej rubieży i rejonów w głębi operacyjnej z wykorzystaniem elementów pozamilitarnych;
- utrzymanie płynności ruchu oraz zapewnienie warunków bezpieczeństwa na drogach przemieszczania tych wojsk;
- zabezpieczenie infrastruktury wojskom NATO poprzez ochronę i obronę rejonów bazowania, lotnisk, składów itp.;
- utrzymanie współdziałania pomiędzy dowództwami wojskowymi a niemilitarnymi ogniwami systemu obronnego w zakresie udzielania pomocy obronie cywilnej oraz korzystanie przez wojska koalicyjne z urządzeń logistycznych pozostających w dyspozycji terenowych organów administracji państwowej i samorządowej.

Wojska obrony terytorialnej uzupełniają wojska operacyjne w okresie pokoju, zagrożenia i wojny w realizacji zadań, które one nie mogą z różnych względów wykonać (brak predyspozycji, ograniczona liczebność, inne przeznaczenia, sposób szkolenia itp.).⁵²

Żandarmeria Wojskowa stanowi istotny filar wojsk wsparcia krajowego w systemie obronnym RP. Ich zadania w znaczący sposób ułatwiają i stwarzają warunki do realizacji zadań wojskom operacyjnym. Stosując różnorodne formy ŻW ściśle współpracuje z dowódcami jednostek wojskowych, prokuraturą wojskową, Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, Policją, Strażą Graniczną, innymi jednostkami i instytucjami systemu obronnego.⁵³

⁵² W. Lidwa, *Implikacje i kierunki ...op. cit.*, s. 32.

⁵³ S. Korzeniowski, *Żandarmeria Wojskowa w działaniach taktycznych*, Warszawa 2001, s. 6.

Do ogólnych zadań żandarmerii wojskowej realizowanych na obszarze kraju należy:⁵⁴

- zapewnienie przestrzegania dyscypliny wojskowej;
- ochranianie porządku publicznego na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych;
- ochranianie życia i zdrowia ludzi oraz mienia wojskowego przed zamachami naruszającymi te dobra;
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń, w tym skarbowych, popełnionych przez osoby, w stosunku do których Żandarmeria Wojskowa jest właściwa, ujawnianie i ściganie ich sprawców oraz ujawnianie i zabezpieczanie dowodów tych przestępstw i wykroczeń;
- zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz innym zjawiskom patologicznym, a w szczególności alkoholizmowi i narkomanii w Siłach Zbrojnych;
- współdziałanie z polskimi i zagranicznymi organami i służbami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz policjami wojskowymi;
- zwalczanie klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidowanie ich skutków oraz czynne uczestniczenie w akcjach poszukiwawczych, ratowniczych i humanitarnych, mających na celu ochronę życia i zdrowia oraz mienia;
- kontrolowanie ochrony mienia wojskowego, a w szczególności przechowywania uzbrojenia i środków bojowych;
- kontrolowanie przestrzegania przepisów o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz o narkomanii, a także wykonywanie czynności przewidzianych w tych przepisach dla organów wojskowych;
- wykonywanie czynności ochronnych w stosunku do osób uprawnionych, a także zabezpieczanie pobytu w jednostkach wojskowych osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe i delegacji zagranicznych;
- zapewnienie w ramach HNS wsparcia policyjnego wojsk sojuszniczym na terytorium RP;

⁵⁴ Artykuł 4, *Ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych*, Warszawa 2001.

- realizacja zadań wynikających z „Celów Sił Zbrojnych NATO” i „Wymagań Długoterminowych dla RP”;
- prowadzenie szkoleń i kursów specjalistycznych na potrzeby ŻW;
- wykonywanie innych zadań określonych w odrębnych przepisach.

Stosunkowo nowe, w strukturze Żandarmerii są Oddziały Specjalne. Ich tworzenie zapoczątkowały przemiany organizacyjno-strukturalne Żandarmerii Wojskowej związane z transformacją Sił Zbrojnych RP mającą na celu jej przystosowanie do nowego spektrum zadań wynikających z zagrożeń, jakie mogą wystąpić w naszym kraju.

Oddziały specjalne ŻW stanowią istotny element systemu reagowania kryzysowego na obszarze kraju. Ich zadania można podzielić na dwie grupy.

Pierwszą grupę, stanowią zadania wynikające z zagrożeń terrorystycznych, do których możemy zaliczyć takie jak:⁵⁵

- przeciwdziałanie aktowi terrorystycznemu na lądzie, w tym:
 - działalność operacyjno-rozpoznawcza;
 - udział w prewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym zabezpieczeniu;
 - miejsca objętego aktem terroru (izolowanie terenu, organizowanie objazdów, itp.);
 - przemieszczenia sił wydzielonych do akcji antyterrorystycznej;
 - fizyczne zwalczanie terroryzmu;
 - ochrona osób.
- przeciwdziałanie aktowi terrorystycznemu z powietrza, w tym:
 - działalność operacyjno-rozpoznawczą;
 - współudział w prewencyjnym zabezpieczeniu;
 - miejsca katastrofy lotniczej;
 - przemieszczenia sił przeznaczonych do akcji antyterrorystycznej, do udzielania pomocy medycznej itp.;
 - udział w przeszukaniu terenu;
 - wykonywanie czynności operacyjnych i procesowych.

⁵⁵ www.gov.mon.pl.

- likwidacja skutków epidemii oraz przeciwdziałanie aktowi terroru biologicznego, w tym:
 - działalność operacyjno-rozpoznawczą;
 - współudział w izolowaniu zagrożonego obiektu lub terenu (na zewnątrz).
- likwidację skutków terroru radiologicznego i chemicznego, w tym:
 - działalność operacyjno -rozpoznawczą;
 - ze względu na brak środków ochrony przeciwochemicznej - współudział w izolowaniu zagrożonego terenu z zewnątrz;
 - współudział w zabezpieczeniu przemieszczenia sił przeznaczonych do zwalczania zagrożenia;
 - wykonywanie czynności procesowych.
- przeciwdziałanie aktom terroru informatycznego, w tym:
 - działalność operacyjno -rozpoznawczą;
 - zapewnienie bezpieczeństwa systemom teleinformatycznym wykorzystywanym przez Żandarmerię Wojskową.

Do drugiej grupy zalicza się zadania związane z likwidacją skutków klęsk żywiołowych, czyli:

- akcję ratowniczo-gaśniczą i usuwanie skutków pożarów przestrzennych, w tym udział w prewencyjnym zabezpieczeniu:
 - zagrożonego rejonu (izolowanie terenu, organizowanie objazdów, itp.);
 - przemieszczenia sił przeznaczonych do udziału w akcji ratowniczo – gaśniczej;
 - akcję odśnieżania, w tym:
 - pomoc w organizowaniu ruchu na terenach dużych opadów śniegu (zamykanie dróg, organizowanie objazdów);
 - współudział w zabezpieczeniu przemieszczania sił wydzielonych do odśnieżania i ewakuacji.
- akcję zwalczania powodzi i zjawisk lodowych w tym:
 - zabezpieczenie przemieszczania wojsk oraz ich udziału w akcji przeciwpowodziowej;

- współdziałal w utrzymaniu porządku publicznego w rejonie prowadzenia akcji przeciwpowodziowej oraz w zabezpieczeniu mienia pozostawionego przez powodzian.

Ujawniające się zagrożenie międzynarodowym terroryzmem oraz przestępczością zorganizowaną wymusiło również konieczność nowego spojrzenia na problematykę bezpieczeństwa Sił Zbrojnych oraz potrzebę wypracowania efektywniejszych form działania organów prawa i porządku, zabezpieczających zgodne z prawem funkcjonowanie wojsk w różnych aspektach.

W przyjętych założeniach jednostki żandarmerii w czasie wojny działają w obszarze ich odpowiedzialności terytorialnej i w zasadzie nie opuszczają miejsc stałej dyslokacji. W razie potrzeby mogą otrzymać zadanie zmieniające ich obszar działania.⁵⁶

W sytuacji, gdy wojska operacyjne prowadzą działania taktyczne, żandarmeria realizuje swoje pakiety zadań wpierając i zabezpieczając wydzielonymi siłami wykonanie głównych zadań przez jednostki sił zbrojnych RP lub wojsk sojuszniczych.

Przeprowadzone analizy i oceny wskazują na znaczącą grupę zadań, jakie są przewidziane do realizacji przez żandarmerię wojskową jako istotnego składnika wojsk wsparcia krajowego.

Administracja wojskowa, w której wiodącą rolę odgrywają **Okręgi Wojskowe** stanowiące w istocie podstawę do funkcjonowania i ośnowę dla działania znajdujących się na ich obszarze wojsk operacyjnych, sojuszniczych i obrony terytorialnej oraz administracji państwowej. Odpowiadają one za infrastrukturę obronną administrowanego obszaru. Skupiają swój wysiłek organizacyjny i szkoleniowy na kilku zasadniczych funkcjach, które wyrażają się poprzez następujące podstawowe zadania:

- kierowanie obroną terytorialną;
- administrowanie zasobami osobowymi, materiałowymi, sprzętem technicznym oraz infrastrukturą;
- uzupełnianie i mobilizację stanów osobowych sił zbrojnych;

⁵⁶ S. Korzeniowski, *Żandarmeria wojskowa ...*, op. cit., s. 23.

- wsparcie i zabezpieczanie logistyczne wojsk i instytucji, w tym: materiałowe, techniczne, medyczne, infrastruktury, komunikacyjne, ochrony środowiska;
- wsparcie układu pozamilitarnego w niesieniu pomocy ludności cywilnej i likwidacji skutków katastrof i klęsk żywiołowych;
- wypełnianie funkcji państwa gospodarza (łączność, zakwaterowanie, transport, zabezpieczenie materiałowe (żywnienie, mps), zabezpieczenie techniczne, zabezpieczenie medyczne, koordynacja wsparcia w sferze wojskowej i cywilnej);
- współdziałanie ze stowarzyszeniami promującymi obronność i proces społeczno-wychowawczy żołnierzy.

Znaczące i odpowiedzialne zadania spoczywające na wojskach wsparcia krajowego ukierunkowane są na zapewnienie warunków sprzyjających właściwemu funkcjonowaniu Sił zbrojnych RP, ich operacyjnej części oraz w sytuacjach kryzysowych, zagrożeń bezpieczeństwa państwa o charakterze niemilitarnym wsparcie organów administracji państwowej, pomoc ludności cywilnej i niwelowanie zagrożeń nie wymagających użycia wojsk operacyjnych. Odciażają w ten sposób wojska operacyjne od realizacji zadań, zapewniając im warunki do właściwego funkcjonowania i działania w ramach szkolenia i utrzymywania wysokiego stopnia gotowości bojowej.

2.5. Konkluzje

Jakościowo nowe rodzaje napięć pojawiających się w różnych dziedzinach i obszarach przyczyniły się do częściowej destabilizacji sytuacji międzynarodowej. Lokalne spory i konflikty na tle ekonomicznym, politycznym, kulturowym a przede wszystkim religijnym i ideologicznym stanowią źródło terroryzmu, zorganizowanej przestępczości, rozkładu państw słabych i zróżnicowanych narodowościowo. Dodatkowo postępująca globalizacja, otwartość granic i przychylność państw

demokratycznych przyczyniła się do stworzenia dogodniejszych warunków dla działania ponadnarodowych organizacji terrorystycznych, które stworzyły swoistą sieć zapewniającą wsparcie finansowe i ideologiczne dla grup ekstremistów.⁵⁷

W strategii obronności Rzeczypospolitej Polskiej z 2003 zaakcentowano znaczenie zagrożeń i wyzwań, ich transgranicznego charakteru. Wydarzenia z 11 września 2001 roku w Nowym Yorku, w 2004 w Madrycie, czy też najświeższe z Londynu w 2005 roku uświadomiły, że istnieją źródła dążące do destabilizacji sytuacji na świecie. Dodatkowo przedłużające się działania stabilizacyjne w Iraku, a szczególnie ich niska skuteczność również nie rokują poprawy ogólnej sytuacji międzynarodowej.

Liczne analizy i oceny sytuacji wskazują, że powoduje to przemieszczanie się środka ciężkości z zadań klasycznych realizowanych przez Wojska Lądowe na nietypowe, które zmuszają do odpowiedniego przygotowania się do realizacji zadań nowych, znacznie trudniejszych z uwagi na specyfikę, charakter i potrzebę profesjonalnego przygotowanie żołnierzy i wyposażenia Wojsk Lądowych.

Oceny ekspertów wskazują, że w grupie nowych zadań mieszczą się także zadania wynikające z zagrożenia **terroryzmem**. Przykładem może być udział wydzielonych jednostek Wojsk Lądowych w militarną operację antyterrorystyczną w Afganistanie oraz operację stabilizacji pokoju w Iraku.

Liczne zobowiązania, które przyjęła na siebie Polska jako aktywny członek NATO, wymaga zaangażowanej obecności w wydarzeniach związanych ze stabilizacją pokoju w różnych zakątkach świata. Stanowi to przyczynę zwiększenia zadań realizowanych przez Wojska Lądowe. Nastąpiło jednocześnie ich znaczne zróżnicowanie pod względem charakteru i specyfiki. Poszerzający się współdziałanie w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych z dala od granic kraju nakreśla nowe, często diametralnie różne od dotychczasowych wymagania wobec sił wydzielanych do tych zadań.

Analiza zagrożeń militarnych i pozamilitarnych wskazuje, że ich zróżnicowany i ewoluujący charakter powinien być oceniany w sposób kompleksowy w połączeniu z

⁵⁷ Przykładem jest osławiona ALKAIDA (sic).

sytuacją polityczną i ekonomiczną oraz wszelkimi innymi uwarunkowaniami. Istotne są tu występujące zmiany w skali zagrożeń i możliwość pojawiania się nowych i zaskakujących sytuacji wymagających realizacji zadań w warunkach braku doświadczeń w tej dziedzinie przez Wojska Lądowe.

Współczesne uwarunkowania wskazują, że Wojska Lądowe mogą realizować coraz więcej zadań poza terytorium kraju. Szerokie spektrum zagrożeń wymaga posiadania sprawnego systemu osiągania gotowości do prowadzenia działań, kompatybilnego z systemami sojuszniczymi NATO i grup bojowych UE.

Zaangażowanie Wojsk Lądowych w operacje prowadzone poza obszarem kraju często będą nosiły znamiona charakteryzujące konflikty asymetryczne⁵⁸.

Z kolei środowisko działań w często trudnym terenie, w obszarach zurbanizowanych, leśnych, górskich w pływać będzie na kształt zadań Wojsk Lądowych. Zwykle z punktu widzenia typologii działań związanych z uwarunkowaniem środowiskowym będą to warunki szczególne dla wydzielonych zgrupowań Wojsk Lądowych. Przykładem jest Irak, Afganistan. Dodatkowe utrudnienia wynikać mogą ze specyficznych i trudnych cech klimatu, pogody, pory roku. W działaniach tego typu stosunkowo ciężkie i zaawansowane technologicznie środki walki i rozpoznania Wojsk Lądowych mogą charakteryzować się odmienną skutecznością. Zmusza to Wojska Lądowe do odpowiedniego przygotowania zarówno sprzętu, wyposażenia jak i stanów osobowych. Działania w takich uwarunkowaniach nakładają zadania, które mogą być realizowane w zróżnicowanym przedziale czasu. Wyszkolenie żołnierza do działań w szczególnym środowisku np. dżungli nie jest możliwe bez wsparcia i wykorzystania infrastruktury innych państw sojuszniczych lub chętnych do współpracy. Stosownie do tego jednym z zadań Wojsk Lądowych jest współpraca z innymi partnerami w dziedzinie doskonalenia sprzętu i wyposażenia, szkolenia żołnierzy i wymiany doświadczeń.

W uwarunkowaniach XXI wieku po niezwykle burzliwym wieku XX, w którym prawdopodobnie zginęło najwięcej ludzi w historii istnienia cywilizacji ludzkiej, diametralnie zmieniły się priorytety w użyciu sił zbrojnych w tym

⁵⁸ Por. P. Gawliczek, J. Pawłowski, *Zagrożenia asymetryczne*, Warszawa 2003.

szczególnie Wojsk Lądowych. Prewencja, zapobieganie, niwelowanie skutków, pokojowe użycie siły militarnej w zadaniach Wojsk Lądowych wysuwa się na czoło realizowanych zadań, co nie oznacza, że w cień usunięte zostały główne militarne aspekty funkcjonowania Wojsk Lądowych wyrażające się w formie walki zbrojnej.

Nakreślone w syntetyczny sposób zadania Wojsk Lądowych na tle zagrożeń, zobowiązań sojuszniczych, interesów politycznych i roli, jaką Polska chce odgrywać na arenie międzynarodowej stanowią podstawę do określania zadań dla sił zbrojnych i wynikających z nich zadań Wojsk Lądowych jako ich integralnej części. Wskazane jest w tym miejscu podkreślić znaczące przewartościowania, jakie nastąpiły w tym zakresie. Najważniejsze z nich to rozszerzenie zakresu i treści zadań, które obecnie oprócz zadań militarnych wykonywanych w walce zbrojnej, zobligowane są do wykonywania zadań innych niż walka.

Dostrzegamy zatem, iż spektrum zadań przewidywanych dla Sił Zbrojnych RP, w tym zwłaszcza dla podstawowego ich rodzaju – Wojsk Lądowych, jest szerokie i znacznie zróżnicowane. Zadania te wynikają z różnych przesłanek i uwarunkowań, które determinują w znaczący sposób ich zakres i treść.

3. WYMAGANIA WOBEC UZBROJENIA I WYPOSAŻENIA WOJSK LĄDOWYCH WYNIKAJĄCE Z ICH WSPÓŁCZESNYCH ZADAŃ

3.1. Zgrupowania Wojsk Lądowych jako komponent Narodowych i Wielonarodowych Sił Zadaniowych

Polska, jako państwo położone w szczególnie istotnym miejscu na geopolitycznej mapie Europy i Świata powinna być i jest w istocie, aktywnym uczestnikiem polityki europejskiej i światowej. Z jednej strony, poprzez decyzje demokratycznie wybranych władz suwerennie decyduje o swojej roli i miejscu w polityce bezpieczeństwa europejskiego, ale i po części światowego. Z drugiej zaś strony pozostajemy w uwarunkowaniach sojuszniczych wobec partnerów z NATO i Wspólnoty Europejskiej. Polityka zewnętrzna wymaga posiadania sprawnych narzędzi w różnych sferach jej uprawiania. Historia stosunków międzynarodowych jak i wydarzenia ostatnich dziesięcioleci a także wydarzenia bieżące pozwalają przyjąć tezę, że tak jak w przeszłości, także obecnie posiadany potencjał zbrojny jest ważnym czynnikiem skuteczności danego państwa (w tym także Polski) w stosunkach międzynarodowych. Praktyka wskazuje, że zarówno w bliższym jak i dalszym otoczeniu naszego kraju regularnie następują sytuacje kryzysowe implikujące sięganie po potencjał zbrojny dla zażegnania lub likwidowania kryzysów. W pierwszej kolejności, chodzi głównie o użycie wojsk do działań np. prewencyjno-stabilizacyjnych. Nie można jednak nie brać pod uwagę zagrożenia bezpieczeństwa własnego państwa lub państwa – sojusznika. Należy tu wyróżnić zagrożenia bezpośrednie jak i pośrednie określane często w literaturze jako zagrożenia asymetryczne. Historia świata pokazuje nam liczne przykłady państw broniących swoich interesów (w tym bezpieczeństwa) setki i tysiące kilometrów od granic własnego terytorium. Nie znaczy to wcale o dowolności przy podejmowaniu decyzji do rozpoczęcia działań militarnych. Reagować adekwatnie do skali zagrożenia jest uzasadniona jest już przy pierwszych objawach tego zagrożenia, albo dopiero wtedy, gdy wyczerpaliśmy wszystkie inne pokojowe środki zapobiegawcze.

W drugim rozdziale niniejszego opracowania zostały w sposób szczegółowy omówione zadania Wojsk Lądowych we współczesnych uwarunkowaniach na kanwie dających się przewidzieć wyzwań i zagrożeń. Z dokonanej tam analizy wynika, iż zadania przewidywane dla Wojsk Lądowych będą realizowane przez komponenty tego rodzaju wojsk w składzie narodowych lub wielonarodowych połączonych zgrupowań zdaniowych.

Główne zadania komponentu lądowego w ramach Narodowych jak i Wielonarodowych Sił Połączonych implikują wymogi dotyczące reakcji adekwatnej w stosunku do określonego zagrożenia. Reakcje te spowodować muszą oczekiwany stan Wojsk Lądowych na danym etapie rozwoju kryzysu.

W ramach Narodowych Sił Połączonych w reakcji na zagrożenie agresją zbrojną lub wystąpienia innej sytuacji kryzysowej na terytorium RP siły lądowe zostaną:

- rozwinięte jako siły manifestujące swoją obecność i poparcie dla decyzji politycznych kierownictwa państwa;
- rozwinięte jako siły gotowe do przyjęcia pierwszego uderzenia i zabezpieczające niezbędne warunki w obszarze operacyjnym do wejścia sił zadaniowych Sojuszu;
- przeznaczone do udziału w sojuszniczej połączonej operacji obronnej;
- przeznaczone do udziału w operacjach skierowanych przeciwko zjawiskom terroryzmu, jak i usuwania skutków skażenia bronią atomową, biologiczną i chemiczną lub radiologiczną na terytorium kraju;

W ramach Wielonarodowych Sił Połączonych w reakcji na zagrożenie mogą zostać wyznaczone do:

- udziału w operacjach wsparcia pokoju;
- udziału w operacjach reagowania kryzysowego włącznie z operacjami utrzymania pokoju;
- udziału w operacjach skierowanych przeciwko zjawiskom terroryzmu, jak i usuwania skutków skażenia bronią atomową, biologiczną i chemiczną lub radiologiczną;

- udziału w operacjach mających na celu przestrzeganie embarga.

w początkowej fazie rozwijającego się kryzysu:

- udziału w sojuszniczej połączonej operacji obronnej.

Przedstawiona wyżej klasyfikacja głównych zadań jak i dogłębne analizy działań zbrojnych na Bałkanach, w Afganistanie czy w Iraku dowodzą, że współczesne siły zbrojne, a w tym zwłaszcza Wojska Lądowe, powinny posiadać uzbrojenie i wyposażenie zapewniające im dużą mobilność w wymiarze strategicznym i operacyjnym oraz zdolność do:

- organizowania i prowadzenia operacji różnego typu na obszarze kraju we współdziałaniu z pozamilitarnymi elementami systemu obronnego oraz wojskami sojuszniczymi.
- podejmowania i realizowania zadań w składzie wielonarodowych sił zadaniowych poza obszarem kraju;
- wydzielania określonych sił i tworzenia odpowiednich zgrupowań operacyjnych, adekwatnych do zagrożenia;

Kolejnym czynnikiem potrzeby zmiany podejścia do problemu jakości Wojsk Lądowych, to jest ich struktur, ale także uzbrojenia i wyposażenia jest charakter przyszłych zagrożeń pojmowanych w sposób holistyczny. Konsekwencją takiego rozumowania jest konieczność budowania sił, które będą gwarantem integralności państwa i nienaruszalności jego granic jak i zdolnych do udziału w coraz częstszych operacjach reagowania kryzysowego w różnych punktach zapalnych globu i w różnych uwarunkowaniach. Charakter tych operacji, sprawia, że priorytowego znaczenia nabiera możliwość generowania sił tworzonych „ad hoc” w ramach struktur międzynarodowych. Uczestnictwo w misjach reagowania kryzysowego to także zdolność tworzenia zgrupowań adekwatnych do zadań i warunków działań oraz partycypowania w Połączonych Wielonarodowych Siłach Zadaniowych. To stawia kolejne wyzwania, jakim jest osiągnięcie przez siły zbrojne (w tym Wojska Lądowe) RP niezbędnej standaryzacji uzbrojenia i wyposażenia, szczególnie na poziomie kompatybilności i interoperacyjności. Istnieje, zatem potrzeba zdefiniowania prawidłowości, które w konsekwencji przełożą się na koncepcje działań.

W konsekwencji określają one również wymagania w zakresie uzbrojenia, wyposażenia i szkolenia Wojsk Lądowych.

3.2. Determinanty rozwoju i zmian komponentów Wojsk Lądowych

Konieczność skutecznej reakcji na dający się wygenerować zbiór zagrożeń a co za tym idzie dążność do autonomiczności i uniwersalizmu komponentów zbrojnych wymusza zmiany w wielu obszarach ich wnętrza. Rewolucja elektroniczna i informacyjna w technice wojskowej dokonała przełomu w koncepcji zapotrzebowania na określone środki walki jak i technologicznych rozwiązaniach przy ich tworzeniu i budowaniu. Konsekwencją tych przemian było odrzucenie wielu starych koncepcji prowadzenia działań przez komponenty Wojsk Lądowych w różnych stanach funkcjonowania państwa, jako nieadekwatnych do istniejącej rzeczywistości i potrzeb. To z kolei wymusiło opracowanie nowych założeń w pełni przystających do istniejących zagrożeń i potrzeb oraz realiów pola walki początku XXI wieku.

Uniwersalizm środków walki innych środków wyposażenia dający możliwość ich wykorzystania w każdych warunkach, wytycza podstawy racjonalnego i efektywnego działania, stosownie do rodzaju i skali zagrożenia. Pozwalają także na znaczny wzrost skuteczności prowadzonych działań przy zminimalizowaniu strat własnych.

Modelując rozwój Wojsk Lądowych w aspekcie struktur jednostek i sztabów oraz ich wyposażanie w środki walki i inne techniczne środki wyposażenia należy widzieć ich wykorzystanie do realizacji zadań w różnych stanach funkcjonowania państwa tj.: w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Na podstawie wcześniej prowadzonych rozważań można przyjąć, że w czasie pokoju wybrane jednostki lądowego komponentu Sił Zbrojnych mogą być wykorzystywane do działań ratowniczych lub humanitarnych. Kryzys rozumiany jako sytuacja kryzysowa na obszarze kraju lub poza jego granicami może spowodować konieczność realizacji zadań w ramach operacji innych niż wojna na terytorium państwa lub poza jego granicami. Ostatnim z wyartykułowanych stanów jest wojna, która wymuszać będzie prowadzenie przez jednostki Wojsk Lądowych różnych rodzajów działań na obszarze kraju lub poza jego granicami samodzielnie lub wspólnie z koalicjantami.

Biorąc powyższe pod uwagę istnieje konieczność znalezienia odpowiedzi na następujące pytanie badawcze: Jakiego uzbrojenia i wyposażenia potrzebują jednostki Wojsk Lądowych oraz jakie powinny być ich struktury aby wykonać zadania przed nimi stojące na obszarze kraju jak i poza granicami?

Dowódca Wojsk Lądowych na pytanie o przyszłość Wojsk Lądowych stwierdza, „... że natura ludzka nie zmieni się na tyle, aby fobie, uprzedzenia, antagonizmy, czy w końcu agresja zostały wyeliminowane z życia społeczeństw jako pożywka dla konfliktów i wojen. W związku z tym konieczne będzie posiadanie sił zbrojnych, które nie tylko będą w stanie przeciwstawić się zagrożeniom, ale także zwyciężać w ewentualnym konflikcie. Ich znaczącym komponentem będą siły lądowe. Pytanie tylko – jakie?”⁵⁹

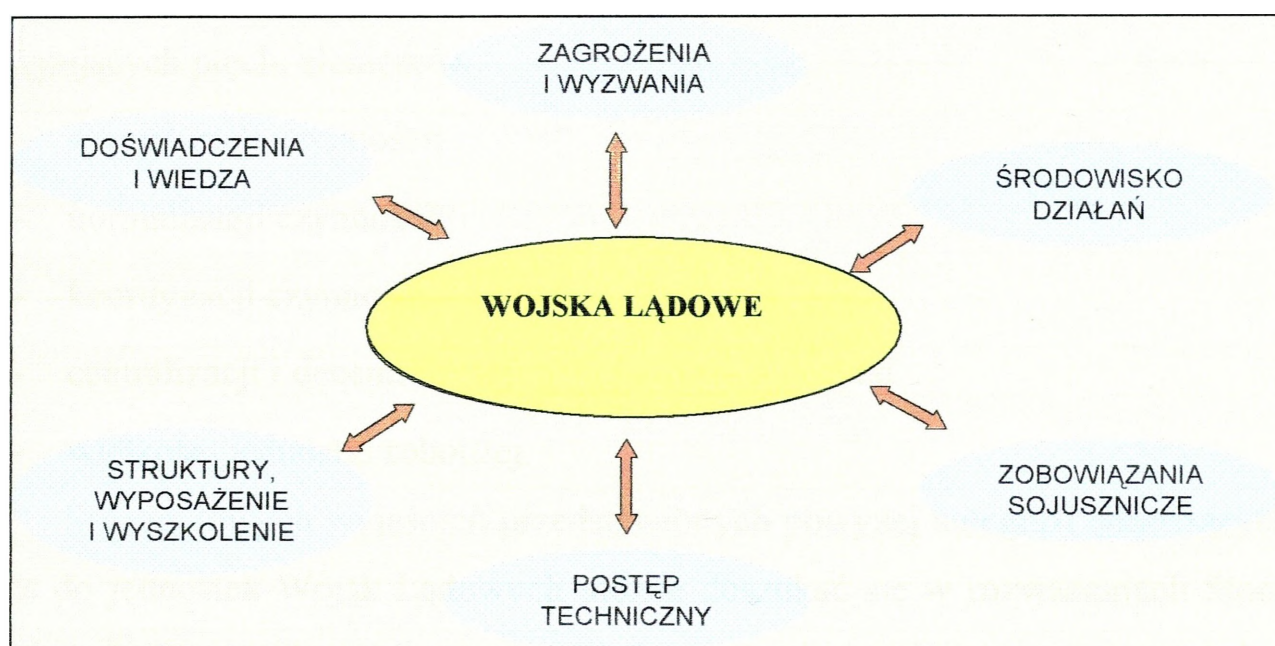
Odpowiedź na to pytanie wydaje się z pozoru prosta a jednak poszukuje jej wielu teoretyków i praktyków wojskowych w większości armii świata. Te prognostyczne przewidywania, biorą pod uwagę historyczne doświadczenia oraz stan obecny, określają możliwe sposoby prowadzenia działań przez jednostki Wojsk Lądowych, a co za tym idzie kierunki zmian struktur organizacyjnych, szkolenia oraz antycypowane potrzeby w zakresie rozwoju sprzętu bojowego i wyposażenia. W opinii ekspertów, aby być gotowym do skutecznego działania na przyszłym polu walki wymagane są m.in. zmiany w zakresie struktur organizacyjnych wojsk, które są zarówno koniecznością, jak i rezultatem zmian celów funkcjonowania, oraz uzbrojenia i wyposażenia armii.

Wyniki prowadzonych badań w aspekcie rozwoju Wojsk Lądowych, ich przyszłości wskazują na cel prowadzonej modernizacji sił zbrojnych, w tym głównie uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Na potrzeby prowadzonych badań możemy go wyrazić, iż **celem postępującej modernizacji Wojsk Lądowych jest uzyskanie możliwości szybkiego i sprawnego tworzenia odpowiednich zgrupowań do realizacji zadań, czy to w układzie narodowym czy też sojuszniczym w dowolnej części kraju i świata.**

⁵⁹ Gen. broni Edward Pietrzyk, *Przyszłość wojsk lądowych*, www.army.mil.pl, sierpień 2005.

Prowadzone badania wskazują, iż źródłem, które wyznacza kolejne kierunki przeobrażeń w Wojskach Lądowych, i wpływa na teorię tworzenia, użycia i działania zgrupowań będzie następujący zbiór determinantów:

- wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa;
- postęp techniczny
- struktury, uzbrojenie, wyposażenie i wyszkolenie wojsk;
- doświadczenia i wiedza;
- środowisko działań;
- zobowiązania sojusznicze.

Rys. 3.1. Determinanty modernizacji i rozwoju Wojsk Lądowych

Ograniczenia przyjęte w niniejszej pracy ze względu na jej przedmiot badań spowodowały, iż w dalszej części zaprezentowany zostanie materiał badawczy dotyczący jedynie dwóch z determinantów rozwoju Wojsk Lądowych a mianowicie ich struktur i wyposażenia⁶⁰ oraz postęp techniczny.

Z prakseologicznego punktu widzenia Wojska Lądowe stanowią organizację, która jak każda inna organizacja, jest tworzona i funkcjonuje w zbiorze określonych reguł i prawideł dających się zdefiniować w sposób naukowy

⁶⁰ Podejście holistyczne pozwala na całościowe i nierozłączne potraktowanie struktur oraz uzbrojenia i wyposażenia jako nierozłącznych i wzajemnie zależnych czynników rozwoju.

Strukturę organizacyjną można zdefiniować – za Stonerem i Wanklem – jako układ i wzajemne zależności między częściami składowymi jednostki Wojsk Lądowych oraz stanowiskami w niej istniejącymi. Struktura organizacji określa stosowany przez nią podział zadań i pokazuje powiązania między różnymi funkcjami i czynnościami, w pewnym sensie wskazuje też na stopień specjalizacji wykonywanych zadań. Opisuje ona także strukturę hierarchii i władzy w organizacji oraz przedstawia układ odpowiedzialności. Struktura organizacji jednostki wojskowej zapewnia jej trwałość i ciągłość, umożliwiającą organizacji przetrwanie, mimo przychodzenia i odchodzenia poszczególnych osób funkcyjnych oraz skoordynowanie jej stosunków z otoczeniem.⁶¹ Jakość każdej struktury powinna być rozpatrywana przez pryzmat analizy następujących pięciu elementów:

- specjalizacji czynności;
- normalizacji czynności;
- koordynacji czynności;
- centralizacji i decentralizacji podejmowania decyzji
- wielkości jednostki roboczej.

Szczegółowych wyjaśnień przedstawionych powyżej kategorii odnoszących się także do jednostek Wojsk Lądowych można doszukać się w rozważaniach Stonera i Wankela.⁶² Z prowadzonych tam rozważań wynika, iż specjalizacja czynności dotyczy specyfikacji indywidualnych i grupowych zadań w całej jednostce (podział zadań) i łączenia tych zadań w jednostki robocze (zgrupowania zadaniowe). Zastosowane przez organizację procedury, mające zwiększyć możliwość przewidywania jej funkcjonowania to nic innego jak normalizacja czynności. Wiele z tych procedur (jak schemat organizacyjny) ustala się przez sformalizowane czynności i zależności w jednostce wojskowej. Doprowadzanie do jednorodności i zwartości działania podwładnych przez dowódców, czyli normalizowanie osiąga się przez stosowanie zakresu działań, instrukcje robocze, reguły i regulaminy. Normalizowaniu

⁶¹ Por. J. A.F. Stoner, Ch. Wankel, Kierowanie, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1992, s. 208.

⁶² Tamże, s. 209.

umiejętności stanów osobowych służą sformalizowane metody doboru, wstępne instruktaże i programy szkolenia. Natomiast normalizowaniu wyników działalności organizacji służą wdrażane przez dowódców sformalizowane systemy planowania i kontroli. Stosowanie procedur integrujących funkcje działów w organizacji odnosi się do pojęcia koordynacji czynności. Ta koordynacja jest skuteczna, szczególnie gdy mamy do czynienia z prostymi układami działania. Jednak w miarę wzrostu złożoności zadań i ich specjalizacji należy dążyć do opracowywania nowych mechanizmów integrujących prace współzależnych jednostek. Pojęcie centralizacja i decentralizacja podejmowania decyzji odnosi się do umiejscowienia uprawnień decyzyjnych. Dowódcy powinni organizować całą jednostkę i jej elementy w zgodności z celami, zasobami oraz środowiskiem zewnętrznym i wewnętrznym.

Do głównych wyznaczników struktury organizacyjnej zaliczane są: strategia – rozumiana jako plany osiągnięcia celów danej jednostki, technologia czyli szeroko rozumiane uzbrojenie i wyposażenie jednostki stosowane do realizacji strategii, ludzie funkcjonujący na wszystkich szczeblach i ich funkcje oraz wielkość całej jednostki (organizacji). Wspomniani badacze dostrzegają potrzebę dokonywania zmian w strukturze. Determinować te zmiany mogą takie zmienne jak: ludzie w tym m.in. ich poziom i potrzeby, technologia, struktura nieformalna i praktyka dowodzenia jednostki.

Ocena stosowalności oraz tego czy dana struktura została skonstruowana właściwie powinna uwzględniać takie kryteria⁶³ jak: przejrzystość; oszczędność wysiłków potrzebnych do utrzymania kontroli i minimalizowania tarć; ukierunkowanie spojrzenia na efekt i na wynik a nie na proces oraz wysiłek; zrozumienie przez każdego żołnierza zadania i zadania jednostki jako całości; podejmowanie decyzji nakierowane na właściwe problemy; trwałość – odróżniana od sztywności, która pozwala przetrwać w okresie zamieszania i pozwalająca dostosować się do zmian; utrwalanie i samoobrona – spełniające warunek do przygotowania przez jednostkę przywódców, którzy będą skutecznie rozwiązywać problemy „jutra”, pozwalając im jednocześnie na rozwój w sposób ciągły, a także spełnienie tego

⁶³ Tamże, s. 222.

ostatniego kryterium powinno pozwalać oceniać strukturę jednostki wojskowej jako otwartą na nowe pomysły.

W nieodległej znacznie przeszłości wielu teoretyków z dziedziny zarządzania próbowało znaleźć „jedyny najlepszy” czy „uniwersalny” sposób projektowania organizacji.⁶⁴ Dążenia te nie były także obce twórcom struktur wojskowych. Próby określenia zbioru zasad, pozwalających skonstruować strukturę organizacji (jednostki wojskowej) sprawną i skuteczną w każdej sytuacji są obecnie poddawane krytyce. Błąd tej koncepcji polegał na tym, że oparta ona była na milczącym założeniu, że na strukturę organizacyjną nie wywiera wpływu ani otoczenie organizacji, ani jej strategia – że poprawna struktura przyniesie powodzenie niezależnie od warunków zewnętrznych i celów wewnętrznych.

Dziś przy tworzeniu struktur organizacyjnych preferowane jest podejście sytuacyjne. Wskazują - z czym należy się zgodzić, że istnieje silna współzależność między organizacją a jej otoczeniem i że odmienne sytuacje wymagają odmiennych struktur. Ich twórcy muszą, w celu odpowiedniego zaprojektowania struktury dokładnie rozpoznawać czynniki wpływające na ich organizację.

Biorąc powyższe pod uwagę można przyjąć, że nie istnieje idealny model projektowania organizacji jednostki wojskowej. Natomiast najwłaściwsza struktura dla danej formy organizacyjnej Wojsk Lądowych zależy od szczególnych jej warunków w określonym czasie. Z punktu widzenia podejścia sytuacyjnego zadaniem dowódcy wyższego szczebla jest uwzględnienie przy opracowaniu struktury podległych jednostek takich zmiennych jak: strategia; otoczenie, w którym będzie funkcjonować wykorzystywana przez nią technologia uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz cechy jej członków.⁶⁵ Okazuje się, że strategia wyznacza zadania danej struktury, stanowiąc ostateczną podstawę jej projektu, ona także wpływa na wybór uzbrojenia i wyposażenia i ludzi odpowiednich do wykonania tych zadań, co z kolei oddziałuje na strukturę. Ponadto strategia określa konkretne otoczenie, w którym organizacja będzie funkcjonowała – co także wpływa na strukturę. Czynniki ludzki ma także

⁶⁴ Tamże, s. 236.

⁶⁵ Tamże, s. 240.

niepodważalny wpływ na strukturę.⁶⁶ Przede wszystkim dowódcy, zwłaszcza wyższych szczebli dowodzenia, bezpośrednio wpływają na wybór strategii przez swoje preferencje dla pewnych celów i sposobów ich realizacji. Z kolei wybrana strategia wpływa na rodzaj struktury powstającej w jednostkach wojskowych. Nie bez znaczenia mają tu osobiste upodobania dowódców do określonych typów organizacji, ich stosunek do podwładnych i innych dowódców odpowiedniego szczebla.

Opisane wyżej relacje należy traktować jako obiektywne a ich twórcze wykorzystanie pozwoli uniknąć błędów, jakie często popełniano w przeszłości. Konieczność szukania nowych rozwiązań w organizacji wojsk powodowana była rozwojem nowych rodzajów broni (np.: w okresie po drugiej wojnie światowej – broni masowego rażenia, w tym jądrowej), ciągle wzrastającymi możliwościami manewrowymi i ogniowymi związanymi z postępującą mechanizacją wojsk, jak również zmieniającymi się wraz z nimi zasadami prowadzenia walki i operacji. Jednocześnie należy zauważyć to, że w trakcie realizacji zasadniczej funkcji kierowania (dowodzenia), jaką jest planowanie - obok etapu ustalenia położenia, które uzmysławia planiście, czym dysponuje do użycia i w jakich to może nastąpić okolicznościach, pojawia się faza oceny sytuacji.

Rozpoczyna się ona analizą zadania, następnie zanim zostanie podjęta decyzja, co do najlepszego sposobu wykonania zadania, oceniane są czynniki wpływające na sposób działania. Wśród takich czynników jak: przeciwnik i jego możliwości, teren, sąsiedzi, czas oraz pora dnia i roku, klimat, stan skażenia i zakażenia środowiska naturalnego, ludzi i zwierząt, szczególnie istotne jest ocenienie wojsk własnych. One przecież będą bezpośrednio realizować cele wynikające z zadania.

Niewątpliwie postawione zadania powinny odpowiadać możliwościom bojowym wykonawców. Jeżeli w wyniku oceny okaże się, że zadania przerastają te możliwości, dokonywać się powinno korekt w treściach zadań lub doprowadzać możliwości bojowe wykonawców do treści przewidzianych dla nich zadań. Zatem formy organizacyjne wojsk powinny zapewnić możliwość najbardziej konsekwentnego wprowadzenia w czyn na polu walki wypracowanych teoretycznie i sprawdzonych

⁶⁶ Tamże, s. 247.

praktycznie zasad obowiązującej doktryny, zarówno w skali operacyjnej, jak i taktycznej, do szczebla najniższego pododdziału włącznie. Powinny ponadto zapewnić tę możliwość w sposób jak najbardziej giętki, dopuszczający stosowanie licznych wariantów manewru, zarówno zaczepnego, obronnego, jak i odwrotowego. Formy organizacyjne wojska są więc – jak zauważa F. Skibiński (a przynajmniej powinny być) funkcją sztuki operacyjnej i taktyki. Jednocześnie – wymieniony autor – powołując się na prawa logiki, stwierdza, że wszelkie zmiany w formach organizacyjnych wojska podlegają tym samym czynnikom, od których zależą zmiany w sposobie prowadzenia wojny, operacji i walki, tj. przede wszystkim czynnikiem ekonomicznym, politycznym i społecznym.⁶⁷

Elastyczność struktur powinna przede wszystkim zapewnić możliwość łatwego tworzenia dowolnych zgrupowań taktycznych i operacyjnych, odpowiednich do zadań. Nie zapewniają takich możliwości dotychczasowe (tradycyjne) struktury, które zwłaszcza na poziomie taktycznym nie posiadają zdolności do samodzielnego wykonania postawionych zadań. Przyczyną takiego stanu są przede wszystkim: jednorodne uzbrojenie w pododdziałach (do batalionu włącznie), niedostatek środków wsparcia i zabezpieczenia na szczeblach taktycznych oraz ograniczone możliwości sztabów szczebla taktycznego w zakresie samodzielnego planowania i kierowania działaniami wielu rodzajów wojsk własnych i wspierających.

Potrzeba dnia dzisiejszego, tworzenia i działania różnego typu zgrupowań o składzie międzynarodowym sprawia, iż również zespoły badawcze coraz częściej pracują w wielonarodowym (sojuszniczym) środowisku. Efektem tej współpracy jest nie tylko tworzenie sił w ramach sojuszów i to na coraz niższych szczeblach dowodzenia, ale również podejmowanie wspólnych przedsięwzięć szkoleniowych, wspólne programy zbrojeniowe oraz wypracowanie nowych koncepcji prowadzenia działań bojowych. Przykładem tej współpracy są wielonarodowe dywizje, brygady i bataliony sił stabilizacyjnych czasu pokoju, jednocześnie gotowe do podjęcia natychmiastowych działań w wypadku działań wojennych.

⁶⁷ F. Skibiński, *O zasadach i metodyce pracy nad organizacją wojsk*, „Myśl Wojskowa” nr 7/1959, s. 4.

W niniejszym podrozdziale kilkakrotnie była już poruszana efektywność działań zgrupowań zadaniowych tworzonych na bazie Wojsk Lądowych. Zaprezentowane wnioski potwierdzają tezę, że owa efektywność wynika między innymi z odpowiedniej struktury jednostek oraz ich odpowiedniego uzbrojenia i wyposażenia. Poszukiwanie optymalnych rozwiązań w obszarze tych determinantów rozwoju jednostek Wojsk Lądowych jest możliwe dzięki narastającemu lawinowo we wszystkich sferach życia postęp techniczny.

Rewolucja technologiczna i podążający za nią postęp techniczny, jaki nastąpił w drugiej połowie XX i na początku XXI wieku wymusza zmiany w wielu dziedzinach życia społecznego, w tym również w obszarze militarnym.⁶⁸ Obok rewolucji elektronicznej i informacyjnej w technice wojskowej dokonał się przełom w wielu środkach walki. Konsekwencją tych przemian było odrzucenie wielu starych koncepcji prowadzenia działań zbrojnych, jako nieadekwatnych do istniejącej rzeczywistości i potrzeb oraz opracowanie nowych założeń w pełni przystających do istniejących zagrożeń i potrzeb oraz realiów pola walki początku XXI wieku. Przemiany te wytyczają podstawy racjonalnego i efektywnego działania, stosownie do rodzaju i skali zagrożenia, w każdych warunkach terenowych i pogodowych. Zakładają znaczny wzrost skuteczności prowadzonych działań na wszystkich poziomach sztuki wojennej, w tym szczególnie na poziomie taktycznym.

Osiągnięcia technologiczne pozwalają z jednej strony na minimalizację gabarytów wielu środków walki, a z drugiej pozwalają na zwiększanie jej precyzji i siły rażenia. Pozwala to na wyposażanie jednostek w przenośne lub inne bardzo mobilne autonomiczne zestawy broni precyzyjnej o dużej sile rażenia na coraz niższych szczeblach organizacyjnych. Można oczekiwać, że nowoczesna technologia spowodować może, iż przyszłe wojny będą bardziej humanitarne, jeśli nawet nie bezkrwawe⁶⁹, najnowsza historia wojen pokazuje jednak, że nie zawsze będzie to możliwe. Często bowiem okazywało się, że elementy systemów walki zbrojnej rozmieszczane były celowo na obszarach zamieszkałych przez ludność cywilną.

⁶⁸ Por.: F. Heisbourg, *Wojny*, Warszawa, Prószyński i S-ka 1998, s. 11.

⁶⁹ Artykuł w czasopiśmie „Times” opisuje scenariusz, w którym żołnierz, siedzący przy terminalu komputerowym, może zneutralizować potencjalnego agresora bez oddania strzału. D. Walter, *Onward Cyber Soldiers*, Time, 21 sierpień 1995, s. 38.

Zamiarem ich było zniechęcenie do wykonania uderzeń poprzez możliwość zadania dużych strat ludności cywilnej. Takie działania miały miejsce podczas uderzeń sił koalicyjnych w Afganistanie czy też w Iraku, gdzie elementy sił zbrojnych rozmieszczone były w pobliżu lub też w osadach, budynkach publicznych itp. Obok uniknięcia strat wśród żołnierzy, w razie ofiar wśród ludności cywilnej lub zniszczenia infrastruktury cywilnej, takie uderzenia mogą mieć znaczny wymiar propagandowy.

Pomimo tych obaw i dylematów należy jednak oczekiwać, że użycie broni precyzyjnej stać się może jednym z zasadniczych składowych przyszłego pola walki, stając się środkiem eliminującym wybrane elementy ugrupowania przeciwnika przy znacznych ograniczeniach zniszczeń infrastruktury cywilnej. Takie działanie pozwalać będzie na szybkie utworzenie luki w ugrupowaniu przeciwnika i natychmiastowe wykorzystanie jej w celu przeniesienia działań bojowych w głąb jego ugrupowania. Decydującymi systemami walki będą więc te, które pozwolą na oddziaływanie na całą głębokość ugrupowania przeciwnika.⁷⁰ Stworzą one też możliwość natychmiastowej reakcji na zaistniałą sytuację na polu walki, oraz wymuszą posiadanie sił w rejonie tyłowym zgrupowań.

Nie ulega wątpliwości, iż technika, a szczególnie integrująca jej rola, wpłynie na zwiększenie precyzji w działaniach całości wojsk, a nie tylko w odniesieniu do pojedynczych (wybranych) działań czy wykonywanych uderzeń ogniowych. Zachodzące zmiany pozwalają sądzić, że w XXI wieku, różne systemy Wojsk Lądowych zostaną zintegrowane w jeden system, który z kolei będzie częścią sieci połączonych sił lądowych, powietrznych, morskich, a w niedalekiej przyszłości kosmicznych. Należy oczekiwać, że taka integracja w jedną spójną sieć spowoduje znacznie większą precyzję w każdym punkcie pola walki, ale przede wszystkim pozwoli też osiągać cele bez bezpośredniego wykonywania uderzeń. Sama świadomość strony przeciwnej, iż jej każdy krok jest monitorowany i może być precyzyjnie zablokowany poprzez chirurgiczne i selektywne uderzenia, może nakłonić ją do zaniechania agresywnych i niechcianych posunięć.

⁷⁰ H. Willmann, *Niemieckie wojska lądowe na drodze do XXI wieku*, Przegląd Informacyjno-Dokumentalny, CONIW 1998, nr 5 (255).

Nowe zdobycze techniki to także precyzja uderzeń, która spowoduje, że do zniszczenia celu potrzeba będzie użyć znacznie mniej amunicji. Pozwoli to ograniczyć ilość środków transportowych, co uczyni wojska bardziej manewrowymi. Zmusi to także do rozśrodkowania wojsk oraz rozczłonkowania kolumn marszowych na samodzielne grupy marszowe, powodując mniejszą opłacalność uderzeń ogniowych. Sprawi zwiększenie tempa działań i manewrów. Wojskom broniącym się umożliwi zwiększenie obszarów obrony, a nacierającym poszerzenie pasów natarcia. Precyzja rażenia spowoduje, że w wielu przypadkach ilość zastąpiona zostanie jakością.

Innowacje technologiczne, z których wiele było zaprezentowanych w Zatoce Perskiej, powodują szybsze powstawanie tego, co wielu teoretyków nazywa „wojskowo-technologiczną rewolucją”⁷¹. Ta „rewolucja” będzie wywierać wpływ na działania bojowe, w tym i na walkę obronną, poprzez pięć dominujących trendów:

- skuteczność rażenia i rozproszenie;
- masę i precyzję ognia;
- integrującą technologię;
- masowość i skuteczność;
- oraz niewidzialność i wykrywalność.⁷²

Nowoczesne uzbrojenie typu MLRS, Apache, Patriot, Lance, ATACMs, Abrams, Bradley – szczególnie w połączeniu z platformami umieszczonymi w kosmosie, systemami bojowymi i manewrowymi innych rodzajów wojsk oraz sprzętem, takim jak: czujniki laserowe i GPS – potwierdzają, że trendy w kierunku zwiększania skuteczności rażenia i to na coraz większych zasięgach oraz rozproszenia żołnierzy i jednostek, są ciągle rozwijane. Można więc stwierdzić, że trend ten będzie powodował dalsze zmiany w taktyce, organizacji, doktrynie, sprzęcie, przemieszczaniu jednostek oraz metodach dowodzenia – podobnie jak miało to miejsce w przeszłości.

Drugi z trendów łączy dwa czynniki: pierwszy z nich to masa ognia (jako tonaż przenoszony w określonym czasie), drugi – precyzja ognia. Martin van Creveld wskazuje, że „*Ostatecznie, efekt domina związany z rozwojem systemów broni,*

⁷¹ Np.: A. Toffler, *Trzecia fala*, Warszawa 1997.

⁷² Por.: G. Sullivan, J. Dubik, *Land Warfare in the 21st Century*, Carlisle Barracks, Pensylwania 1993.

spowodował ogromny wzrost masy ognia jaka mogła zostać przenoszona, wzrost zasięgu na jaki ta masa mogła zostać przeniesiona oraz dokładność z jaką to mogło zostać wykonane. Kombinacja tych wszystkich trzech czynników oznaczała, że ... pole walki stało się bardziej śmiertelnościami miejscem niż kiedykolwiek przedtem”.

Wraz ze wzrostem masy ognia wzrosło znaczenie precyzji. Obecnie rozwijana jest i w coraz szerszym zakresie wprowadzana do wojsk broń kierowana laserowo (np. wyrzutnie przeciwpancernych pocisków kierowanych), precyzyjne systemy kierowania ogniem, systemy broni precyzyjnego rażenia dalekiego zasięgu, podświetlacze laserowe, naprowadzające pociski oraz bomby zrzucone z samolotów. Coraz powszechniej stosowana jest „inteligentna” amunicja. Potwierdza to trend w kierunku wzrostu precyzji związany z masą ognia, ale również dostrzegać należy stałe doskonalenie innych parametrów rażenia takich, jak: zasięg oddziaływania, przebijalność i szybkość reakcji ogniowej. Precyzja uderzeń spowoduje, że do zniszczenia celu potrzeba będzie użyć znacznie mniej amunicji.

Nowe generacje środków przeciwpancernych, których systemy kierowania, zasięg i przebijalność pancerzy uczyniły nieopłacalne dalsze zwiększanie ich grubości, spowodują, że niszczenie tych środków zostanie powierzone piechocie, a zastosowanie pancerzy reaktywnych lub użycie do ich budowy lekkich stopów metali wpłynie na zmniejszenie wagi wozów bojowych, czyniąc je bardziej manewrowymi.

Z dużego arsenału środków rażenia ogniowego coraz większy udział przypadają będzie rakietom i pociskom precyzyjnym – samonaprowadzającym na cele pojedyncze i grupowe. Zobrazowaniem ich wartości niech będzie cytata z książki *Wojny F. Heisbourga „zniszczenie celu o średnicy boiska do piłki nożnej w końcu II wojny światowej wymagało użycia 3000 samolotów powodujących masowe zniszczenia w jego okolicy. Podczas gdy wojna w Zatoce Perskiej dowiodła, że infrastruktura wielkiego miasta może zostać zniszczona ze stosunkowo niewielką szkodą dla ludzi i budynków”*.⁷³

Podobnie jak w przypadku wzrostu masy ognia, wzrost precyzji wpłynie na zmiany w uzbrojeniu, sprzęcie, taktyce, jak również organizacji sił lądowych XXI

⁷³ F. Heisbourg, ...op. cit., s. 49.

wieku. Precyzja rażenia spowoduje, że w wielu przypadkach ilość zastąpiona zostanie jakością. Wprowadzenie broni dużej energii (high-energy weapon), technologii dział elektromagnetycznych, superprzewodności i innych, jeszcze nie do końca zidentyfikowanych technologii⁷⁴, pozwoli na utrzymywanie się trendów wzrostu precyzji i masy ognia.

Efekty pierwszych trzech tendencji – skuteczności rażenia i rozproszenia, masowania i precyzji ognia oraz integrującej technologii – łączą się, argumentując powstanie czwartej – wskazującej na znaczenie i zdolność stosunkowo niewielkich sił w tworzeniu decydujących o powodzeniu efektów.

Jednym z najbardziej widocznych efektów postępu technicznego i zarazem przedstawianych tendencji jest powołanie nowego rodzaju wojsk, jakimi są wojska aeromobilne, wyposażone w śmigłowce i samoloty. Analiza dokumentów prognostycznych wskazuje na szybki rozwój tej formacji wojsk⁷⁵.

Coraz doskonalsze śmigłowce – latające wozy bojowe – dzięki swej ruchliwości (manewrowości) umożliwią zwiększenie obszaru oddziaływania wojskami, zarówno w głąb ugrupowania przeciwnika, jak i w obszarze tyłowym wojsk własnych. Możliwość działania desantów i grup desantowoszturmowych stała się realna, praktycznie we wszystkich rodzajach walki. Możliwość zastosowania różnych wariantów uzbrojenia współczesnych śmigłowców, uczyniła z nich zarówno niezwykle skuteczny środek walki, jak i transportu.

Przewiduje się, że lotnictwo Wojsk Lądowych zostanie uzbrojone w specjalistyczne systemy do zwalczania broni pancernej, posiadające zdolność identyfikacji celów z odległości około 10 km oraz praktycznego ich niszczenia z odległości 6-8 km.⁷⁶ Parametry te wskazują, że przy skuteczności ognia czołgów i innych środków opancerzonych, sięgającej do 4 km, nie są one w stanie nawiązać bezpośredniej walki ze śmigłowcami.

Cyfrowe pole walki jest poważnym skokiem naprzód w prowadzeniu działań wojennych. Nowe cyfrowe technologie zwiększą możliwości dowódcy i sztabu oraz

⁷⁴ Por.: M. Kaku. *Wizje czyli jak nauka zmieni świat w XXI wieku*, Warszawa, Prószyński i S-ka 2000.

⁷⁵ Por.: Z. Ścibiorek, *Wojna czy pokój?*, Wrocław, Ossolineum 1999.

⁷⁶ Por.: I. Witkowski. *Broń przeciwpancerna*, Warszawa, Wyd. Lampart 1996, s. 191.

podległych jednostek w zakresie prowadzenia działań przy posiadaniu mniejszych środków, a kompletne wykorzystanie tych technologii zrewolucjonizuje procedury dowodzenia i sztabowe. Należy oczekiwać, że w wyniku zastosowania nowoczesnego oprogramowania komputerowego wkrótce informacje, które obecnie transmitowane są przez radio i synchronizowane na diagramach i mapach, będą synchronizowały się automatycznie, komputer – komputer. Inteligentne systemy dowodzenia i kierowania (C²) spowodują jednakowe postrzeganie pola walki na różnych szczeblach dowodzenia, co ułatwi szybkie zmasowanie środków walki – broni precyzyjnej i jednostek manewrowych – w celu szybkiego osiągnięcia zakładanych celów.

Analizując problem wpływu postępu technicznego na przyszłe pole walki, należy ten problem postrzegać szerzej niż tylko w kategoriach zmian możliwości bojowych sprzętu wprowadzanego do uzbrojenia wojsk. Dla wielu, którzy pokładają bezgraniczną wiarę w technologię, wojna jest przewidywalnym fenomenem. Pokonanie przeciwnika to zaś kwestia prostych analiz koszt/efekt, a efektywność to kalkulacje liczby zniszczonych celów i poniesionych strat. Historia wskazuje jednak całkowicie inny obraz. Wojna jest jednoznacznie niepewnym zjawiskiem, w którym przypadek, szansa starcia pomiędzy elementami oraz ograniczenia ludzkiego umysłu, gdy pracuje się w środowisku permanentnego stresu, znacznie ograniczają możliwość przewidywania rezultatów. H. Scales w książce *Future warfare* napisał: „Rozważając problem przyszłych wojen ważne jest aby pamiętać, że są pewne niezmiennie czynniki każdego konfliktu, których technologia nie jest w stanie zmienić”.⁷⁷

Historia wojskowości dostarcza wielu przykładów świadczących o istotnej, a wręcz podstawowej roli techniki wojskowej w kreowaniu koncepcji taktycznych. Można, zatem założyć istnienie sprzężenia zwrotnego między zmieniającą się naturą walki, metodami i technikami jej prowadzenia a środkami walki. Taktyka, analizując zjawiska walki zbrojnej, tworzy bazę do powstania nowych teorii jej prowadzenia. Wśród tych teorii szczególnie istotne miejsce zajmuje kwestia przygotowania i prowadzenia działań obronnych. Teorie te - wprowadzane do praktyki - stanowią źródło doświadczeń wywierających istotny wpływ na powstanie nowych,

⁷⁷ R. Scales, *Future warfare*, Carlisle Barracks, USA 1999, s. 63. General H. Scales był komendantem U.S. Army War College; Carlisle Barracks, USA.

doskonalszych ich odmian. Intelkt i technika stanowią więc podstawowe, choć nie jedyne, wyznaczniki zmian w taktyce, w sposobie rozgrywania walki w różnym ich rodzajach i formach.

Analiza konfliktów zbrojnych wskazuje, że rozwój techniczny armii jest dziś praktycznie warunkiem prowadzenia manewrowych i efektywnych działań przez pododdziały i zgrupowania Wojsk Lądowych. Uzyskane doświadczenia jednak wskazują na bardzo ważny fakt, a mianowicie: że obecnie niewielką wartość będzie posiadała wymiana w uzbrojeniu wojsk określonych środków, jeżeli cały system w którym one funkcjonują nie będzie zdolny zapewnić ich efektywnego użycia. W tej sytuacji niezbędne jest systemowe podejście do modernizacji sił zbrojnych. Należy, bowiem pamiętać, że o wartości każdego systemu będzie decydowało w praktyce jego najsłabsze ogniwo. Dla przykładu, trudno będzie w operacji wykorzystać efektywnie nowoczesne środki wsparcia ogniowego, jeżeli system rozpoznania nie zapewni dla nich wiarygodnych danych o obiektach przeciwnika.

Prowadzone badania potwierdzają, że czynnikiem decydującym o efektywności zgrupowań Wojsk Lądowych we współczesnych operacjach połączonych jest przede wszystkim jakość ich wyposażenia i uzbrojenia. Ponadto wyposażając wojska w nowe zdobycze techniki trzeba mieć świadomość, iż większość działań w przyszłości to będą działania połączone zgrupowań w ramach wielonarodowych sił zadaniowych.

3.3. Uzbrojenie Wojsk Lądowych a nowe koncepcje prowadzenia działań

Prowadzone badania w zakresie potrzeby zmian w sposobach prowadzenia walki pozwala na wygenerowanie ogólnych założeń w odniesieniu do przyszłych działań bojowych. Przyszłe pole walki to przede wszystkim potrzeba rezygnacji z kosztownych działań, kierując się zasadą wygrywania wojen ograniczonymi kosztami. Te koszty, które nie mogą być akceptowane, to przede wszystkim życie żołnierzy. Istotne znaczenie w nowej koncepcji ma, też czynnik czasu. System rażenia i wykorzystania jego skutków powinien, zgodnie z nową koncepcją działań, być tak skonstruowany, aby nie dawał hipotetycznym przeciwnikom czasu na przystosowanie taktyki zapobiegania niszczącym skutkom ognia. System ognia nie może być

nieskuteczny, czy mało wrażliwy na zmiany na polu walki. Jego możliwości w zakresie poszukiwania, śledzenia, a także skutki niszczącej siły ognia, muszą znacznie przewyższać możliwości przeciwnika w zakresie maskowania działań oraz umiejętności walki w rozproszeniu.

Przypuszczać należy, iż w nowej koncepcji działań jedną z głównych zasad będzie, że na przyszłym polu walki (nowym typie wojny) działania powietrzne będą skierowane głównie przeciwko celom naziemnym. Mając na względzie perspektywiczne uwarunkowania, rozstrzygnięcia wymagają jedynie następujące kwestie: jakie powinny być proporcje między załogowymi i bezzałogowymi środkami użytymi do wykonania uderzenia oraz w jakie cele mają one być wymierzone na lądzie? Siły powietrzne dzięki już nabytym doświadczeniom muszą doskonalić nową doktrynę, aby zwiększyć efektywność atakowania celów naziemnych.

Proponowana nowa koncepcja działań i rola Wojsk Lądowych w tej koncepcji wskazuje, iż jednostki szczebla taktycznego, muszą sobie przyswoić i doskonalić metody walki dostosowane do nowych realiów i zasad prowadzenia działań bojowych, w których główną rolę odgrywa zintensyfikowana siła ognia i czas realizacji zadań. W tych przedsięwzięciach, jak wynika z badań, szczególnie istotne jest zrozumienie, iż uderzenia z powietrza przeciwko celom naziemnym same przez się nie dają gwarancji utrzymania przewagi w dłuższym przedziale czasowym.

Wagę tego problemu podkreślają doświadczenia z działań wojennych o ograniczonym charakterze (np. w Jugosławii), w których już wykorzystywano elementy koncepcji „Zintensyfikowanej siły ognia”, wskazują one, że skutki uderzeń powietrznych są krótkotrwałe i z upływem czasu coraz mniej odczuwalne, w miarę jak przeciwnik przeciwdziała, minimalizując niszczące efekty ognia. Równie istotnym jest fakt, iż wraz z upływem czasu niwelowany jest skutek psychologiczny tych uderzeń.

Najlepszym sposobem zniwelowania możliwości przeciwdziałania ze strony przeciwnika, jest natychmiastowe działanie sił lądowych, które maksymalnie wykorzystując skutki uderzeń ogniowych swoim działaniem spowodują, iż będą one miały charakter trwały. Największe możliwości takiego działania może zapewnić masowe wyposażenie wojsk w środki walki trzeciego wymiaru. Doświadczenia z ostatnich konfliktów wojennych wskazują, że obecność w powietrzu sił zdolnych do

realizacji zadań, oraz niszczenia określonych celów, zmienia obraz i dynamikę pola walki. Należy, więc oczekiwać, że jednym z kierunków zmian w siłach lądowych będzie znaczne zwiększenie sił zdolnych do działania w trzecim wymiarze.

Warto również w tym miejscu zauważyć fakt, iż w sytuacji posiadania przewagi ogniowej przez nasze siły, jedynym zasadnym działaniem przeciwnika, jest przyjęcie takiego ugrupowania sił i środków, które pozwoli przetrwać lub zminimalizować skutki uderzeń ogniowych. Przyjęcie takiego ugrupowania, a więc rozproszenie (rozśrodkowanie) sił, spowoduje z kolei, iż będą łatwe do pokonania ich częściami.

W przedstawianych koncepcjach działań, kluczem do sukcesu będzie przede wszystkim sparaliżowanie przeciwnika ogniem z powietrza na czas potrzebny do przerzucenia sił lądowych na pole walki samolotami transportowymi i śmigłowcami, z zadaniem opanowania ważnych punktów i rozmieszczenia w ugrupowaniu przeciwnika małych, samodzielnych elementów bojowych o wysokich możliwościach ogniowych i manewrowych.

Siły te, najczęściej określane jako zgrupowania (grupy) bojowe, w celu uzyskania i utrzymania swobody manewru nie muszą zajmować terenu o szczególnym znaczeniu ani też, co jest pewnym novum, angażować się w bezpośrednią walkę ze zgrupowaniami przeciwnika. Zgodnie z prognozowaną koncepcją walki, powinny one zająć niestrzeżone wolne przestrzenie pomiędzy rozproszonymi elementami przeciwnika. Pozostać jednak na tyle blisko, by ciągle dominować nad nim obserwacją i taktycznym ogniem precyzyjnym, o ile to będzie tylko możliwe, pozostając poza zasięgiem organicznych środków ogniowych przeciwnika. Wykonane w ten sposób bardzo szybkie działania, wykorzystanie przewagi ogniowej i skutków ognia, oraz przewagi technologicznej, utrzymywanie przeciwnika na dystans, wykonywane zniemacka i druzgocące działania na wybrane elementy jego ugrupowania spowodują, że działania te utracą charakter dotychczasowych konwencjonalnych działań.

W tym miejscu warto zadać pytanie, jaki jest wymiar taktyczny przedstawianych koncepcji? Druzgocąca przewaga w wymiarze operacyjnym, jest najpewniejszą gwarancją sukcesu w stosunkowo krótkim czasie. Bez względu jednak na to, jak intensywne byłyby to działania oraz przewaga ogniowa, wielce prawdopodobne jest, iż w efekcie końcowym dojdzie do spotkania przeciwstawnych

sił z perspektywą bezpośredniej walki. Dla obu stron będzie to stwarzać groźbę poniesienia dużych ofiar w ludziach. Jest więc wprowadzenie koncepcji wygrywania wojen małymi kosztami, co w praktyce oznacza minimalizację strat ludzkich. Takie podejście powoduje konieczność radykalnej zmiany sposobu walki na poziomie taktycznym.

Z badań wynika, iż przedstawiana powyżej zasada, aby walczyć „nie tak blisko”⁷⁸, spowoduje rewolucyjną zmianę w koncepcjach użycia sił przeznaczonych do walki bezpośredniej, zwłaszcza wojsk zmechanizowanych i pancernych. Zgodnie z najnowszymi koncepcjami, muszą one przestać działać na zasadzie „dopaść i zniszczyć przeciwnika”, ich nowe zadanie polegać będzie na zlokalizowaniu i izolowaniu wybranych elementów ugrupowania przeciwnika, następnie rozpoznaniu jego składu i utrzymaniu w miejscu przez czas potrzebny do zniszczenia precyzyjnym ogniem. Siły przeciwnika będą, więc, zgodnie z przyjętą koncepcją, niszczone (pokonane) częściami, efektywnie, i co najważniejsze z dystansu.

Tendencja do unikania bezpośredniego kontaktu z przeciwnikiem była już widoczna podczas wojny w rejonie Zatoki Perskiej, gdzie otwarty teren, dokładne rozpoznanie pola walki oraz dostęp do wojsk sprzymierzonych, pozwoliły amerykańskim siłom przeznaczonym do bezpośredniej walki na skuteczne oddziaływanie z oddali, spoza zasięgu taktycznej broni irackiej. Doświadczenia z tej wojny, jak i innych, potwierdziły, iż decydujące rozstrzygnięcie w walce i unikanie strat osobowych jest możliwe szczególnie, gdy walczący żołnierze znajdują się w nowoczesnych, powietrznych lub naziemnych pojazdach bojowych. Mogą wtedy wykorzystać przewagę w szybkości, ochronę własnego pancerza i siłę ognia. Nowoczesny, wysokiej jakości sprzęt bojowy zwiększy możliwość skuteczności lokalizacji i ograniczenia swobody siłom przeciwnika.

Rozpatrując założenia tej nowej koncepcji działań należy również dostrzegać fakt, iż przeciwnik, który działa w rozproszeniu i ukrywa się, nie będzie co prawda zdolny do wykonania uderzenia czy skutecznej koncentracji sił, ale będzie szczególnie trudny do wyeliminowania ogniem. Taka sytuacja wymusza zmianę uzbrojenia, a

⁷⁸ Por. R. L. Scales, *Nowy styl prowadzenia operacji*, *Armed Forces Journal International*, październik 2001.

szczególnie możliwości ogniowych sił lądowych przeznaczonych do działania na obszarze kontrolowanym przez przeciwnika. Najpewniejszą drogą do zniszczenia rozproszonego naziemnego przeciwnika będzie wyposażenie sił lądowych w systemy broni o takich samych właściwościach precyzyjnego namierzenia i niszczenia, jakimi dysponują obecnie nowoczesne siły powietrzne. Skuteczną realizację tej nowej koncepcji działań warunkuje, więc technologia.

Rozwój rewolucyjnych technologii przetwarzania informacji oraz rozwój środków rażenia w tym szczególnie systemów broni precyzyjnej, umożliwiło zmianę równowagi między środkami ochrony a siłą niszczącą na korzyść tej ostatniej. Zastosowanie systemów celowania laserowego i globalnego określania pozycji obiektów oddziaływania siły niszczącej dwukrotnie zwiększyło prawdopodobieństwo ich zniszczenia przez powietrzne środki rażenia. Dlatego u podstaw nowej koncepcji prowadzenia działań bojowych, przyjęto założenie, że nowoczesne środki walki są w stanie zniszczyć przeciwnika szybciej, niż uda się mu znaleźć sposoby zneutralizowania osiągniętej przewagi.

Podsumowując prowadzone rozważania należy stwierdzić, że nowa koncepcja działań oparta została na założeniu, że zsynchronizowanie druzgocącego ognia i działania (uderzenia) zgrupowań (grup) bojowych na rozpoznane i izolowane elementy ugrupowania przeciwnika, pozwoli na osiągnięcie zakładanego celu działań (operacji). Jej zasadniczym założeniem jest maksymalne ograniczenie strat.

Warto jednak dostrzegać fakt, iż nowa metoda prowadzenia walki bezpośredniej, znacznie ograniczająca ponoszone straty, będzie skuteczna pod warunkiem, że uda się uniknąć odwetowych ciosów przeciwnika. Nawet najlepsza koncepcja prowadzenia działań może zostać załamana przez przeciwnika, który dla uniknięcia klęski nie zawaha się użyć niestandardowych sposobów walki i zrobi wszystko, aby efekt końcowy stał się niekorzystny dla strony przeciwnej.

Ostatnie sukcesy militarne wojsk sojuszniczych nie mogą również zmienić faktu, że zwycięstwo w wojnie nigdy nie jest zagwarantowane. Ponadto, według ocen wielu teoretyków wojskowych, wojna nadal będzie krwawa i nieprzewidywalna, a żaden z jej uczestników nie będzie miał w ręku wszystkich atutów. Wielu też uważa,

że przeciwnik może być ostatecznie zniszczony tylko wtedy, gdy znajdzie się dostatecznie blisko, by zostać pewnie i precyzyjnie rozpoznany oraz zlokalizowany.

O osiągnięciu sukcesu decydować będzie umiejętność wykorzystania przez połączone siły lądowe atutu przewagi technologicznej, precyzyjnego zsynchronizowania efektów użycia powietrznej siły ognia z uderzeniem lądowym. Przykład pierwszej wojny w Zatoce Perskiej i ostatni konflikt w Iraku pokazują nieustanną potrzebę zmian koncepcji działania. Na miejsce starych założeń wchodzi nowe koncepcje, które uwzględniają aktualne uwarunkowania. Głównym motorem tych nowych koncepcji i założeń jest poszukiwanie sposobów realizacji zadań, gwarantujących możliwie najefektywniejsze osiągnięcie założonych celów. Nowe koncepcje stawiają też coraz to większe wymagania, jeżeli chodzi o struktury, wyposażenie i wyszkolenie wojsk.

Przyszłe operacje wojenne, czy też poniżej progu wojny będą prowadzone z pewnością w układzie Wielonarodowych Sił Zadaniowych, których fundamentem będą zgrupowania taktyczne wydzielane przez poszczególne państwa. Świadomość tego zobowiązuje nas jako członka NATO i UE być przygotowanym do utworzenia i sprawnego działania przez takowe zgrupowania w różnych uwarunkowaniach. Jeżeli to uwzględnimy, to łatwiej będzie nam odpowiedzieć na pytanie, jakie w przyszłości mają być Wojska Lądowe.⁷⁹

3.4. Uzbrojenie Wojsk Lądowych w aspekcie podstawowych czynników walki zbrojnej

Główne zadania Wojsk Lądowych wynikają z celów, jakie są przed nimi kreślone na podstawie dających się wygenerować wyzwań i zagrożeń. W stosunku do tych zadań tworzy się odpowiednie zgrupowania zadaniowe, które to poprzez dobór sposobów realizacji tych zadań oraz adekwatnych do nich środków uzbrojenia i

⁷⁹ Dowódca Wojsk Lądowych na pytanie o przyszłość wojsk lądowych stwierdza, „... że natura ludzka nie zmieni się na tyle, aby fobie, uprzedzenia, antagonizmy, czy w końcu agresja zostały wyeliminowane z życia społeczeństw jako pożywka dla konfliktów i wojen. W związku z tym konieczne będzie posiadanie sił zbrojnych, które nie tylko będą w stanie przeciwstawić się zagrożeniom, ale także zwyciężać w ewentualnym konflikcie. Ich znaczącym komponentem będą siły lądowe. **Pytanie tylko – jakie?** Gen. broni Edward Pietrzyk, *Przyszłość wojsk lądowych*, www.army.mil.pl, sierpień 2005.

wyposażenia mają doprowadzić daną sytuację do oczekiwanego stanu. Działania zgrupowań zadaniowych Wojsk Lądowych mogą przybrać formę bezpośredniego starcia (walki zbrojnej), szeroko rozumianych działań prewencyjnych lub ratowniczych.

Doceniając znaczenie dwóch ostatnich form możliwych działań Wojsk Lądowych, musimy jednocześnie mieć na względzie ich podstawowe przeznaczenie a mianowicie przeznaczenie do walki. Walka bowiem jest główną kategorią działań taktycznych. Rozumiana jest jako skupione w czasie i przestrzeni starcie dwóch przeciwstawnych stron w skali taktycznej. Jej celem jest zwycięstwo nad przeciwnikiem. Możliwe jest to do osiągnięcia w wypadku, jeśli w wyniku spójnego oddziaływania na przeciwnika takich elementarnych czynników walki zbrojnej, jak: **razenie, ruch i informacja** oraz będących ich syntezą kategorii **manewru, uderzenia i oporu**, doprowadzimy do destrukcji możliwości bojowych przeciwnika.

Doświadczenia ostatnich dziesięcioleci jednoznacznie wskazują, że cele innych działań niż bezpośrednia walka są możliwe do osiągnięcia jedynie wtedy, gdy zapewnimy najwyższy poziom funkcjonowania tych czynników a głównie informacji, możliwości rażenia i ruchu. W wielu sytuacjach także potencjalna możliwość rażenia oraz szeroko pojmowana mobilność, pozwala na osiągania zakładanych celów bez konieczności ponoszenia wysiłków w innych sferach działania zgrupowań Wojsk Lądowych.

Informacja należy do niematerialnego elementu zespalającego pozostałe czynniki taktyczne tj. razenie i ruch, w zharmonizowaną całość danego rodzaju działań bojowych (taktycznych). W tej funkcji przejawia się ona w dowodzeniu a także ma swoje znaczenie w rozpoznaniu, maskowaniu, walce elektronicznej.

Należy mocno podkreślić znaczenie informacji we wszystkich segmentach funkcji kierowania (planowania, organizowania, przewodzenia i kontroli) w skutecznym funkcjonowaniu organizacji. Szczególne znaczenie jak słusznie twierdzą Stoner i Wankel⁸⁰, mają systemy dostarczania informacji. Dzięki ścisłym i aktualnym informacjom, kierownicy mogą sprawdzać postęp w realizacji celów i przemieniać

⁸⁰ Por: J.A.F. Stoner, Ch. Wankel, *Kierowanie...*, op. cit., s.474 – 483.

plany w rzeczywistość. Informacje pozwolą na reagowanie w odpowiednim czasie na nowe okoliczności towarzyszące realizacji zadań oraz utrzymywać obrany kierunek poprzez wprowadzanie w tym celu niezbędnych korekt i uzupełnień. Znaczące podniesienie jakości decyzji kierowniczych i ich realizacji spowodowało rozpowszechnienie komputerów, w tym powstanie komputerowych systemów informacji: informowania kierownictwa (SIK), systemów wspomaganie kontroli (SWK) i systemów eksperckich (SE). Jednocześnie należy zaznaczyć, że nadmiar informacji nie przekłada się na jej jakość a tym samym na poprawność i skuteczność decydowania i kierowania. Robert H. Gregory i Ryszard L. van Horn uważają⁸¹, że wartość informacji zależy od czterech czynników: jej jakości, aktualności, ilości oraz powiązania z zadaniami możliwymi do podjęcia przez kierownictwo.

Jakość informacji oceniana jest tym wyżej im jest ona dokładniejsza i im pewnej kierownicy mogą polegać na niej podejmując decyzję. Często wiąże się jakość ze wzrostem jej uzyskania. Na przykład wielokrotne sprawdzanie informacji z innymi danymi weryfikuje jej wiarygodność, lecz dodatkowy czas pracy człowieka lub komputera podwyższa koszty. Aktualność informacji wiąże się z dostarczaniem jej w czasie umożliwiającym podjęcie działania. Ilość informacji nie powinna zacięrać jej przejrzystości i powodować zagrożenie przeoczenia treści o ważnych problemach. Informacja powinna ściśle dotyczyć zadań, które dani wykonawcy aktualnie realizują.

Teoria zarządzania w kwestii informacji wyróżnia takie pojęcia jak: dane, informacje oraz informacje kierownicze.

Dane są to surowe, nie poddane analizie fakty, liczby i zdarzenia, z których można opracować informacje, na przykład stan zapasów. Informacje są to przeanalizowane lub przetworzone dane, które powiadamiają odbiorcę o sytuacji – np. na jak długo wystarczy stan zapasów w stosunku do potrzeb ich minimalnej wielkości. Informacje kierownicze dotyczą kierunków działania: ze względu na to, że są dokładne, aktualne i powiązane z zadaniem, a także wskazują na główne cechy danej sytuacji, kierownicy na ich podstawie mogą ustalić, co muszą w danej sytuacji zrobić – np. aby poprawić niezadowolający poziom aktualnego stanu zapasów.

⁸¹ Tamże, s.476 – 477.

Jak podają za G. Anthony'm Gorry'm i M.S. Scottem Morton'em cytowani autorzy⁸² „Kierowania” – system informacyjny organizacji musi dostarczać informacje kierownikom na trzech poziomach odpowiedzialności: kontroli operacyjnej, kontroli kierowniczej i planowania strategicznego.

Kontrola operacyjna pozwala kierownikowi na podstawie dokładnej i aktualnej informacji, na podejmowanie doraźnych działań korygujących. Temu służy system informowania kierownictwa (SIK), który dostarcza kierownikowi codziennie lub co tydzień bardzo dokładne i szczegółowe informacje. Kontrola kierownicza dotyczy średniego szczebla kierownictwa, którego domeną jest troska o bieżącą i przyszłą efektywność podległych jednostek. Rodzaje informacji potrzebnych kierownikom średniego szczebla mieszczą się pomiędzy wymaganymi przez kierowników pierwszej linii i naczelnym kierownictwem. Kierownikom naczelnego szczebla SIK musi dostarczać informacji do planowania strategicznego i kontroli kierowniczej. Przy planowaniu strategicznym ważną rolę odgrywają zewnętrzne źródła informacji – o warunkach ekonomicznych, osiągnięciach technicznych, działaniach konkurencji. Informacje te powinny być dostatecznie dokładne, by umożliwiły wykrycie tendencji i odzwierciedlały bieżące prognozy. Ze względu na to, że plany strategiczne są dość ogólne i długofalowe, wymagają przybliżonych wskazówek, co do przyszłych warunków, a nie dokładnych danych o przyszłości lub teraźniejszości. Natomiast do sprawowania funkcji kontroli kierowniczej potrzebne są zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne źródła informacji. Naczelni kierownicy troszczą się o efektywność finansową organizacji. Potrzebna jest im zatem kwartalna informacja o wielkości sprzedaży i zysku oraz o efektywności konkurencji. Sprawozdania kontroli wewnętrznej docierają do naczelnego kierownictwa w odstępach miesięcznych, kwartalnych a czasem i rocznych. Takie powolne tempo jest uzasadnione tym, że kierownictwo tak wysokiego szczebla nie zajmuje się bieżącą, codzienną kontrolą operacyjną, lecz długofalowymi problemami, planami i efektywnością. Przedstawione założenia odnoszą się także do pierwszorzędного znaczenia informacji jako czynnika efektywnego działania jednostek wojskowych.

⁸² Tamże, s. 479.

Zilustrowaniem twierdzenia jak ważna jest informacja, w tym jej jakość, dokładność, wiarygodność i terminowość w odniesieniu do działań taktycznych. Trafnie obrazuje poniższy przykład: „...Strzelec wroga, pozycja: godzina druga, odległość: 300 metrów, używa amunicji 7,62 mm. Ta sucha informacja, przekazana modulowanym głosem przez komputer, zabrzmiała w osteofonach, czyli mikrofonach zaimplantowanych w małżowinach usznych. Czwórka szperaczy - rangersów, w inteligentnych kombinezonach Future Force Warrior przypominających nieco kosmiczne skafandry - bezszelestnie posuwając się w mroku, błyskawicznie wtopiła się w nierówności gruntu. Po chwili przed oczami prowadzącej dwójki, na wskaźniku przeziernym, pojawiła się sylwetka zaczajonego przeciwnika - jego termalne widmo w podczerwieni system wyluskał z zimnego otoczenia. Koordynaty celu zostały przeniesione jednym ruchem palca do inteligentnego układu celowniczego broni. Na jej wyświetlaczu pojawił się symbol: cichy strzał pojedynczy. Los intruza, nie zdającego sobie sprawy, że został wykryty, został przesądzony. Kula kalibru 5,56 pomknęła do celu. System precyzyjnie wyliczający jej trajektorię działał bez zarzutu.

- Uwaga, mina przeciwpiechotna, godzina dwunasta, odległość 3 metry - nowy komunikat zmusił zwiadowców do zachowania szczególnej ostrożności. Ale i z tym niebezpieczeństwem nowoczesny system uporał się sprawnie. Zainstalowany w podeszwach butów detektor, czuły na zapachy bardziej od psiego nosa, wykonał zadanie. Wkrótce przed uzbrojonymi w nahlmowe wyświetlacze oczami żołnierzy pojawił się przedmiot obramowany na żółto, zakopany, a wyczarowany teraz przez elektronikę. Mina była groźna jedynie dla żołnierzy konwencjonalnych... ”⁸³

Powyższe zobrazowanie rzeczywistości, choć na razie jedynie wirtualnej, pochodzi z gry komputerowej Delta Force Land Warrior. Ale cybernetycznych wojowników amerykańskiej Delty nie stworzono w Dolinie Krzemowej jedynie dla sensacji i rozrywki. Wykorzystywana jest do szkolenia amerykańskich piechurów elitarnych, aby mogli się już teraz oswoić z możliwościami bojowymi, które za kilka lat da im inteligentny kombinezon przyszłości, opracowywany w projekcie Future Force Warrior.

⁸³ www.swiattechniki.pl/index.php/st/galeria/listopad_5_2004.

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych, najpierw w USA, a potem w kilku krajach europejskich zauważono, że przy projektowaniu zaawansowanych technologicznie rodzajów broni przyszłości dla Wojsk Lądowych, pominięto człowieka. Pojedynczego żołnierza, od którego sprawności, wyszkolenia i wyposażenia, oraz jego możliwości korzystania na bieżąco z aktualnych informacji w głównej mierze zależą losy każdej operacji zbrojnej. Zatem jego indywidualny sprzęt i uzbrojenie musi być zdolny do włączenia się w cały system odpowiedzialny za realizację celów danej operacji.⁸⁴

Kolejnym z czynników wpływających bezpośrednio na skuteczność działania zgrupowań Wojsk Lądowych są ich potencjalne możliwości skutecznego rażenia. Rażenie polega na bezpośrednim fizycznym, psychicznym lub informacyjnym oddziaływaniu na siły i środki przeciwnika. Podstawową formą rażenia jest ogień, wyrażający się w oddziaływaniu na przeciwnika różnymi środkami ogniowymi. Rażenie obejmuje także inżynieryjne środki rażenia, w tym miny. Szczególnymi formami oddziaływania jest rażenie radioelektroniczne i psychologiczne.

Współczesne Wojska Lądowe dysponować muszą rozległym arsenałem środków rażenia, które muszą być ciągle udoskonalane i modernizowane. Dyktują to względy zarówno humanitarne, jak i ekonomiczne. Dokładne rażenie wybranego elementu przynosi bowiem nie tylko lepszy skutek, ale i oszczędności. Przyszły konflikt zbrojny będzie się charakteryzować intensywnym oddziaływaniem na przeciwnika środkami broni precyzyjnej, które we współdziałaniu ze środkami walki radioelektronicznej mogą umożliwić jednoczesne rażenie na całej głębokości ugrupowania lub obezwładnienie całości systemu obronnego przeciwnika z niespotykaną dotąd precyzją i skutecznością. O uzyskaniu powodzenia w walce decydować będzie przede wszystkim elastyczność działania, szybkość reakcji na posunięcia przeciwnika oraz dokładność rażenia obiektów w jego ugrupowaniu. Dlatego oddziaływanie środków ogniowych coraz częściej ma charakter chirurgiczny, pozwalający razić przeciwnika z dokładnością kilku metrów.

⁸⁴ Taka filozofia pojmowania rzeczywistości spowodowała powstanie szacowanego dziś na ponad 100 miliardów dolarów projektu całkowitej transformacji sprzętu, wyposażenia, uzbrojenia i metod działania amerykańskiej armii - Future Combat Systems (FCS). Jednym z jego elementów będzie żołnierz działający w sieci informacyjnej, którego osobiste wyposażenie złoży się na oddzielny system.

Nieustannie zwiększa się także tempo prowadzonych działań militarnych. Szybkie operacje lądowe wykonywane przez zgrupowania Wojsk Lądowych będą wspierane przez zintegrowany system rażenia (ogień lotnictwa, artylerii oraz środków marynarki wojennej). Należy jednak dostrzegać, że wsparcie ogniowe zgrupowań wojsk walczących, wykonywane nawet z użyciem najbardziej skutecznych środków ogniowych nie może zastąpić możliwości skutecznego rażenia przeciwnika przez te autonomiczne zgrupowania zadaniowe. Nie ulega wątpliwości, że nawet najnowocześniejsze środki ogniowe znajdujące się na wyposażeniu Wojsk Lądowych będą mało efektywne bez odpowiedniego systemu rozpoznania przeciwnika. Nieustanne dozоровanie pola walki, obserwacja manewru przeciwnika oraz wykrywanie ważnych obiektów w jego ugrupowaniu jest kluczem do osiągnięcia sukcesu.

Ostatnie konflikty w Zatoce Perskiej pokazały, że w dziedzinie rozpoznania głównie na potrzeby rażenia, nastąpił gwałtowny rozwój technologiczny. Pole walki jest nieustannie dozоровane i śledzone na wszystkich szczeblach działań militarnych. Satelity wojskowe, samoloty obserwacji obiektów naziemnych E-8 JSTARS, urządzenia zwiadu elektronicznego RC-135 czy stratosferyczne U-2, to środki, dzięki którym armia USA odniosła zwycięstwo w konfliktach w Zatoce Perskiej. System rozpoznania i to zarówno na szczeblu strategicznym, jak i taktycznym znakomicie uzupełniły bezpilotowe aparaty latające (BAL).⁸⁵

Gwałtowny rozwój bezpilotowych aparatów latających w armii USA nastąpił w ostatniej dekadzie ubiegłego wieku. W pierwszej wojnie w Zatoce Perskiej siły alianckie miały do swej dyspozycji brytyjskie maszyny typu Phoenix oraz amerykańskie Pioneer będące na wyposażeniu korpusu *marines*. W wyniku doświadczeń z operacji Pustynna Burza stwierdzono, że bezzałogowe środki rozpoznania powietrznego znakomicie spełniają swoją rolę i warto je rozwijać, a główne obszary ich zastosowania to rozpoznanie i nadzorowanie pola walki,

⁸⁵ Możliwości te trudno bezpośrednio przenosić w obszary działania zgrupowań wojsk lądowych naszej armii, niemniej jednak kierunki rozwoju najbardziej technologicznie zawansowanych armii są także dla nas drogowskazem i swoistym punktem odniesienia.

identyfikacja oraz wskazywanie (oznaczanie) obiektów uderzeń ogniowych, a także niszczenie celów powietrznych i naziemnych.

W czasie operacji *Iracka Wolność* armia Stanów Zjednoczonych dysponowała 10 rodzajami bezpilotowych środków latających, wśród nich najważniejsze to: Predator, Global Hawk, Shadow, Pioneer oraz Dragon Eye. Podstawowe dane aparatów użytych w Iraku przedstawiono w tabeli 3.1. Na rzecz środków rażenia ogniowego koalicji, powietrzne aparaty rozpoznawcze dostarczały danych przede wszystkim o pozycjach nieaktywnej ogniowo artylerii przeciwnika oraz o ruchach dużych kolumn wojskowych. Elastyczne i wieloźródłowe rozpoznanie umożliwiło wojskom sprzymierzonym zdobyć, a następnie utrzymać dominację ogniową na polu walki, często nawet przy potencjalnie większej donośności ognia artylerii przeciwnika, a co najważniejsze nie pozwoliło jej na skoncentrowanie ognia kilku baterii artylerii w jednym czasie. Ograniczyło to straty własne oraz dało swobodę manewru wojskom walczącym.

Tabela 3.1

BEZPILOTOWE ŚRODKI ROZPOZNAWCZE⁸⁶

Charakterystyka	Nazwa bezpilotowego aparatu latającego					
	Dragon Eye	Pointer	RQ7 Shadow	Pioneer	Hunter	Predator
Rozpiętość skrzydeł (m)	1,14	2,8	4	5,5	8,9	16
Długość (cm)	91	2	3,7	4,7	6,9	9
Waga (kg)	2,5	4	162	230	600	1100
Prędkość lotu (km/h)	60	29–80	50-	120	180	180
Zasięg (km)	10	7	50	185	125	700
Czas lotu (h)	1	1	4	5,5	11,6	24
Pułap (km)	0,1–0,2	0,2	5	3,6	5,4	7,6

⁸⁶Tabelę opracowano na podst.: <http://www.aon.edu.pl/zn2005/swietochowski1.htm>.

Najistotniejsze parametry większości bezpilotowych środków rozpoznawczych pozwalają wykorzystywać je na różnych szczeblach dowodzenia. Dla potrzeb niniejszego opracowania przedstawione zostaną tylko te, które mają zastosowanie na szczeblach taktycznych i mogą być wykorzystywane w armii amerykańskiej przez zgrupowania lądowe.

Taktycznym, bezpilotowym aparatem latającym przeznaczonym do wykonywania zadań rozpoznawczych na szczeblu brygady jest RQ-7 Shadow 200. Napędzany 38-konnym silnikiem spalinowym, aparat może rozpoznać rejon zainteresowania brygady w promieniu do 50 km w ciągu czterech godzin. Maksymalny zasięg wynosi około 125 km i jest ograniczony możliwościami technicznym środków łączności. W skład kompletu wchodzi 3 bezpilotowe aparaty latające, naziemna stacja kontroli lotu, automatyczny system kierowania maszyną podczas startu i lądowania, 4 pojazdy przewożące aparaty oraz części zamienne. Na pokładzie można zamontować kamerę elektrooptyczną i na podczerwień, a także w zależności od potrzeb, specjalistyczny sprzęt do przesyłania danych z rozpoznania.

Na szczeblu taktycznym sprawdzają się również mniejsze jednostki, takie jak np. **Dragon Eye**. Przeznaczony jest on do prowadzenia rozpoznania oraz wcinięcia celów na potrzeby pododdziałów zgrupowań Wojsk Lądowych. Dragon Eye przydatny jest głównie do obserwacji przeciwnika znajdującego się w bezpośredniej styczności z wojskami własnymi, umożliwia sprawdzanie dosłownie, *co się dzieje za najbliższym wzgórzem*. Jest to mały, całkowicie autonomiczny zestaw, który może być obsługiwany przez dwie osoby. Wysokość prowadzenia rozpoznania wynosi do kilkuset metrów, a maksymalny zasięg 10 km. Wyposażenie specjalistyczne pozwala na prowadzenie rozpoznania w czasie realnym zarówno w dzień, jak i w nocy, przy czym w dzień uzyskuje się kolorowe obrazy, natomiast w nocy czarno-białe. Elektryczny silniczek napędzający pojazd charakteryzuje się niskim poziomem hałasu, co w połączeniu z małymi gabarytami aparatu powoduje, że jest on bardzo trudny do wykrycia na polu walki. Baterie pozwalają na lot w czasie maksymalnym do 60 minut. Aparat wyposażony w kamerę może osiągnąć gotowość do startu w ciągu zaledwie 5 minut. W skład zestawu wchodzi przenośna konsola kontrolna składająca się z komputera oraz ekranu z mapą. Poprzez zwykłe *kliknięcia* myszką na mapie można

programować lot aparatu, a także zmieniać zadanie już w czasie lotu. Obraz z kamery pokazywany jest na ekranie znajdującym się na przenośnej stacji kontrolnej. Wielką zaletą tego zestawu jest możliwość jego zastosowania na najniższych szczeblach dowodzenia do obserwacji ugrupowania oraz manewru przeciwnika bez narażania życia własnych żołnierzy.

Kolejnym godnym zainteresowania niskonakładowym, bezpilotowym aparatem latającym przeznaczonym do prowadzenia rozpoznania na szczeblu batalionu zmechanizowanego jest **Pointer**. Cały system obsługiwany jest przez 3 osoby i zawiera 3 aparaty latające oraz przenośną stację kontroli lotu. Pojazd napędzany 300-watowym silniczkiem elektrycznym z odwróconym śmigłem może poruszać się w odległości maksymalnej 5–7 kilometrów od stacji kontroli lotu. Aparat wykonany został z materiałów kompozytowych i składa się z 6 części, które mogą być wymieniane dowolnie pomiędzy różnymi pojazdami. Na pokładzie zamontowana jest kamera przekazująca obraz kolorowy w dzień i czarno-biały w warunkach ograniczonej widoczności. Mankamentem Pointera jest brak możliwości prowadzenia rozpoznania w nocy. Jednakże mały rozmiar oraz bardzo cicho pracujący silnik sprawia, że aparat ten jest bardzo trudny do wykrycia. Czas wykonywania zadania przez ten aparat jest relatywnie krótki i nie przekracza z reguły godziny. Dużą zaletą tego systemu jest stosunkowo niski koszt, mała ilość personelu zaangażowanego do obsługi i minimalne wymagania logistyczne.

Zaprezentowane parametry przedstawicieli bezpilotowych środków latających dowodzą jak ważnym są one elementem systemów współczesnych i przyszłych inteligentnych systemów rażenia. Analiza przebiegu współczesnych konfliktów zbrojnych oraz przewidywane zadania dla zgrupowań zadaniowych Wojsk Lądowych pozwala sądzić, że istnieje potrzeba wprowadzanie do ich uzbrojenia skutecznych i o dużym zasięgu rażenia, a przy tym prostych w obsłudze systemów broni inteligentnej. Muszą to być środki uniwersalne, zdolne przede wszystkim do niszczenia czołgów, samolotów i śmigłowców, a także infrastruktury obronnej w każdych warunkach terenowych i klimatycznych. Kierunki i tendencje dotyczące modernizacji Wojsk Lądowych w nowoczesnych armiach pozwalają wnioskować, że broń precyzyjna jest

bronią przyszłości, ale o jej skuteczności zadecyduje dokładne i dalekie rozpoznanie, ale także olbrzymiego znaczenia nabiera rodzaj i klasa stosowanej amunicji..

W założeniu nowoczesna broń musi cechować się następującymi parametrami: małe wymiary, sprawność, szybkostrzelność oraz krótki czas ładowania, natomiast amunicja przyszłości powinna być lekka i mieć zwiększoną zdolność rażenia w stosunku do zwykłych pocisków.

Dość nowym rozwiązaniem jest amunicja bezłuskowa (łuska wykonana z prasowanego ładunku prochowego, który spala się w komorze naboju), stosowana już np. w karabinku G-11 firmy Heckler&Koch. Jednak nie ma rzeczy doskonałych, ze stosowaniem tego typu amunicji związane jest niebezpieczeństwo samozapłonu w gorącej komorze naboju. Naboje te przyczyniają się również do szybszego niszczenia samej komory.⁸⁷

W przyszłości broń, zamiast miotać standardowe kule, będzie wyrzucała pociski strzałkowe. Balistyka takiego pocisku, w porównaniu do klasycznego, cechuje się bardziej płaskim torem lotu oraz większą zdolnością przebijającą. Pociski miotające igły nadają się doskonale od obezwładniania uciekającego przeciwnika. Wystrzeliwiają od 5 do 17 cienkich igieł na odległość 200 m. Chyba nikt nie jest zdolny do ucieczki z igłami wbitymi w nogę.

Innym, choć już starym rozwiązaniem, jest amunicja dwupociskowa (stosowana w ramach testów w Wietnamie). Zwiększa ona prawdopodobieństwo trafienia, gdyż pocisk zasadniczy trafia w punkt celowania, drugi zaś w nieznacznej odległości od niego (nie jest to amunicja przeznaczona dla snajperów).

Nowym jednak pomysłem są pociski inteligentne. Laser umieszczony w celowniku odmierza odległość do celu (przyjmijmy, że celem jest okop) i przekazuje dane do pocisku. Wystarczy wystrzelić go, tak aby przeleciał nad linią okopu, a po osiągnięciu zadanego dystansu, pocisk sam rozerwie się dokładnie nad celem.

Podkreślano już wcześniej, że szybkostrzelność wydaje się jedną z najważniejszych cech broni przeznaczonej na przyszłe pole walki. Odpowiedzią na to wyzwanie są próby prowadzone nad wyprodukowanym ostatnio w USA

⁸⁷ zob. www.szkola.net/swiatnauki

dwunastolufowym karabinem maszynowym, mogącym wystrzelić w ciągu minuty ok. miliona naboji. System odpalania pocisków oparty jest na mechanizmie elektrycznym, a dokładnie na wyładowaniu elektrycznym powodującym zapłon spłonki (niemożliwe jest zastosowanie standardowej iglicy).⁸⁸

Ciekawym i przyszłościowym rozwiązaniem jest broń pneumatyczna. Nie chodzi tu bynajmniej o powszechnie znane wiatrówki, lecz nowoczesną broń miotającą pociski pod wpływem wysokiego ciśnienia. Jej podstawową zaletą jest naturalne wyciszenie - nie potrzeba żadnych tłumików, które osłabiają siłę pocisku i wpływają na jego tor lotu. Broń laserowa jest już od dłuższego czasu stosowana w praktyce (prawdopodobnie została wykorzystana przez armię byłego ZSSR w konflikcie na pograniczu z Chinami). Wyróżniamy tu podział na broń oślepiającą oraz termiczną (w działaniu przypominającą broń z Gwiezdných Wojen). Pierwsza działa bezpośrednio na narząd wzroku, druga zaś powoduje ciężkie oparzenia. Jednak zastosowanie lasera jest szersze. Dzięki wiązce o odpowiednio dużej mocy, możliwe jest zestrzelenie (spalić) satelity krążącego po orbicie (projekt gwiezdnych wojen). Można też niszczyć statki powietrzne, lecz koszt samego lasera w zderzeniu z możliwościami ekonomicznymi naszego państwa wyklucza jego zastosowanie w tym celu w dającej przewidzieć się przyszłości.

Należy jednak wiedzieć, iż światło lasera wykorzystywane jest również przy celowaniu (celowniki laserowe) oraz naprowadzaniu pocisków na cel. Specjalne urządzenia wytwarzają wiązkę lasera niewidoczną gołym okiem. Jeżeli taką wiązkę skierujemy na obiekt, wystrzelony pocisk (nie musi być odpalany z tego samego miejsca, ważne, by nadleciał z odpowiedniej strony) obierze drogę lotu wskazaną przez laser (trafienie w cel z dokładnością do kilku centymetrów). Nowoczesne celowniki - oprócz dużej zdolności powiększającej - ponadto są wyposażone w czujniki kierunku i siły wiatru wpływającego na tor lotu pocisku, podają dokładną odległość celu lub mogą działać jak noktowizor.

Przedstawione powyżej kierunki poszukiwań i najnowsze trendy rozwoju i modernizacji uzbrojenia Wojsk Lądowych wydają się na dzień dzisiejszy bardzo

⁸⁸ Tamże.

trudne lub wręcz niemożliwe do przyjęcia w naszych Wojskach Lądowych. Mając jednak na uwadze wyzwania, przed jakimi stać będą w przyszłości nasze Wojska Lądowe należałoby wprowadzać rozwiązania, które będą wprowadzane w nowoczesnych armiach za lat dziesięć czy dwadzieścia, a nie te, które obowiązują obecnie. Wszystko na to wskazuje, iż tylko takie podejście pozwoli zmniejszać dzielący nas dziś dystans do wielu armii sojuszniczych.

Kolejnym czynnikiem wszelkich działań komponentów Wojsk Lądowych jest ruch rozumiany to wszelkie przesunięcia, zmiany rozmieszczenia sił i środków. Najważniejszymi jego wskaźnikami są odległość i czas przesunięcia oraz ich iloraz, czyli prędkość lub tempo działania.⁸⁹ Najważniejszą formą ruchu na polu walki jest manewr taktyczny. Jest on nieodłącznym czynnikiem walki. Należy go postrzegać w aspekcie teoretycznym jako zasadę, którą trzeba stosować podczas walki w celu osiągnięcia powodzenia. Z kolei w aspekcie praktycznym manewr jest jedną z części składowych walki i w takim ujęciu jego istota polega na zorganizowanym ruchu sił i środków, prowadzonym z określonym celem. Manewr zapewnia elastyczność działania, czyli możliwość przenoszenia punktu ciężkości w czasie i przestrzeni.

Wnioski i doświadczenia zdobyte na podstawie działań komponentów lądowych narodowych i sojuszniczych jednoznacznie wskazują, że także w dziedzinie mobilności i manewrowości muszą one zostać znacznie przeobrażone. Dominujący jeszcze nadal w uzbrojeniu Wojsk Lądowych sprzęt gąsienicowy tj: czołgi, bojowe wozy opancerzone, haubice samobieżne stanowi bez wątpienia odpowiedni potencjał bojowy, który nie wpływa jednak pozytywnie na osiąganie oczekiwanego stanu w zakresie mobilności jednostek. Liczące się koncepcje modernizacji Wojsk Lądowych przewidują sukcesywne tworzenie jednostek lekkich, bardziej mobilnych i manewrowych jako samodzielnych modułów taktycznych i ogniowych, przystosowanych do przerzutów strategicznych. Należy podkreślić, że takie podejście preferuje wiele państw NATO zmierza w kierunku tworzenia jednostek typu lekkiego. Cechą tych jednostek ma być mobilność i duża manewrowość we wszystkich możliwych do przewidzenia operacjach w kraju jak i poza jego granicami.

⁸⁹ Szerzej czytaj: S. Koziej, *Teoria walki zbrojnej*, Wydawnictwo „Bellona”, Warszawa 1993, s. 93.

Należy widzieć, iż proces ten musi zostać rozłożony na jakiś sensowny okres i postępować stopniowo, tak ze względów ekonomicznych, jak i konieczności zachowania zdolności bojowej poszczególnych brygad. Sensownym wydaje się być wycofanie z części brygad batalionów czołgów i wprowadzenie w to miejsce kołowych transporterów opancerzonych (KTO) lub bojowych wozów piechoty nada im charakter lekkie, zwiększając tym samym ich zdolność do przerzutu.

Realizacja tej koncepcji zdecydowanie zredukowałaby liczbę czołgów znajdujących się w wyposażeniu Wojsk Lądowych, a tym samym znacznie obniżyła siłę ognia jednostek pancernych. Ubytek ten można jednak zrekompensować poprzez stopniowe wprowadzanie nowych czołgów i modernizację aktualnie eksploatowanych.

Coraz częściej używany termin „lekkie” jednostki nie oznacza, że mogą być one pozbawione opancerzenia, a żołnierze dysponować jedynie bronią strzelecką i wykonywać zadania na piechotę. Aby zatem zapewnić utrzymanie wymaganego potencjału jednostek przy diametralnej zmianie ich charakteru, mającej na celu zwiększenie możliwości manewrowych niezbędnym jest wyposażenie ich w odpowiedni sprzęt bojowy. W pierwszej kolejności istnieje potrzeba: wprowadzenia do uzbrojenia wojsk nowego transportera kołowego, nowych PPK, modernizacja śmigłowców Mi-24, zapewnienie pozostającym na uzbrojeniu czołgom charakterystyk właściwych dla czołgów III generacji.

Analiza potrzeb oraz uwarunkowań współczesnego, powietrzno-lądowego pola walki pokazuje, że należy usamodzielnąć podstawowe moduły bojowe, jakimi są bataliony. Sprzyjałoby temu, na przykład, zwiększenie liczby wozów w batalionach, a także przyporządkowanie im wydolnych pododdziałów zabezpieczenia i wsparcia.

Przedstawione powyżej wnioski dotyczące poprawy zdolności ruchowych komponentów Wojsk Lądowych, a więc zwiększenia ich mobilności i zdolności manewrowych nie wynikają z aktualnej mody czy trendów. To złożoność problematyki współczesnych działań zbrojnych, które ciągle ewoluują w kierunku z informatyzowanego i elektronicznego pola walki wymusza konkretne rozwiązania. W działaniach zbrojnych podobnie zresztą jak w innych zorganizowanych działaniach o sukcesie decyduje skupienie niezbędnych sił i środków w odpowiednim czasie i miejscu, a następnie celowe ich wykorzystanie. Procesowi temu towarzyszy

nieodłącznie ruch, zatem mobilność i manewrowość modułów bojowych na współczesnym i przyszłym polu walki będzie wyznacznikiem ich wartości.

W badaniach nad rozwojem Wojsk Lądowych nie można ograniczyć się tylko do środków uzbrojenia, ponieważ równie ważne jest wyposażenie oddane do użytku żołnierzom. Sama broń nie wystarczy bowiem do odniesienia sukcesu, jakim jest osiągnięcie celów operacyjnych stawianych przed zgrupowaniami lądowymi. Każdy żołnierz wyposażony nawet w najnowocześniejszą broń jest łatwym celem dla przeciwnika, jeżeli nie posiada niezbędnego osprzętu. Kamizelka kuloodporna czy żeliwny hełm nie są już wystarczającym zabezpieczeniem przed nowoczesną techniką. Przyszłością będzie "kombinezon kameleona", czyli ubranie, które zmienia barwę wraz ze zmianą otoczenia. Starym rozwiązaniem jest zastosowanie materiałów mających zdolność maskującą w podczerwieni (stosowany jest przeważnie 4% dodatek sadzy w poliestrze - właściwość ta jest wykorzystywana w ponad 300 rodzajach mundurów, lecz niestety nie w polskich). Do nowych rozwiązań należą farby maskujące, którymi pokryte są samoloty. Sprawia ona, że samolot nią pomalowany jest niewidoczny dla obserwatora naziemnego, co w połączeniu z techniką "stealth" (powodującą, że obiekt jest niewykrywalny dla radaru - stosowaną również w łodziach) czynią go niewidzialnym.

Ochronianie tylko korpusu nie wystarczy. Produkowane już są specjalne buty, dzięki którym wejście na minę przeciwpiechotną nie powoduje urwania stopy żołnierza i nie osłabia morale naszej armii (kaleki żołnierz nie jest podbudującym widokiem). Na nowoczesne obuwie składają się warstwy tworzyw sztucznych, przeważnie gore-tex i kevlar, które mają zapewnić i wygodę, i bezpieczeństwo. Wyposażeniem dodatkowym jednostek lądowych jest GPS. Służy on do ustalania położenia na kuli ziemskiej z dokładnością do kilku metrów. Jest to jednak urządzenie, które może być wykorzystywane za zgodą US Army (do lokalizacji wykorzystuje sygnały amerykańskich satelitów wojskowych, zablokowanie czy też wprowadzenie błędnych danych mogłoby zdezorientować przeciwnika).

Nie ulega wątpliwości jak ważnym czynnikiem wpływającym na powodzenie misji ma stała łączność ze stanowiskiem dowodzenia. Obecne systemy (przeznaczone dla oddziałów specjalnych) pozwalają na łączność dwukierunkową. Żołnierz na

wyświetlaczu widzi materiały potrzebne do wykonywaniu misji (rozkazy, mapy, zdjęcia satelitarne), a dzięki kamerze zamontowanej na hełmie, dowództwo ma aktualny obraz z pola walki. Przesyłanie informacji są zakodowane i rozbite na trzy odrębne sygnały (trzy częstotliwości oraz szyfrowanie mają uniemożliwić rozkodowanie sygnału, inaczej wróg widziałby posunięcia poszczególnych żołnierzy).⁹⁰

3.5. Konkluzje

Działania bojowe w dającej się przewidzieć przyszłości będą znacznie skuteczniejsze, prowadzone przy tym w sposób nieliniarny. Oddziały i pododdziały często będą zmieniać swoje położenie na polu walki. Często także będzie się zmieniał jego obraz. Wszystko na to wskazuje, że strona konfliktu, która będzie szybciej reagować na zachodzące zmiany, dysponując mobilniejszymi elementami ugrupowania bojowego, zwiększy swoją szansę na przejęcie inicjatywy i osiągnięcie celu operacji.

Dające się wygenerować zadania, jakie stać będą przed Wojskami Lądowymi w przyszłości, powodować będą zacieranie się różnic pomiędzy potrzebami centralnego kierowania przebiegiem operacji, a kierowaniem poszczególnymi rodzajami sił zbrojnych. Podstawowy moduł Wojsk Lądowych tj. batalion powinien być przygotowany do prowadzenia walki samodzielnie.

Nowoczesne systemy walki dadzą możliwość pojawiania się w jej toku konieczności zdecentralizowanego dowodzenia elementami ugrupowania bojowego w oddzielnych bitwach i walkach. Dlatego też zdolności mobilne wojsk zwiększą szansę przetrwania na szczeblach taktycznych, a sprawne oraz scentralizowane dowodzenie i kierowanie zapewni szansę uzyskania inicjatywy na szczeblach operacyjnych i strategicznych. Niezbędne jest zatem dążenie do zwiększenia mobilności Wojsk Lądowych, a więc jawi się konieczność wprowadzenia do ich

⁹⁰ Podobna technika wprowadzana jest obecnie w angielskim lecznictwie. Z braku kadry, do pacjentów wysyła się pielęgniarzy wyposażonych w ten system łączności (oczywiście, brak w nim kodowania). Lekarz siedzący przed pulpitem komputera może poprawnie postawić diagnozę i zdalnie - rękami pielęgniarza - wykonać podstawowe zabiegi.

struktury związków taktycznych typu lekkiego oraz przystosowanie do działań w wymiarze powietrzno-lądowym.

W operacjach przyszłości prowadzonych przez komponenty zbrojne podstawowe znaczenie będzie mieć informacja. Dostęp do informacji, jej opracowywanie i sprawne przekazywanie będą odgrywać pierwszorzędną rolę. Prowadzone badania oraz rozwiązania przyjmowane w tym obszarze wskazują, iż w niedalekiej przyszłości informacje o otoczeniu (sytuacji bojowej) każdy żołnierz będzie mógł zdobywać automatycznie z bazy danych, a cyfrowa sieć zobrazowania pola walki będzie dostępna do natychmiastowego wykorzystania przez dowódców i walczące wojska. Najważniejszą korzyścią wynikającą z cyfrowej obróbki danych dotyczących pola walki będzie możliwość jednoczesnego korzystania z informacji przez wszystkie zainteresowane ogniwa. Ze wspólnie zbudowanej bazy, obejmującej wiarygodne i aktualne dane o sytuacji wojsk własnych, gotowości bojowej, stanie logistyki oraz warunkach geograficzno-klimatycznych, każdy dowódca będzie mógł wybrać informację potrzebną mu do podjęcia optymalnej decyzji.

Chcąc posiadać inicjatywę na współczesnym i przyszłym polu walki trzeba posiadać zdolność do natychmiastowego wykrycia elementów ugrupowania bojowego wojsk przeciwnika, oraz we współdziałaniu ze zintegrowanymi systemami dowodzenia i kierowania bronią precyzyjnego rażenia – ich niszczenia lub obezwładniania. Tak funkcjonujące systemy rozpoznawczo-uderzeniowe na szczeblach taktyczno-operacyjnych będą mogły zadawać straty porównywalne ze skutkami użycia broni masowego rażenia. Walka radioelektroniczna, będąc obecnie jednym z elementów zabezpieczenia działań bojowych, stanie się w najbliższej przyszłości samodzielnym środkiem walki, który będzie decydować w znacznym stopniu o zwycięstwie w przyszłej wojnie.

Analiza scenariuszy współczesnych i możliwych konfliktów zbrojnych wskazuje, że koniecznym będzie, stopniowe wprowadzanie do uzbrojenia Wojsk Lądowych skutecznych i o dużym zasięgu rażenia, a przy tym prostych w obsłudze systemów broni inteligentnej. Muszą one posiadać zdolność do niszczenia czołgów, samolotów i śmigłowców, a także infrastruktury obronnej przeciwnika. W konkluzji

można przyjąć, że broń precyzyjna jest bronią przyszłości, ale o jej skuteczności zadecyduje dokładne i efektywne rozpoznanie.

Przewidywane warunki przyszłego pola walki oraz dające się wygenerować zadania wymagają całkowitej zmiany wizerunku, ekwipunku i sposobu działania żołnierza. Przyjmowane w tym względzie przyszłe programy muszą przynosić w efekcie lepsze warunki i większe możliwości walki, przetrwania i rozpoznania oraz otrzymywania i przekazywania informacji każdemu uczestnikowi walki. Zapewnić to mogą: osobista radiostacja i radionamiernik GPS, palmtop lub mikrokomputer, które żołnierz będzie nosił przy sobie, mikrokamera telewizyjna montowana na hełmie, modem, moduł odpowiedzialny za rozpoznawanie komend głosowych, sensory wykrywające cząsteczki gazów bojowych, czujniki akustyczne, mundury wykonane w technologii stealth, czy nowa modułowa broń osobista.

Wnioski zdobyte na podstawie współczesnych konfliktów i wszechstronna analiza przyszłych wskazują, że szeroki zakres zadań i jednocześnie ograniczona liczba wojsk będą powodować konieczność „wielofunkcyjności” zarówno poszczególnych żołnierzy, jak i całych oddziałów. Automatyzacja dowodzenia i szybkość przetwarzania informacji doprowadzą nie tylko do zmiany systemu dowodzenia (stanie się możliwe bezpośrednie kierowanie np. grupą specjalną ze szczebla strategicznego), ale pozwolą na dobranie odpowiedniego składu i wyposażenia jednostki oraz poszczególnych żołnierzy pod kątem wykonywanego zadania. Pozwoli to na ograniczenie liczebności Wojsk Lądowych, a przy tym na zwiększenie indywidualnego bezpieczeństwa, choć bez wątplenia wymagać to będzie coraz większej profesjonalizacji na każdym szczeblu.

4. OCENA PRZYDATNOŚCI UZBROJENIA I WYPOSAŻENIA WOJSK LĄDOWYCH W KONTEKŚCIE PRZEWIDYWANYCH ZADAŃ

4.1. Współczesny kształt Wojsk Lądowych

Generowane dla Sił Zbrojnych RP cele strategiczne i operacyjne powodowały i nadal powodują konieczność wprowadzania daleko idących przekształceń we wszystkich rodzajach Sił Zbrojnych, w tym także w Wojskach Lądowych. Zmiany strukturalno-organizacyjne i modernizacyjne w Wojskach Lądowych przebiegały zgodnie z kolejnymi „Programami przebudowy i modernizacji technicznej SZ RP” oraz „Planem przebudowy i modernizacji technicznej Wojsk Lądowych w latach 2001-2006” a także z „Planem rozwoju Wojsk Lądowych w latach 2003-2008” oraz „Planem rozwoju Wojsk Lądowych w latach 2005-2010”.

W latach 2003-2004 działalność organizacyjną ukierunkowano na modernizację strukturalną i funkcjonalną jednostek, która doprowadziła do uzyskania zbieżności ze strukturami NATO, zwiększenia mobilności i zdolności bojowej.

Struktura Wojsk Lądowych obejmowała: Dowództwo Wojsk Lądowych z jednostkami bezpośrednio podległymi, część Polską Wielonarodowego Korpusu Północny-Wschód, dowództwo 2. Korpusu Zmechanizowanego (dowództwo 1. Korpusu Zmechanizowanego w trakcie rozformowywania), cztery dywizje ogólnowojskowe, dwa okręgi wojskowe (Pomorski i Śląski) z jednostkami wsparcia, zabezpieczenia i administracją wojskową. Ponadto jednostki rodzajów wojsk, dowodzenia, obrony terytorialnej, zabezpieczenia bojowego i szkolne.

Zasadniczy potencjał bojowy Wojsk Lądowych w stosunku do roku 2002 nie zmienił się. Ponadto, w strukturze Wojsk Lądowych występowało sześć brygad obrony terytorialnej, dwie brygady logistyczne, dwa szpitale operacji pokojowych i jednostki szkolne. Efektem zmian strukturalno-organizacyjnych w latach 2003-2004 było: rozformowanie 108 jednostek, przeformowanie 552, oraz sformowanie 25. Ponadto zmieniono dyslokację 48 jednostek.

Do najważniejszych przedsięwzięć organizacyjnych zrealizowanych w Wojskach Lądowych należały:

- przeformowanie Dowództwa Wojsk Lądowych;

- rozformowanie dowództwa 1 Korpusu Zmechanizowanego i utworzenie Centrum Szkolenia Sił Połączonych NATO;
- wyłączenie z podporządkowania dowództw korpusów podległych im jednostek wojskowych i podporządkowanie ich Dowódcy Wojsk Lądowych;
- przeformowanie dowództw okręgów wojskowych z dostosowaniem ich do realizacji funkcji logistycznych, administracyjnych i obrony terytorialnej;
- rozformowanie 23. BOT i sformowanie na jej bazie 19. bOT (cz. „P” i „W”) i 20 bOT (cz. „W”) z jednoczesnym włączeniem ich w skład 22. BPG OT;
- reorganizacja ogólnowojskowych związków taktycznych oraz jednostek rodzajów wojsk szczebla brygady i batalionu;
- sformowanie drugiego Szpitala Operacji Pokojowych oraz 1 Brygady Logistycznej;
- dostosowanie liczby i struktury jednostek rodzajów wojsk do misji i zadań, wynikających z potrzeb narodowych i zobowiązań sojuszniczych oraz wprowadzania nowego uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

Spośród zaplanowanych na 2003 rok zamierzeń, decyzją Ministra Obrony Narodowej zrezygnowano z przeformowania 36. BZ na batalion obrony wybrzeża z jednoczesnym włączeniem go w skład 7. BOW.

W wyniku przeprowadzonych zmian w stanie etatowym Wojsk Lądowych na dzień 30 czerwca 2004r. osiągnięto poziom 88.568 stanowisk wojskowych, w tym 43.710 stanowisk żołnierzy zawodowych. Uzyskano również zakładane wskaźniki dotyczące wewnętrznego podziału stanowisk służbowych

Stworzone zostały warunki do dalszego sukcesywnego zwiększania uzawodowienia, umożliwiającego tworzenie jednostek w pełni profesjonalnych, zdolnych do przerzutu i udziału w misjach poza granicami państwa, w tym w ramach sił odpowiedzi NATO. Obecnie realizowany jest „Plan rozwoju Wojsk Lądowych w latach 2005-2010” zgodnie, z którym głównym celem zmian strukturalno-organizacyjnych w Wojskach Lądowych będzie zwiększenie ich podstawowych zdolności operacyjnych, w tym dostępności jednostek wydzielanych do wykonywania

zadań poza terytorium kraju, a także poprawa ich zdolności przemieszczania do oddalonych rejonów operacji i samodzielnego prowadzenia tam działań.

Cel ten zamierza się osiągnąć przez:

1. Zwiększenie potencjału bojowego Wojsk Lądowych, m.in. dzięki wprowadzeniu do uzbrojenia: kołowego transportera opancerzonego „ROSOMAK” (KTO), PPK SPIKE, samochodów ciężarowo-osobowych wysokiej mobilności (HMMWV) i modernizację śmigłowców W-3 SOKÓŁ.
2. Zmianę struktury jednostek operacyjnych Wojsk Lądowych na korzyść komponentów lekkiego i średniego (jednostki wyposażone w KTO i HMMWV).
3. Zwiększenie liczby jednostek bojowych, wsparcia i zabezpieczenia bojowego w siłach DF, wyposażonych w sprzęt umożliwiający prowadzenie samodzielnych działań oraz przetrwanie w każdych warunkach pogodowo-klimatycznych.
4. Zwiększenie dostępności jednostek przez zwiększenie stopnia ich rozwinięcia oraz uzawodowienia, w tym pełne uzawodowienie jednostek zdolnych do przerzutu.

Zakłada się, że w wyniku realizacji wspomnianego planu standardy NATO osiągnie ok. 40% jednostek Wojsk Lądowych a poziom ich uzawodowienia wzrośnie do 59% (do końca 2010). Komponenty lekki i średni (jednostki wyposażone w kołowe transportery opancerzone i samochody terenowe) stanowiąc będą ok. 35% Wojsk Lądowych.

Rozwinięte zostaną nowe zdolności, w tym m.in. w zakresie:

- rozpoznania osobowego HUMINT – wzrost możliwości o 100%;
- prowadzenia działań z wykorzystaniem systemów informatycznych;
- zintegrowanego mobilnego wsparcia logistycznego i zabezpieczenia medycznego, w tym ewakuacji medycznej – wzrost możliwości o 100%;
- zwiększenia współpracy z organizacjami cywilnymi w rejonie operacji.

Przebudowany i unowocześniony zostanie system dowodzenia, w którym Dowództwo Wojsk Lądowych pełnić będzie przede wszystkim rolę dowództwa szkoleniowego, zabezpieczającego i wydzielającego jednostki do misji. Łączność stacjonarna zostanie w 85% oparta o urządzenia cyfrowe, a w polowym systemie łączności uzyskana zostanie pełna kompatybilność jednostek sił wysokiej gotowości zdolnych (HRF) DF z odpowiednimi systemami NATO.

W ślad za zmniejszaniem liczby jednostek oraz tworzeniem nowych o innych strukturach organizacyjnych, równoległe rozpoczął się proces wycofywania sprzętu, który nie spełnia wymogów współczesnego pola walki. Należy jednak dostrzec, iż wycofanie z eksploatacji wymienionego sprzętu spowodowało, że możliwości bojowe związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów pozostały czasowo ograniczone. Podejmowane jednak konsekwentnie w tym zakresie kroki miały wyeliminować ograniczoną mobilność jednostek i zwiększyć ich możliwość użycia poza granicami kraju. Wprowadzane zmiany dotyczyły również możliwości prowadzenia działań w nocy i w trudnych warunkach atmosferycznych.

Kosztom jednostek głównych sił obronnych, kontynuowano proces wyposażania jednostek przewidzianych do działania w ramach sił reagowania, co przyczyniło się do wzrostu możliwości bojowych jedynie tych ostatnich. W latach 2003-2004 z jednostek wycofywano głównie przestarzały sprzęt samochodowy i łączności.

W latach 2001-2002 nie planowano wprowadzania do Wojsk Lądowych znaczących ilości zasadniczego UiSW. Modernizacja techniczna polegała głównie na wycofaniu sprzętu nieperspektywicznego, manewrze sprzętem oraz unowocześnianiu sprzętu aktualnie posiadanego, przede wszystkim przy wykorzystaniu możliwości rodzimego przemysłu. Z powodu ograniczeń finansowych, remontom poddawano wyłącznie UiSW o zasadniczym znaczeniu dla gotowości bojowej jednostek sił reagowania oraz część uzbrojenia i sprzętu posiadającego perspektywę dalszego wykorzystania w Wojskach Lądowych.

Pomimo znacznych wysiłków, nie zdołano zahamować spadku sprawności technicznej uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Ponad 30% jego stanu przekroczyło normy docelowej eksploatacji, a wymiana egzemplarzy starych na nowe przebiegała wolniej niż zakładano. Na podkreślenie zasługuje jednak fakt, że skutecznie zapoczątkowano wprowadzanie jakościowo nowego sprzętu pancernego oraz modernizację środków transportu kołowego. W ramach tego wprowadzono do wybranych jednostek wojskowych czołgi LEOPARD 2A4, (w 2002r. 41 szt. docelowo 128 szt.), czołgi PT-91, samochody ciężarowo - terenowe, zestawy transportowe oraz sprzęt do konteneryzacji i paletyzacji ładunków. Lata 2003-2004 przyniosły z kolei

dalszą kontynuację dostosowywania jednostek do standardów NATO zgodnie z „Harmonogramem osiągnięcia standardów NATO przez jednostki Wojsk Lądowych. Efektem takiej filozofii działania było podpisanie umowy na dostawy do Wojsk Lądowych kołowych transporterów opancerzonych, przeciwpancernych pocisków kierowanych oraz samochodów ciężarowo-osobowych wysokiej mobilności (samochody HMMWV). Ponadto modernizacja techniczna polegała na realizacji programów dostosowania parametrów taktyczno-technicznych posiadanego UiSW do standardów i wymagań NATO, wykorzystując w tym celu przede wszystkim krajowy przemysł obronny.

W 2003 roku do wojsk Rakietowych i Artylerii wprowadzono Zautomatyzowane Zestawy Kierowania Ogniem „TOPAZ” do dywizjonów artylerii samobieżnej z 12. BZ, 10. BKPanc i 1. BPanc. W I kwartale 2004r. zakończono wprowadzenie dwóch ZZKO „TOPAZ” – w 9. BKPanc i 20. BZ. Wprowadzono czołgi Leopard 2 A4 oraz samobieżny zestaw przeciwlotniczy LOARA do 10 BKPanc. Na wyposażenie 1. i 23. BA oraz 6. das wprowadzono po jednym radioteodolitowym systemie sondowania atmosfery „BAR”.

Przeprowadzono badania eksploatacyjno – wojskowe 98 mm moździerz „RODON” (partię próbną moździerzy z pojazdami i wyposażeniem przekazano do 18. bdsz). Wprowadzono 98 mm pociski moździerzowe z głowicą odłamkowo – burzącą. Z powyższych zamierzeń zrealizowanych przez Wojska Lądowe wynika, że powstają dwa ich komponenty: ciężki i lekki. Komponent ciężki stanowią brygady pancerne i zmechanizowane wraz z jednostkami rodzajów wojsk. Natomiast komponent lekki stanowią brygady kawalerii powietrznej, desantowoszturmowa, oraz brygady wyposażane w kołowe transportery opancerzone. Wynika z tego, że komponent lekki jest tworzony kosztem zmniejszania liczby jednostek przewidzianych do działań na terenie kraju.

4.2. Analiza możliwości współczesnych środków rażenia Wojsk Lądowych

Przewidywane zagrożenia i generowane w ślad za nimi zadania komponentów zbrojnych, to zasadnicza płaszczyzna zmian wpływająca na metody i sposoby przygotowania i prowadzenia działań bojowych. Coraz wyraźniej pogłębiająca się

dysproporcja pomiędzy obszarem działań, a walczącymi w nim siłami, konieczność natychmiastowego, selektywnego i precyzyjnego niszczenia wysoko opłacalnych obiektów oraz elementów ugrupowania przeciwnika, przy zachowaniu żywotności własnych elementów ugrupowania bojowego, zmusza do rozwoju i poszukiwań nowych środków walki o zwiększonej precyzji i skuteczności rażenia.

W poprzednim podrozdziale nakreślone zostały kierunki poszukiwania skutecznych rozwiązań w naszych Wojskach Lądowych. Aby jednak podejmować właściwe decyzje należy znać najnowsze trendy i rozwiązania przyjmowane w naszym otoczeniu. Nie jest tajemnicą, iż współczesne najnowocześniejsze armie dysponują już i tak wyjątkowo bogatym arsenałem środków walki, często o bardzo dużym zasięgu, potężnych mocach rażenia. Jednak na przełomie XX i XXI wieku, przy niewyobrażalnym jeszcze 15-20 lat temu postępie naukowo technicznym, zwłaszcza w obszarze informatyki i technologii „nowych materiałów”, zmianie koncepcji osiągania ogólnego celu walki, jakim jest odejście od całkowitego fizycznego zniszczenia siły żywej i obrócenia w gruzy infrastruktury gospodarczo-ekonomicznej przeciwnika na korzyść niszczenia jedynie ważnych z punktu widzenia militarnego obiektów, oraz nowe zadania w zakresie utrzymania pokoju czy przeciwstawienie się zagrożeniu terroryzmem implikują konieczność modernizacji i dostosowania już istniejących środków walki.

We wcześniejszych rozdziałach niniejszego opracowania wielokrotnie wykazywano, że nadal podstawową rolę w osiąganiu celów działań zbrojnych a szczególnie walki (na poziomie taktycznym i operacyjnym) będą odgrywać wojska zmechanizowane i pancerne wsparte innymi rodzajami Wojsk Lądowych, a zwłaszcza coraz silniej akcentowanym wysiłkiem działań wojsk aeromobilnych, które również dzięki rozwojowi i postępowi technicznemu wykorzystywanych środków walki (zwłaszcza śmigłowców bojowych i transportowych) wydatnie mogą wpłynąć na odniesienie sukcesu.

Jeśli godzimy się zatem, że Wojska Lądowe postrzegamy jako sprawnie działający mechanizm składający się z różnego rodzaju wojsk, to powinniśmy dokonać analizy współczesnych środków znajdujących się na ich wyposażeniu. Pozwoli to nam w efekcie znaleźć odpowiedź na pytanie: Jakie kierunki zmian i

rozwoju powinny przyjąć współczesne i nowo powstające środki walki Wojsk Lądowych?

4.2.1. Środki walki wojsk zmechanizowanych i pancernych

Doświadczenia współczesnych wojen i lokalnych konfliktów zbrojnych jednoznacznie wskazują, że czołgi długi jeszcze czas będą stanowiły o sile Wojsk Lądowych. Jednocześnie wydaje się, że dotychczasowe konstrukcje pozostające na wyposażeniu armii wielu państw, ich parametry taktyczno-techniczne, walory bojowe i eksploatacyjne czołgów, zwłaszcza II generacji i ich wersji rozwojowych nie spełniają wymagań współczesnego pola walki. Wprowadzone obecnie na wyposażenie Wojsk Lądowych nowe typy czołgów nazywane czołgami III i generacji np.: amerykański M-1 Abrams, niemiecki Leopard 2, francuski czołg Leclerc czy izraelska Merkava oraz doświadczenia ostatniej wojny w Zatoce Perskiej potwierdzają opinię wielu zachodnich specjalistów⁹¹, że pomimo gwałtownego rozwoju techniki wojskowej czołgi przez długi jeszcze czas pozostaną głównym środkiem walki Wojsk Lądowych.

Istnieje zatem uzasadniona potrzeba ciągłego doskonalenia posiadanych czołgów, wprowadzania coraz doskonalszego wyposażenia przy równoczesnych pracach nad całkowicie nowymi konstrukcjami. Efektem pracy najwybitniejszych specjalistów nad ciągle doskonaleniem jest pojawianie się ich kolejnych odmian i generacji skupiających w sobie najnowsze osiągnięcia światowej techniki. Utrzymujące się zapotrzebowanie na nowoczesny sprzęt jest stymulatorem konkurencyjnym wyścigu w stosowaniu skutecznych i funkcjonalnych rozwiązań technicznych oraz technologicznych, zgodnie z prognozą obrazu pola walki.

Analiza tendencji rozwojowych broni pancernej pozwala dostrzegać, że nieustannie przybliżają się możliwości taktyczno-techniczne czołgów i bojowych wozów piechoty. Takim przykładem mogą być niemiecki MARDER- 2 oraz rosyjski BWP-3. Pozwala to na postawienie tezy, że już w nieodległej przyszłości podstawowym środkiem walki Wojsk Lądowych będzie uniwersalny wóz bojowy.

⁹¹ T.Clancy, *Kawaleria pancerna*, Gdańsk 1998, s. 54.

Z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że wejdzie on na wyposażenie jednostek, mobilnych, o wysokiej operatywności tworzonych według potrzeb współczesnego pola walki.

Prognozowany uniwersalny wóz bojowy pozwoli na rozwiązywanie w przyszłości wielu trudnych problemów. Pierwszoplanową jawi się możliwość wprowadzenia jednolitej organizacji wojsk pozwalającej na wielowariantowe wykorzystanie jednostek i wykonywanie przez nie zadań łącznie, dotychczas przypisywanych bądź to jednostkom zmechanizowanym bądź pancernym. W efekcie uprości to także to proces decyzyjny oraz podwyższy funkcjonalność dowodzenia, a rozwiązywanie problemów taktycznych stanie się dużo łatwiejsze. Z kolei rozwiązania techniczne oparte na wymiennalnych modułach pozwolą na wyposażenie wozu bazowego (konstrukcji zasadniczej) w różne zestawy uzbrojenia i urządzeń zabezpieczająco – wspomagających, przykładem czego może być projekt fińskiego transportera opancerzonego PATRIA AMV 8x8.

W obecnym czasie w liczących się nowoczesnych armiach toczy się spór o to czy powinno dążyć się do ciągłej modernizacji posiadanych wozów, czy też skonstruować całkowicie nowy, o zupełnie innych możliwościach czołg, zdolny spełnić wymagania pola walki XXI wieku. Wszystko na to wskazuje, iż aktualne potrzeby jak i możliwości ekonomiczne spowodują wybór wariantu pośredniego. Na bazie dotychczasowych doświadczeń w konstruowaniu czołgów i olbrzymich możliwości, jakie niesie ze sobą rozwój elektroniki będzie prowadzona ciągła modernizacja istniejących pojazdów i jednocześnie będzie tworzona zupełnie nowa konstrukcja, która będzie nosiła nazwę czołgu IV generacji. Nie ulega wątpliwości, że powinno to wpływać na kierunki myślenia naszych decydentów i w efekcie na przyjmowane rozwiązania.

Jaki zatem będzie bojowy wóz (czołg) przyszłości, czy jego możliwości bojowe i walory użytkowe zmienią przyszły obraz pola walki? Jakie wymagania musi spełniać, aby nazwać go czołgiem IV generacji? Wydaje się, że te problemy należy rozpatrzyć w kilku aspektach:

- ❖ masa nowego czołgu;
- ❖ liczebność załogi;

- ❖ możliwości ogniowe;
- ❖ odporność na ogień przeciwnika (bezpieczeństwo załogi).

Masa bojowa dotychczasowych czołgów jest bardzo różna. Od 43,5 tony w przypadku czołgu T-80 do ponad 60 ton w czołgu M1A2 ABRAMS⁹². Obecnie wydaje się, że dalszy przyrost masy czołgu nie wpłynie pozytywnie na jego walory bojowe, spowoduje natomiast konieczność poszukiwania nowej jednostki napędowej zdolnej zapewnić moc jednostkową rzędu 25 – 30 kW/t., prędkość maksymalną około 80 km/h i przyspieszenie od 0 do 32 km/h w czasie około 5 sekund⁹³.

Dlatego wydaje się, że masa bojowa nowego czołgu gotowego do walki nie powinna ulegać zwiększaniu. Nie bez znaczenia są tu także możliwości samolotów transportowych w zakresie przerzutu techniki bojowej na duże odległości. Innym czynnikiem przemawiającym za ograniczaniem masy czołgu jest większa możliwość zastosowania zawieszenia hydropneumatycznego pozwalającego na szybką zmianę prześwitu czołgu,⁹⁴ co wpłynie pozytywnie na jego możliwości manewrowe i pozwoli na szybką zmianę wysokości czołgu, a tym samym na ukrycie czołgu w uprzednio przygotowanym stanowisku ogniowym po oddaniu strzału. Taki układ podwozia może być również formą obrony biernej czołgu przed przeciwpancernymi pociskami kierowanymi przeciwnika. Stosunkowo niska masa czołgu wpłynie również dodatnio na żywotność układu jezdnego, mniejszy nacisk jednostkowy na podłoże oraz mniejsze zużycie paliwa. W konkluzji można przyjąć, że masa przyszłościowego czołgu powinna oscylować w granicach 50 ton.

Kolejnym wymienionym wcześniej aspektem branym pod uwagę w pracach nad czołgiem przyszłości jest liczebność jego załogi. W miarę rozwoju technologicznego, wprowadzania do poszczególnych podzespołów i mechanizmów czołgów coraz nowocześniejszych zdobyczy techniki, można było nimi zastąpić wiele czynności wykonywanych dotychczas przez załogę. Stworzone zostały tym samym warunki do zmniejszenia załogi czołgu oraz poprawy skuteczności prowadzenia ognia. Obecnie liczebność załogi w zdecydowanej większości współczesnych konstrukcji

⁹² D. Użycki, Współczesne gasienicowe wozy bojowe, wyd. Lampart, Warszawa 1996, s. 201, 237.

⁹³ D. Użycki, Nowa technika wojskowa, 9/97 s. 23.

⁹⁴ Odległość podłoża od dolnej krawędzi wozu.

zarówno zachodnich jak i wschodnich zatrzymała się na poziomie 3 żołnierzy, choć w niektórych czołgach wynosi 4 żołnierzy np.: niemieckim czołgu LEOPARD 2. Wydaje się, że liczebność załogi nowego czołgu będzie wynosiła 2-3 żołnierzy, z których jeden przy pomocy urządzeń komputerowych zajmie się kierowaniem czołgiem i nadzorem nad jego poszczególnymi układami, drugi zaś wykorzystując możliwości systemów kierowania ognia, będzie odpowiadał za skuteczne prowadzenie ognia.⁹⁵

Najważniejszym, a jednocześnie najtrudniejszym zadaniem będzie określenie wymagań i wybór uzbrojenia dla nowego czołgu. Wiadomym jest, iż to właśnie uzbrojenie stanowi głównie o walorach i możliwościach bojowych czołgów. Większość specjalistów wojskowych uważa, że głównym środkiem ogniowym nowego czołgu pozostanie nadal armata gładkolufowa, choć dąży się do poszerzania jej funkcji. Zasadne jest również pytanie o kaliber armaty w nowym czołgu. Od nowej konstrukcji należy wymagać, że oprócz swojej podstawowej roli będzie równolegle spełniać funkcję wyrzutni przeciwpancernych pocisków kierowanych do zwalczania środków pancernych przeciwnika na odległościach, na których ogień armaty jest mało skuteczny (ponad 4000m) i równolegle tymi samymi pociskami mógł zwalczać śmigłowce bojowe przeciwnika na odległościach rzędu 8-10 km, a zadania te będą realizowane w systemie wystrzel-zapomnij.

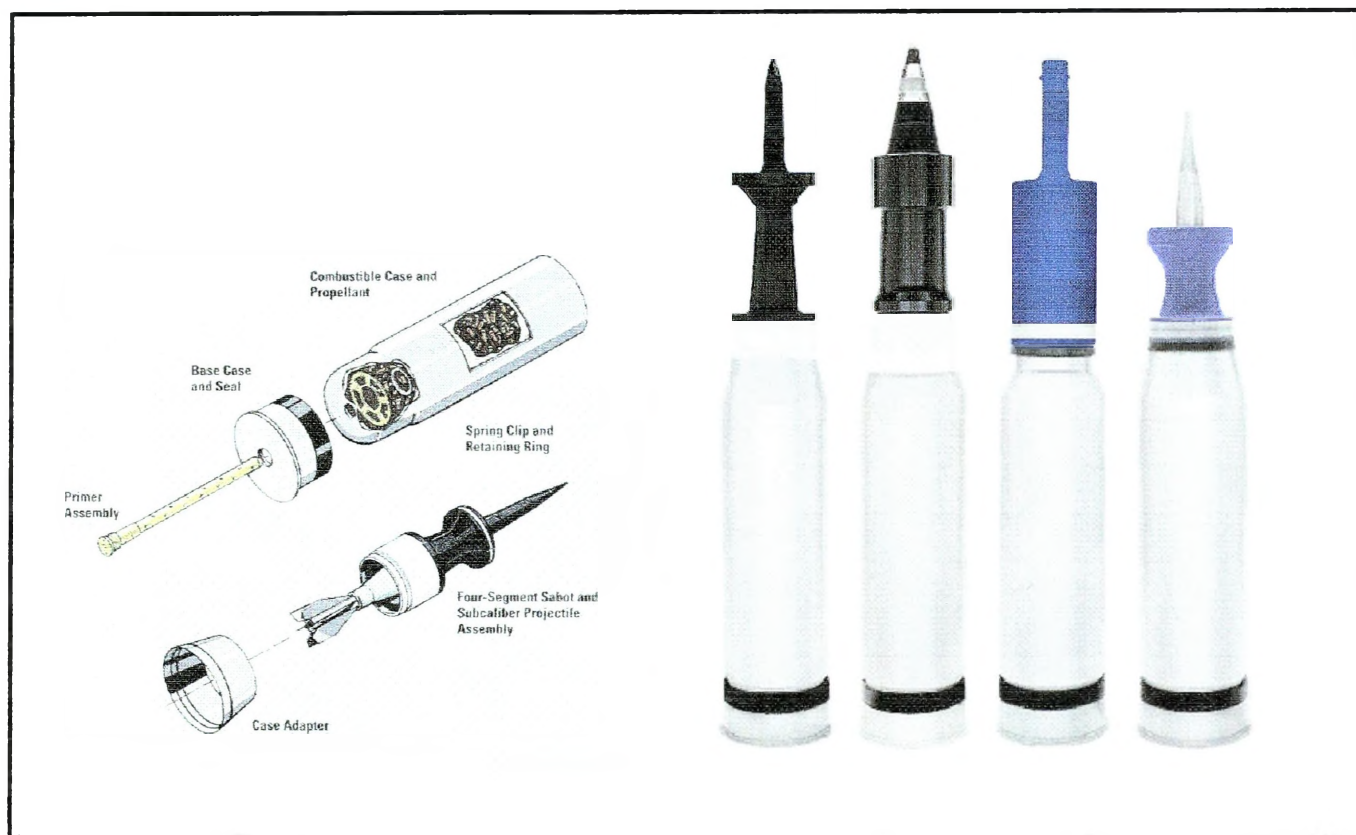
W dotychczasowych konstrukcjach bardzo wyraźnie jest widoczna tendencja do zwiększania kalibru armaty czołgowej. Obecnie dominują armaty gładkolufowe kalibru 125mm szeroko używane w czołgach rosyjskich oraz armaty kalibru 120mm stosowane w konstrukcjach zachodnich.

Dość powszechny jest także pogląd⁹⁶, że dopiero armata kalibru około 140mm zapewni skuteczne niszczenie czołgów przeciwnika. Wydaje się jednak, iż lepszym rozwiązaniem jest poszukiwanie nowych rodzajów amunicji, która przy kalibrze około 120mm pozwoli przebić pancerz każdego czołgu. Należy brać pod uwagę również fakt, że pocisk posiadający prędkość około 2000m/s w przypadku trafienia w czołg przeciwnika niezależnie od innych uszkodzeń może spowodować obezwładnienie załogi wewnątrz wozu. Przykładem takiego rozwiązania mogą być amerykańskie

⁹⁵ W. Lidwa i in., Główne wyznaczniki determinujące zmiany w taktyce wojsk lądowych, Warszawa 2003, s.68.

⁹⁶ D. Użycki, Czołgi IV generacji. Nowa Technika Wojskowa, 9/97, s. 23

pociski APFSDS wykonywane ze stopów uranu, stosowane w armatach czołgów M1A2ABRAMS. (rys.4.1) Prędkość początkowa tych pocisków wynosi około 1650 m/s.

Rys. 4.1. Amunicja 120mm do czołgu M1A2 ABRAMS

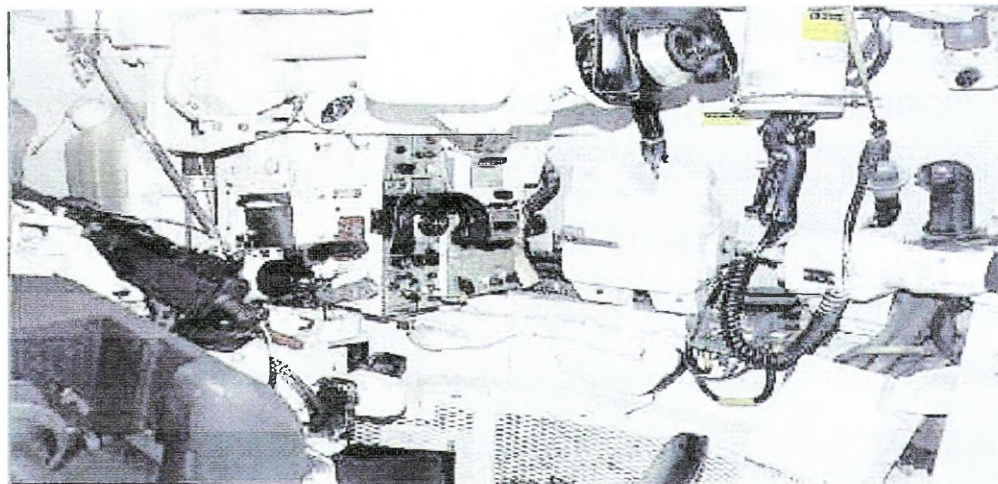
Źródło: www.army.technology.com

Innym rozwiązaniem w poszukiwaniu amunicji do niszczenia środków pancernych i opancerzonych przeciwnika jest zastosowanie w amerykańskich czołgach pocisków kumulacyjnych HEAT,⁹⁷ które są w stanie przebić pancerze większości współczesnych czołgów. Możliwości nowych armat czołgowych i rodzajów amunicji będą ściśle powiązane z systemami kierowania ogniem zapewniających wcześniejsze wykrycie i trafienie celu pierwszym pociskiem.

Przewidywane zadania dla przyszłych czołgów oraz warunki, w jakich mogą je realizować wskazują, że systemy kierowania ogniem powinny zapewnić możliwość prowadzenia skutecznego ognia na odległość około 4000 m zarówno w dzień jak i w

⁹⁷ W pociskach HEAT wykorzystuje się wysoce wybuchowy ładunek kumulacyjny umieszczony dookoła stożkowej, metalowej wkładki. W wyniku detonacji ładunku, metalowa wkładka zapada się do środka. Część ta (zazwyczaj wykonana z miedzi i aluminium) zostaje podgrzana i zgnieciona przez energię wybuchu, tworząc strumień o prędkości od 8000 do 9000 m/s przebijający pancerz. T. Clancy, Kawaleria Pancerna.

nocy, z miejsca i w ruchu. Wszystkie dane do strzelania, poprawki na prędkość wiatru, temperaturę powietrza, ciśnienie atmosferyczne, zużycie przewodu lufy itp. powinny być wprowadzane automatycznie, bez udziału załogi. Zadaniem celowniczego będzie jedynie wskazanie celu dla komputera pokładowego i wybór momentu strzału. Przykładem takich rozwiązań może być system kierowania ogniem amerykańskiego czołgu M1A2 ABRAMS (Rys. 4.2.), czy francuskiego LECLERC (Rys. 4.3.).

Rys 4.2. Widok przedziału bojowego i systemu kierowania ogniem czołgu M1A2 ABRAMS

Rys 4.3. Widok przedziału bojowego i systemu kierowania ogniem czołgu Leclerc

Źródło: www.army.technology.com

Dostrzegając znaczące różnice w obydwu przedstawionych systemach w uogólnieniu można przyjąć, że najważniejszymi urządzeniami nowoczesnego systemu kierowania ogniem czołgu są:

- ❖ Główny celownik oraz monitor kontrolny działonowego - jest to podstawowy, dzienny termiczny celownik działonowego do naprowadzania działa. Jest on stabilizowany w dwóch płaszczyznach, co pozwala na śledzenie poruszających się celów, w tym również śmigłowców. Posiada on tryb dzienny (widzialny) i termiczny (obraz plam cieplnych);
- ❖ Stabilizowany termowizor dowódcy oraz zintegrowany monitor dowódcy. System ten pozwala dowódcy na obserwację otaczającego terenu niezależnie od tego, w którą stronę skierowana jest lufa czołgu. Dowódca może zaprogramować system na automatyczne skanowanie wybranego sektora lub kierować nim ręcznie. Gdy cel zostanie zauważony, dowódca przejmuje kontrolę nad systemami wieży, łącznie z działem, bezpośrednio ze swojego stanowiska. Układ ten pełni również funkcję interfejsu dla różnych systemów pojazdu, a także narzędziem do wprowadzania danych do systemu wymiany danych pomiędzy pojazdami. Pozwala to na nawiązywanie łączności z innymi czołgami w pododdziale bez korzystania z kanałów łączności radiowej;
- ❖ System kontroli armaty - system ten zapewnia kontrolę nad 120 mm armatą M 256. Za jego pomocą można sprawdzić warunki zewnętrzne, temperaturę lufy, stan jej zużycia, stan i rodzaj amunicji. Dodatkową funkcją jest możliwość kontrolowania i wystrzeliwania naprowadzanych pocisków czołgowych i przeciwlotniczych nowej generacji, które planuje się wprowadzić na wyposażenie czołgu ABRAMS. Należy tu nadmienić że rozwiązanie to stosowane jest już w rosyjskich czołgach typu T-80 i 90.

Intensywne i zarazem efektywne poszukiwania przeciwpancernych pocisków kierowanych wymusza poszukiwanie najlepszych rozwiązań w obszarze obrony czołgu przed wykryciem i oddziaływaniem ogniowym przeciwnika. W powszechnej opinii na skuteczność ochrony pancerza czołgu przed zniszczeniem składają się trzy czynniki:⁹⁸

- grubość pancerza;
- wykorzystanie nowoczesnych materiałów do budowy pancerza;

⁹⁸ T. Clancy, Kawaleria pancerna, op. cit., s. 4.

– kształt pancerza.

Analiza przyjmowanych rozwiązań, wskazuje, że jako standard należy przyjąć zastosowanie w nowych czołgach pancerzy wielowarstwowych typu Chobham⁹⁹ będących kombinacją wielu materiałów zapewniających skuteczną obronę przed przeciwnikiem, który jednocześnie stanowiłby ochronę przed wykryciem za pomocą stacji radiolokacyjnych rozpoznania pola walki. Niezwykle istotnym jest także kąt nachylenia pancerza, który w wielu sytuacjach może decydować o życiu załogi. Prowadzone próby potwierdziły bowiem istnienie dużego prawdopodobieństwa, że jeżeli kąt jest większy niż 60°, pocisk może odbić się od pancerza nie czyniąc większej szkody dla załogi i pojazdu. Po drugie wielkość tego kąta decyduje o faktycznej grubości pancerza. Najnowszym trendem w ochronie czołgów jest zastosowanie pancerza reaktywnego¹⁰⁰, stanowiącego doskonałą obronę przed głowicami kumulacyjnymi. W nowym czołgu powinna istnieć również możliwość szybkiego zamontowania dodatkowej osłony w postaci pancerza aktywnego „nakładanego” na pancerz główny przed działaniami bojowymi (Rys. 4.4.).

Doświadczenia bojowe głównie w Zatoce Perskiej pokazały jak ważnym problemem, na który należy zwrócić uwagę jest rozmieszczenie amunicji w wozie.

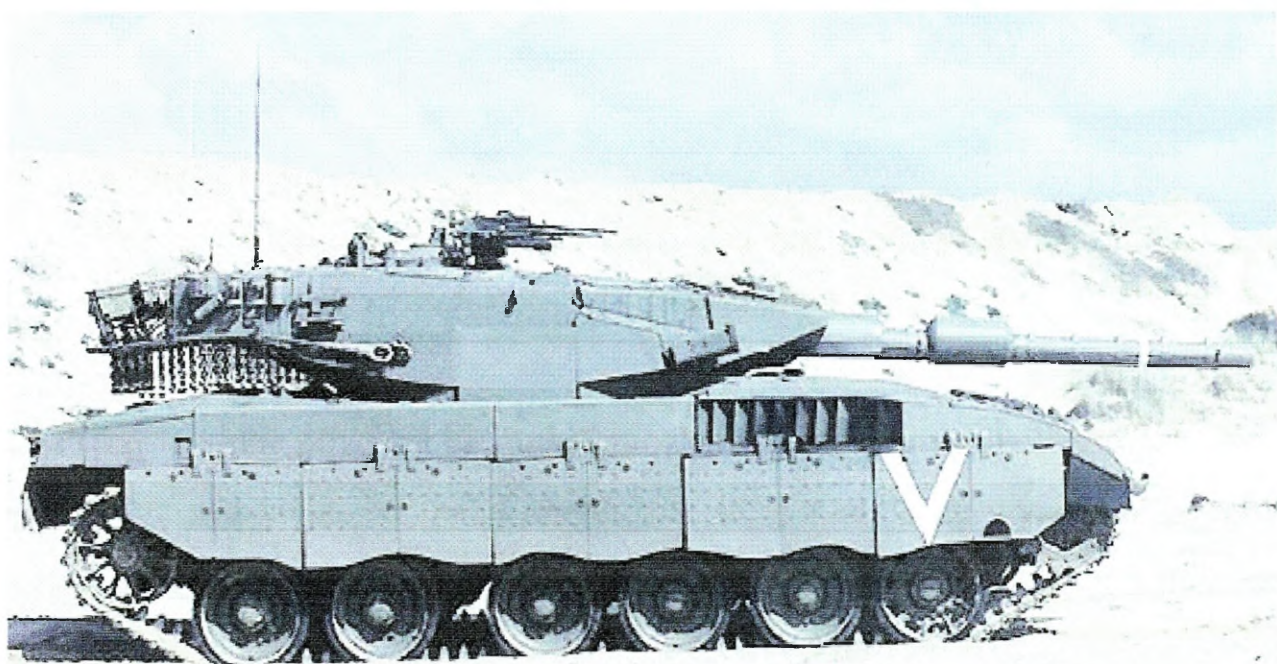
Rys. 4.4. Rosyjski Czołg T 72 z aktywnym pancerzem

Źródło: www.army.technology.com

⁹⁹ Chobham- typ pancerza złożonego z warstwy kompozytu ceramicznego o strukturze plastra miodu, umieszczonego pomiędzy stalowymi płytami. T. Clancy, Kawaleria ..., op. cit., s. 7.

¹⁰⁰ T. Clancy, Kawaleria..., op. cit., s. 10.

Okazało się, że rozmieszczenie przedziału amunicyjnego wewnątrz czołgu nie jest najlepszym rozwiązaniem. Wielokrotnie zdarzało się, że trafienie czołgu T-72 powodowało wybuch amunicji wewnątrz wozu i śmierć załogi. W nowej konstrukcji rozmieszczenie amunicji należy przewidzieć na zewnątrz wozu, wtedy, nawet w przypadku trafienia czołgu i eksplozji amunicji, energia wybuchu skierowana jest do góry i na boki stwarzając w ten sposób większe szansę na przeżycie załogi. Przykładem takiego rozwiązania jest czołg produkcji izraelskiej MERKAVA 4. (Rys.4.5.).

Rys.4.5. MERKAVA Mk4

Źródło: www.army.technology.com

Kolejnym bardzo istotnym czynnikiem zwiększenia żywotności przyszłościowego czołgu jest jego aktywna obrona. Jako jeden z jej elementów należałoby by widzieć na wyposażeniu czołgów systemy wczesnego ostrzegania o zbliżających się przeciwpancernych pociskach przeciwnika, połączonych w zintegrowany system ich wykrywania i zwalczania poprzez np.: wytwarzanie osłony elektromagnetycznej wokół czołgu powodującej detonację PPK. Jednym z przykładów pokazujących stosowanie różnych sposobów aktywnej obrony przed przeciwpancernymi pociskami kierowanymi jest zmodernizowany rosyjski czołg T-80 UD, wprowadzany od 1995 roku T-90S. (Rys 4.6.). Zastosowano w nim system

wykrywania i przeciwdziałania TSz-1-7 Sztora, składający się z detektorów promieniowania podczerwonego i laserowego oraz wyrzutni granatów dymno-aerazolowych i dymnych. Zastosowano także układ mylący głowice samonaprowadzających i naprowadzanych pocisków raketowych.

Rys.4.6. T-80 UD (po lewej) i T 90S (po prawej)

Źródło: www.army.technology.com

Przedstawione powyżej kierunki i możliwości rozwoju współczesnych czołgów jednoznacznie wskazują, że czołgi znajdujące się aktualnie na wyposażeniu naszych jednostek lądowych, w dużym zakresie spełniają wyzwania dzisiejszego pola walki. Trzeba jednak dostrzegać także fakt, że to co wystarcza dzisiaj w omawianym zakresie, może być mało przydatne w dalszej perspektywie czasowej. Wprowadzenie nowych rozwiązań modernizacyjnych, zdecydowanie zwiększy zakres zadań, jakie mogą wykonywać czołgi przyczyniając się tym samym do zwiększania możliwości operacyjnych jednostek, które posiadają na wyposażeniu takie środki walki.

We wcześniej konkluzji stwierdzono, że nowe rozwiązania przyjmowane w pracach nad rozwojem pancernych środków walki prowadzą do powstawania modeli zawierających w sobie cechy czołgu jak i transportera opancerzonego. Nie zmienia to jednak faktu, że nadal prowadzone są badania zarówno nad czołgiem, jak i bojowym wozem piechoty (BWP).

Podobnie jak w przypadku czołgu, decydujący wpływ na rozwój nowych generacji bojowych wozów piechoty ma ciągły rozwój techniki elektronicznej, która znajduje zastosowanie we wszystkich jego elementach. Lawinowy rozwój techniki

optoelektronicznej zaowocował powstaniem zupełnie innych systemów kierowania ogniem. Nowy BWP będzie zdolny do działania w każdych warunkach atmosferycznych w dzień i w nocy, a będące na jego wyposażeniu termowizyjne przyrządy obserwacyjno-celownicze połączone z komputerowymi systemami kierowania ogniem staną się ich standardowym wyposażeniem. Jednym ze sposobów kierowania uzbrojeniem będącym na wyposażeniu wozu będzie wykorzystanie urządzeń zamontowanych na hełmofonie działonowego podobnie jak to się dzieje w najnowszych konstrukcjach śmigłowców bojowych. Biorąc pod uwagę osiągnięcia zakresie rozwoju nowych typów przeciwpancernych pocisków kierowanych, rozwoju amunicji czołgowej innego znaczenia nabierze termin „opancerzenie”. Oprócz tradycyjnego rozumienia należy je postrzegać jako odporność na wykrycie środkami rozpoznania radiolokacyjnego, rozpoznania w paśmie mikrofalowym i podczerwonym, dlatego też celowe wydaje się zastosowanie do budowy BWP jakościowo nowych technologii, które utrudnią jego wykrycie. Ważnym składnikiem wyposażenia nowego wozu będzie system wczesnego wykrywania informujący załogę o wykryciu przez przeciwnika, który automatycznie uruchamiałyby systemy obronne.¹⁰¹

Trudnym problemem do rozwiązania jest sprawa uzbrojenia bojowych wozów opancerzonych. Dotychczasowe główne uzbrojenie, jakim są szybkostrzelne armaty małokalibrowe traci swoje cechy uniwersalności. Jest to spowodowane rozbieżnością wymagań stawianych przy zwalczaniu celów naziemnych i celów powietrznych.

Wzrost odporności pancerzy powoduje wzrost kalibru armat BWP, co musi spowodować ich mniejszą szybkostrzelność. W takiej sytuacji można zauważyć różne kierunki wyposażania BWO w uzbrojenie:

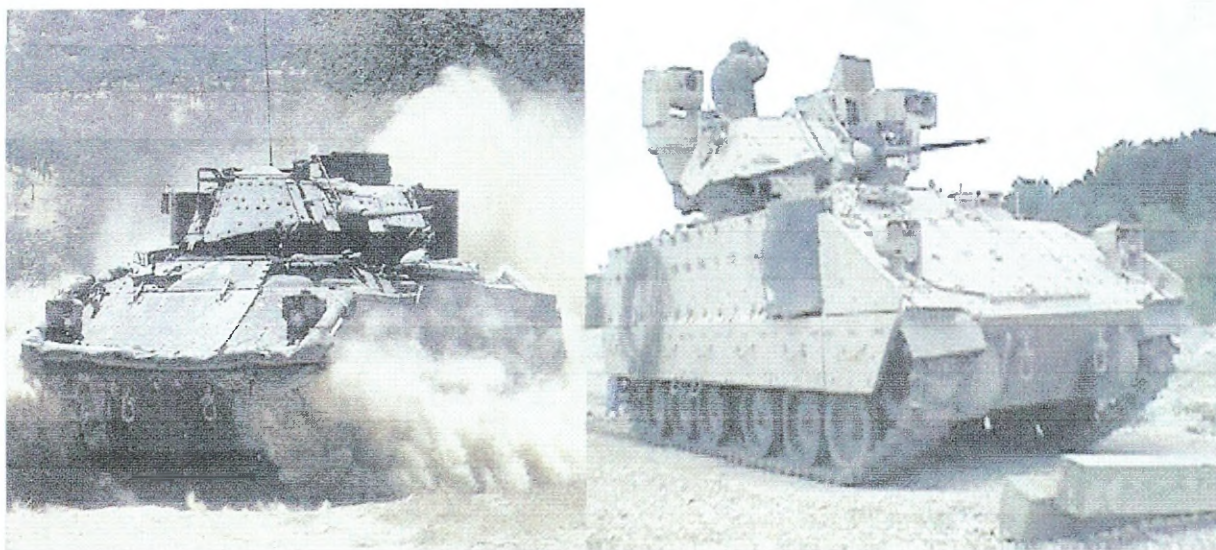
- zastosowanie dwóch armat o różnych kalibrach¹⁰²;

¹⁰¹ Przykładem wozu, który jeszcze do niedawna spełniał wiele wymagań współczesnego pola walki był M-2 Bradley. Jednak ostatnie konflikty i wykryte braki zmusiły amerykańskich konstruktorów do opracowania kolejnej wersji M-2 Bradley. Wóz ten oznaczony jako M2A3/M3A3 (Rys 9) konstruowany jest na bazie zawieszenia istniejącej konstrukcji. Nowy wóz planuje się wyposażyć w urządzenia termowizyjne dowódcy, laserowy dalmierz umożliwiający prowadzenie rozpoznania i wskazywania celów dla broni pokładowej, oraz w cyfrowe systemy łączności umożliwiające pełne współdziałanie z czołgami M1A2 ABRAMS. Elementy opancerzenia mają być wykonane z materiałów kompozytowych takich jak kevlar i plastik. Zastosowanie tych materiałów ma się przyczynić do zmniejszenia prawdopodobieństwa wykrycia wozu przez radiolokacyjne stacje rozpoznania pola walki.

¹⁰² Armatę kalibru 100 mm i działko szybkostrzelne kalibru 30mm zastosowano w najnowszej konstrukcji rosyjskiej BWP-3, D. Użycki, Współczesne gaśnicowe wozy bojowe, wyd Lampart, Warszawa 1996, s. 229.

- zastosowanie jednej armaty o zmiennym kalibrze.

Obecnie sądzić należy, że dużo większą rolę w uzbrojeniu nowego BWP spełniać będą przeciwpancerne pociski kierowane. Ich dotychczasowa rola jako podstawowego środka walki z czołgami zostanie rozszerzona do podjęcie skutecznej walki ze śmigłowcami bojowymi. Wprowadzony na uzbrojenie BWP nowy PPK zapewni podjęcie skutecznej walki z czołgami na odległościach 4-6 km i śmigłowcami na odległościach rzędu 8-10 km. Wszystkie dane do strzelania będą wypracowywane automatycznie, a oddanie strzału odbywać się będzie w relacji wystrzel-zapomnij. Standardem będzie wyposażenie wozu w systemy łączności cyfrowej i określania swojego położenia przy wykorzystaniu odbiorników GPS.

Rys. 4.7. BWP A3/M3A3

Źródło: www.army.technology.com

Twórcom nowych bojowych wozów piechoty towarzyszy troska o jego możliwe wykorzystanie jako podstawę do tworzenia całej rodziny nowych wozów o różnorodnym przeznaczeniu i zastosowaniu. Na jego bazie mogłyby być tworzone bojowe wozy rozpoznawcze, wozy dowodzenia, wyrzutnie PPK, samobieżne moździerze i inne. Wspólna podstawa konstrukcyjna może być znakomitym ułatwieniem dla transportu powietrznego, współdziałania na polu walki, prawidłowej eksploatacji i ewentualnych napraw.

Analiza kierunków zmian w organizacji sił zbrojnych członków NATO, Francji i USA wyzwań i zadań stojących przed nimi wskazuje również na inny kierunek

rozwoju środków walki. Poza rozwojem typowych sił pancernych zaistniała konieczność posiadania wysoce mobilnych, lekkich, sił posiadających na swym wyposażeniu środek walki pozwalający szybko i sprawnie przemieszczać się w każdych warunkach terenowych i wesprzeć swą siłą ognia podobnie jak czołgi czy BWP działającą piechotę. Takim środkiem jest bez wątpienia transporter opancerzonych (TO).

Rezygnując z napędu gąsienicowego, i grubego (ciężkiego) opancerzenia, przy zachowaniu siły ognia zwiększono, im możliwości manewrowe, pozwalając na swobodny przerzut nawet drogą powietrzną. Kolejną zaletą całej gamy tych środków walki Wojsk Lądowych jest uniwersalność ich nowych konstrukcji. Na bazie podstawowego modelu większości z nich, można konstruować różne warianty: poczynając od wozu bojowego przeznaczonego do wsparcia piechoty, przez wóz dowodzenia, aż po wozy technicznego zabezpieczenia¹⁰³ (Rys. 4.8.).

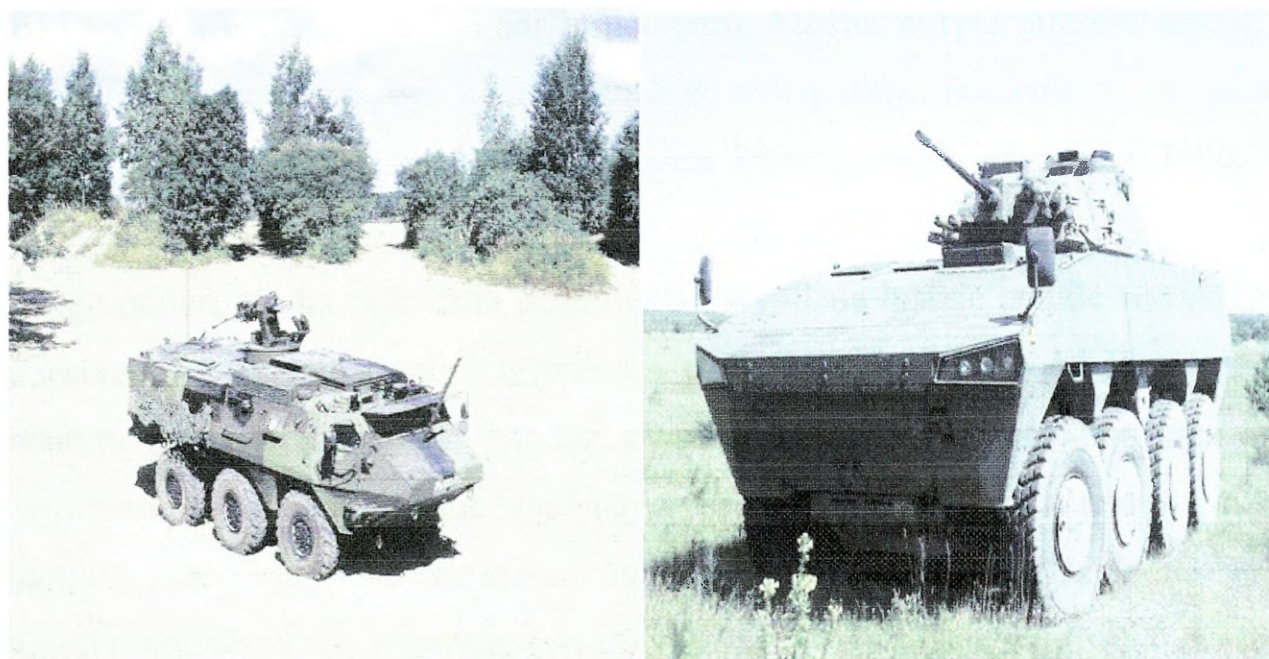
W opinii wielu ekspertów nowy typ opancerzonego wozu bojowego, powinien łączyć zalety czołgu i bojowego wozu piechoty. W pewnych warunkach, wykorzystując jednolite, uniwersalne podwozie spełniał on będzie również rolę transportera opancerzonego. Różnorodna gama zastosowania wariantów uzbrojenia i wyposażenia oraz przewożenia desantu pozwala mniemać, że będzie to tzw. podstawowy, uniwersalny, opancerzony Lądowy Wóz Bojowy.

Mobilność takiego wozu zależeć będzie od spełnienia kilku warunków. Po pierwsze, nowoczesny zespół napędowy powinien zapewniać możliwość pokonywania terenu z dużą prędkością, dlatego moc jednostkowa powinna być większa od obecnie przyjmowanej w wozach bojowych. System urządzeń obserwacyjnych powinien stwarzać warunki do prowadzenia wozu w każdych warunkach, jak również szybką jazdę tyłem. Następnym czynnikiem może być niskie zużycie paliwa, co przy znacznych pojemnościach zbiorników paliwa pozwoli na wykonanie przemieszczeń na dużą odległość bez konieczności uzupełniania materiałów pędnych.

Kolejną cechą takiego wozu powinien być automatyczny system określania położenia zarówno pojedynczych wozów, jak i całych pododdziałów, co w znacznym

¹⁰³ Sztandarowym przykładem takiej konstrukcji jest właśnie fińska PATRIA Vehicles AMV zakupiona dla naszych Wojsk Lądowych.

stopniu ułatwi dowodzenie oraz orientowanie się w terenie. Niewielka masa, która wynika z zastosowania nowych lekkich kompozytów pancerza, umożliwi pokonanie przeszkód wodnych wplaw lub po mostach i przeprawach o niewielkiej nośności. Stosunkowo niewielki nacisk jednostkowy znacznie poprawi pokonywanie terenu piaszczystego, podmokłego, lub pokrytego grubą warstwą śniegu z dużą prędkością.

Rys. 4.8. BWO PATRIA Vehicles
Źródło: www.army.technology.com

Wyznacznikiem jego przydatności na przyszłym polu walki będzie także oprócz cech wyżej wymienionych jego siła i skuteczność ognia. Aby taki stan osiągnąć należy spełnić przy jego tworzeniu kilka bardzo istotnych warunków. Po pierwsze, nowoczesny system obserwacyjno – celowniczy i kierowania ogniem powinny zapewnić obserwację i identyfikację celów w każdych, nawet w najbardziej ekstremalnych warunkach otoczenia oraz zapewnić automatyczny wybór optymalnego wariantu prowadzenia ognia. Po drugie, sądzić należy, że uniwersalny lądowy wóz bojowy będzie posiadał uzbrojenie główne, które skupi w sobie walory współczesnych armat czołgowych, przeciwpancernych pocisków kierowanych oraz raketowych pocisków przeciwlotniczych. System kierowania ogniem, który będzie wykorzystywał zasadę „wystrzel i zapomnij” oraz urządzenia automatycznego ładowania w znacznym stopniu zwiększy jego szybkostrzelność.

W jednostce ognia powinny natomiast znaleźć się pociski przeciwpancerne, które będą zdolne przebijać pancerze o grubości przekraczającej ponad 1000 mm, jak

również pancerze wykorzystujące elementy ceramiczne np. Chobcham, Schotta itp., pociski burzące (pozwalające na niszczenie umocnień typu polowego oraz budowli o konstrukcji żelbetonowej), pociski odłamkowe (pozwalające na rażenie odkryte siły żywej przeciwnika w odległości 300-500m od miejsca eksplozji pocisku), pociski przeciwlotnicze (powinny zapewnić podjęcie skutecznej walkę ze śmigłowcami) oraz pociski paliwowo- powietrzne (umożliwiające niszczenie zapór inżynierskich przeciwnika, a w szczególności zapór minowych). Można w tym miejscu sądzić, że wymienione rodzaje pocisków będą posiadały cechy tzw. inteligentne, a pociski przeciwpancerne i przeciwlotnicze – podpociski, które pozwolą na rażenie kilku celów równocześnie.

Jego odporność na uderzenia przeciwnika wynikała będzie przede wszystkim z zastosowanego pancerza oraz urządzeń przeciwdziałających środkom walki stosowanym przez przeciwnika. Można uważać, że przyszłe pancerze lądowych wozów bojowych skonstruowane zostaną z bardzo twardych a zarazem lekkich materiałów. Ich odporność powinna zapewnić bezpieczeństwo załodze przed większością pocisków przeciwpancernych. W razie, gdy pancerz byłby przebity, specjalne wykładziny zniwelują prawdopodobieństwo rażenia odłamkami załogi. W nowoczesnym wozie bojowym nie powinno zabraknąć automatycznego systemu wykrywania opromieniowania środkami optoelektronicznymi przeciwnika oraz podjęcia skutecznego przeciwdziałania, poprzez odpalenie specjalnych pocisków dymnych czy też termicznych pocisków mylących. Obrona taka może być również aktywna poprzez wystrzeliwanie przez opromieniowany wóz antypocisków (przeciw pocisków), które będą niszczyć pociski przeciwpancerne przeciwnika w czasie ich dolotu do celu.

Innym typem zabezpieczenia wozu będą specjalne rozpylacze aerozoli, tworzących w czasie postoju specyficzny parasol maskujący typu „kameleon”, który będzie w stanie zamaskować wóz bojowy przed obserwacją optyczną. Jednocześnie takie maskowanie w znacznym stopniu utrudni, a niekiedy uniemożliwi przeciwnikowi wykrycie pojazdu za pomocą urządzeń termowizyjnych czy też radiolokatorów.¹⁰⁴

¹⁰⁴ W. Lidwa, Główne wyznaczniki..., op. cit., s. 71.

4.2.2. Środki wsparcia i osłony

Dla dokonania oceny przydatności środków wsparcia i osłony będących na wyposażeniu Wojsk Lądowych celowym jawi się dokonanie oceny istniejących już systemów artylerii gwintowanej, raketowej i moździerzy oraz amunicji jak i rysujących się kierunkach rozwoju w wiodących i zaawansowanych technologicznie armiach świata.

Pierwszym z rozpatrywanych w tym podrozdziale systemów wsparcia jest artyleria gwintowana. Jednym z najbardziej innowacyjnych przedstawicieli tego rodzaju artylerii obecnej generacji, wytyczającym kierunki rozwoju, jest prawdopodobnie niemiecka *Panzerhaubitze 2000* (PzH 2000), która spełnia wysokie wymagania NATO-wskich norm standaryzacyjnych. Punktem odniesienia w zestawie wymagań były nie tylko możliwości obecnego podstawowego uzbrojenia artyleryjskiego NATO, ale i zagadnienia logistyczne oraz przewidywane zmiany w osiągalnej technologii¹⁰⁵. Zasięg nowego działła miał dochodzić do 30 km przy strzelaniu standardową amunicją klasyczną i do 40 km z użyciem amunicji o zwiększonym zasięgu. Szybkostrzelność miała wynosić 3 strzały w ciągu pierwszych 10 s, 8 w ciągu minuty i 20 w ciągu 3 min, przy czym wypracowanie danych do strzelania nie powinno zajmować więcej niż 30 s od zatrzymania pojazdu, dokładność dowiązania miała wynosić 10 m przy przemieszczeniu na 4 km od punktu kontrolnego i 0,25% odległości przy przemieszczeniu większym od 4 km. Zastosowano także całkowitą automatyzację procesu wycelowania, dużą manewrowość w terenie i masę mniejszą od 60 t.

Wybór rodzaju pocisku jest dokonywany za pomocą obrotowego manipulatora, który realizuje decyzję podejmowaną przez działonowego na pulpicie sterującym. Wszystkie procedury są kontrolowane przez cyfrowe procesory, sprzężone z odpowiednimi czujnikami.

Powyższy przykład obrazuje ogólną tendencję zwiększania stopnia automatyzacji celowania we wszystkich systemach rażenia. W normalnych warunkach

¹⁰⁵ Ponieważ proces projektowania oraz wdrożenia nowoczesnego działła jest bardzo długi, wymagania taktyczno – techniczne systemu uzbrojenia muszą uwzględniać nie tylko aktualny stan technologii, a również nowe osiągnięcia myśli technicznej.

cele są wskazywane każdemu środkowi przez stanowisko dowodzenia baterii bezpośrednio do pamięci komputera pokładowego i na monitor dowódcy. Komputer wypracowuje poprawkę przestrzenną, wynikającą z lokalizacji działa (dane pochodzą z układu bezwładnościowego, wspieranego przez GPS) oraz odpowiednie nastawy (kąty przeniesienia i podniesienia) z uwzględnieniem wprowadzanych automatycznie danych z czujników ciśnienia powietrza, temperatury, wilgotności, zużycia lufy, rodzaju pocisku i jego rzeczywistej prędkości początkowej.

Działo dysponuje środkami ochrony przed gazami bojowymi oraz skutkami użycia broni jądrowej. Bardzo starannie opracowano opancerzenie pojazdu, całkowicie odporne na trafienia pociskami kalibru do 14,5 mm oraz odłamkami pocisków kal. 155 mm. W terenie PzH-2000 osiąga prędkość do 45, na drogach do 60 km/h, posiada również możliwość pokonywania brodów, co stanowi o dużej mobilności działa.

Innym przykładem nowoczesnych rozwiązań, wytyczającym standardy światowe są systemy amerykańskie *M-109A6 Paladin* i *Crusader*. Kluczowym aspektem powyższych systemów jest stosowanie zasady „strzelaj i zwiewaj”¹⁰⁶ to znaczy, iż są w on stanie przystąpić błyskawicznie do działań bojowych, wystrzelić pocisk i zmienić pozycję zanim środki przeciwdziałania przeciwnika zdążą zareagować.

System *Crusader* wyznacza również normę dla porównywalnych systemów rażenia pod względem szybkostrzelności i zasięgu oddziaływania. Nad wieloma posiada znaczną przewagę tj. (10-12) strzałów na minutę, w porównaniu do 4 dla modelu *M-109A6 Paladin* i 8 dla modelu *PzH 2000*) i zasięgu (40 km przy użyciu amunicji konwencjonalnej i przynajmniej 50 km przy użyciu nowej amunicji *XM-982* o zwiększonym zasięgu, sterowanej przy pomocy GPS).

Pełna automatyzacja ładowania i nowoczesny system kierowania ogniem zapewniają współczesnym środkom wysoką szybkostrzelność, zaś konstrukcja działa, amunicji i ładunków miotających pozwala na osiągnięcie dużej donośności. Możliwość oddania pierwszego strzału po 15-30 sekundach od momentu zajęcia stanowiska ogniowego pozwala razić cele natychmiast po określeniu ich pozycji.

¹⁰⁶ (ang.) *Shoot and Scoot*.

Mobilność zaś współczesnych haubic porównywalna jest z osiągnięciami bojowych wozów piechoty i czołgów. Komory nabojoye współczesnych dział mogą pomieścić 60 pocisków. Wydaje się, że jest to wielkość graniczna, zatem sposobem zwiększania autonomiczności dział samobieżnych będą wozy amunicyjne, które wspólnie z działem tworzyć będą sekcje ogniowe. Przykładem takiego rozwiązania są właśnie *Paladin* i *Crusader*, które wykorzystują pojazdy amunicyjne o podobnej mobilności, aby dotrzymać im tempa w każdym terenie

Przykładem innego oryginalnego rozwiązania jest 155 mm samobieżna armatohaubica *Caesar*¹⁰⁷, która uważana jest za jedno z najnowszych dział samobieżnych na świecie (rys 4.9). Wysoką mobilność działa uzyskano m.in. dzięki zastosowaniu centralnego systemu regulacji ciśnienia w kołach jezdnych, który umożliwia dostosowanie ciśnienia w ogumieniu do warunków terenowych. Przesłanie działa z położenia marszowego w bojowe i oddanie pojedynczego strzału oraz przejście w położenie marszowe po strzale zajmuje około minuty, natomiast zajęcie stanowiska ogniowego, oddanie 6 strzałów i zmiana stanowiska jest możliwa w czasie poniżej 3 minut. Odpowiednie kąty przeniesienia i podniesienia, wypracowane przez komputer kierowania ogniem, są nadawane automatycznie, zachowano jednak awaryjnie optyczne przyrządy celownicze. W dziale zainstalowano: system nawigacyjny, pozycjoner satelitarny GPS, radar (mierzący prędkość wylotową pocisku) oraz komputer kierowania ogniem.

¹⁰⁷ Skrót od *Camion Equipe d'un System d'Artillerie*- system artyleryjski na podwoziu kołowym.

Rys. 4.9. 155 mm samobieźna armatohaubica *Caesar*

Źródło: www.army.technology.com

Zaprezentowanie przykładowych rozwiązań pozwala przyjąć, że dalszy rozwój dział samobieźnych zmierza przede wszystkim w kierunku zwiększenia donośności strzelania, mocy i skuteczności ognia przy jednoczesnym zachowaniu ich bardzo wysokiej mobilności. Ponadto kierunki modernizacji wskazują na automatyzację i usamodzielnianie systemów artylerii samobieźnej w zakresie określania swego położenia, obliczania nastaw do strzelania oraz wycelowania działa. Pozwala to na rozśrodkowanie dział w rejonie stanowiska ogniowego, ograniczenie zakres prac topogeodezyjnych oraz zmniejszenie ilości dział do wykonania określonego zadania taktycznego. Uwzględnia się również pełne zabezpieczenie obsługi działa przed działaniem broni strzeleckiej i odłamków pocisków oraz przed skażeniami poprzez pełną hermetyzację i filtrację wnętrza przedziału bojowego. Przewiduje się przy tym daleko idącą unifikację poszczególnych zespołów i systemów, co ma się znacznie przyczynić do usprawnienia eksploatacji, zaopatrzenia i remontu.

Równoległe z rozwojem artylerii samobieźnej dużą wagę przywiązuje się także do rozwoju artylerii holowanej, przeznaczonej przede wszystkim do wsparcia ogólnego od szczebla dywizji wzwyż, gdzie aspekt manewrowości nie jest już tak istotny. Do dnia dzisiejszego w wielu armiach świata zdecydowaną większość stanowi

artyleria holowana i uważa się, że w przyszłości nadal odgrywać będzie znaczącą rolę na polu walki. Sugeruje się przy tym, że równolegle z rozwojem artylerii samobieżnej należy modernizować artylerię holowaną.

Przemawiają za tym przede wszystkim względy wojskowo-ekonomiczne, takie jak: znacznie większa efektywność bojowa tych dział przy znacznie mniejszych nakładach finansowych, wysoka niezawodność w działaniu, trwałość konstrukcji, łatwość szkolenia załóg, jego eksploatacji oraz możliwość masowej produkcji. Odnotować należy również fakt, iż artyleria holowana nie wymaga specjalnych podwozi, ponieważ jej transportowanie odbywa się przy użyciu uniwersalnych ciągników, a w koniecznych przypadkach może być ciągniona dowolnymi samochodami lub traktorami.

Przykładem zastosowania najnowszych rozwiązań konstrukcyjno-eksploatacyjnych jest fińska 155 mm haubica połowa VAMMAS 155 GH 52 APU. Lufa, o długości 52 kalibrów, wyposażona jest w zamek klinowy o ruchu poziomym z mechanizmem półsamoczynnego działania, pneumatyczny dosyłacz pocisków i ładunków miotających umieszczony z lewej strony nasady zamkowej i działający przy wszystkich kątach podniesienia oraz jednokomorowy hamulec wylotowy. W przedniej części podwozia umieszczony jest pomocniczy zespół napędowy o mocy 104,6 KM. Działo, przy napędzie samobieżnym na dwa koła, osiąga maksymalną prędkość 15 km/godz., zaś przy napędzie na cztery koła 5,7 km/godz..

W konkluzji można stwierdzić, iż współcześnie artyleria ciągniona to przede wszystkim 155 mm haubice oraz 105 mm haubice specjalnego przeznaczenia, na przykład górskie i wsparcia wojsk powietrzno-desantowych. W konstrukcji nowych systemów artylerii holowanej szczególną uwagę zwraca się na podwyższenie mocy działa, przy jednoczesnym zwiększeniu ich donośności i zmniejszeniu ciężaru. Wysiłki konstruktorów zmierzają również do skonstruowania lekkich, dostosowanych do transportu powietrznego 155 mm haubic z okrężnym ostrzałem. Zamierza się to osiągnąć poprzez szerokie wykorzystanie wytrzymałych lekkich stopów i tworzyw sztucznych, zastosowanie optymalnych konstrukcji systemu oraz skonstruowanie wydajniejszej i skuteczniejszej amunicji.

Dalszy rozwój artylerii gwintowanej, zarówno samobieżnej, jak i ciągnionej, skierowany będzie przede wszystkim w kierunku podwyższenia mocy i skuteczności działania amunicji, zwiększenia donośności i dokładności strzelania oraz podwyższenia ruchliwości. Dostosowanie jej do pokonywania przeszkód wodnych oraz do przewozu transportem powietrznym staje się wymogiem podstawowym. Wypada również stwierdzić, iż artyleria lufowa nie tylko nie straciła swojego znaczenia, a odwrotnie - staje się coraz bardziej skutecznym środkiem rażenia przeciwnika na współczesnym polu walki. Okazuje się przy tym, iż właśnie ogień artylerii lufowej, ze względu na dużą celność i małą granicę bezpieczeństwa może skutecznie wspierać działanie wojsk walczących.

Kolejnymi systemami artyleryjskimi są systemy raketowe, w których dominującą tendencją rozwojową jest poszerzenie wielofunkcyjności sprzętu oraz osiąganie większej wydajności ogniowej. Może być ona zwiększona poprzez powiększenie kalibru pocisków raketowych lub liczby prowadnic. Prowadzi się również daleko zaawansowane prace nad dalszym usprawnieniem środków automatyzacji ładowania i przeładowania amunicji, przykładem czego mogą być prace nad wprowadzeniem kompozytowych zasobników zawierających po dwadzieścia pocisków raketowych do zestawu GRAD, co pozwala na powtórne załadowanie wyrzutni w czasie do pięciu minut. Podobnym rozwiązaniem są kontenery transportowe z amunicją do wyrzutni MLRS.

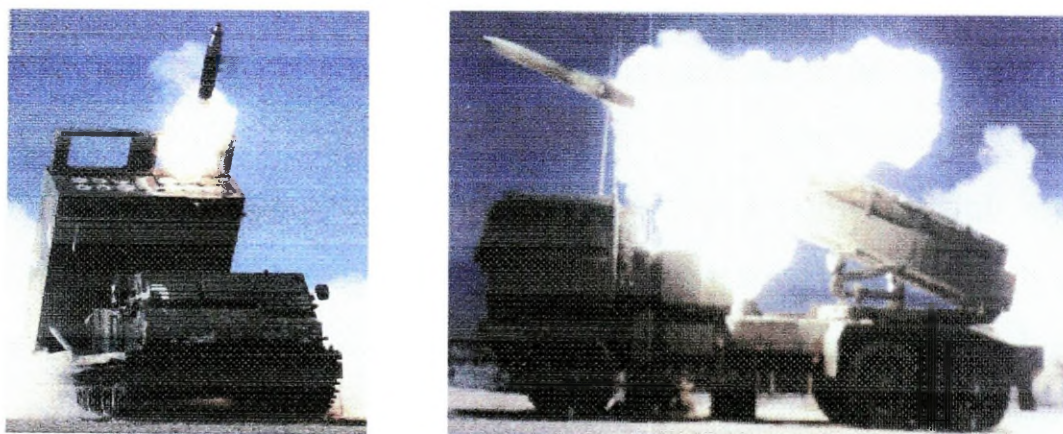
Kolejnym kierunkiem mogącym znacznie zwiększyć wydajność ogniową są nowe rodzaje głowic bojowych, tak zwanych samonaprowadzających się na cel.

Wysoką mobilność zestawów artylerii raketowej osiągnie się drogą opracowania jakościowo nowych wyrzutni artylerii raketowej na gąsienicowych oraz kołowych podwoziach, charakteryzujących się zwiększoną możliwością pokonywania trudno dostępnego terenu, pływalnością oraz zdolnością do transportu drogą powietrzną. Każdą wyrzutnię raketową planuje się wyposażyć w automatyczną aparaturę nawigacyjną, służącą zapewnieniu jej autonomiczności w warunkach znacznego rozśrodkowania stanowisk ogniowych oraz poszczególnych środków ogniowych. Kolejnym zamierzeniem będą prace z zakresu dalszej automatyzacji najbardziej czasochłonnej czynności nielicznej obsługi. Będzie to miało na celu

znaczne skrócenie czasu przejścia z położenia marszowego w bojowe oraz odwrotnie, a także samego czasu przygotowania wyrzutni do otwarcia ognia.

Dużą uwagę będzie się poświęcać również zapewnieniu wysokiej żywotności sprzętu i ludzi, poprzez osłonięcie pancernem obsług oraz zasadniczych elementów wyrzutni przed oddziaływaniem odłamków pocisków przeciwnika.

Warto też podkreślić widoczną w poszczególnych armiach państw NATO tendencję wyrażającą się w dążeniu do unifikacji typów wyrzutni. Dla przykładu w grupie wyrzutni artylerii raketowej dużego kalibru praktycznie sprowadzono je do jednego typu wyrzutni *MLRS* znacznie rozszerzając możliwości jej bojowego wykorzystania oraz arsenał amunicji. Wyrzutnia zamontowana jest na podwoziu lekkiego opancerzonego bojowego wozu piechoty (terenowego samochodu ciężarowego *HIMARS*). Wyposażona została w urządzenie samozaładowcze i mieści w sobie dwa zasobniki z pociskami, po 6 sztuk (z pociskami *ATACAMS* jeden) w każdym.¹⁰⁸

Rys. 4.10. Samobieżna wyrzutni MLRS i wyrzutnia HIMARS na podwoziu terenowego samochodu ciężarowego

Źródło: www.army.technology.com

Problemem o kapitalnym znaczeniu, stanie się zwiększenie dokładności ognia poprzez doskonalenie i wprowadzanie sprzętu umożliwiającego pełną i terminową realizację zasadniczych przedsięwzięć procesu strzelania i kierowania ogniem. Zasadnicze prace w tej dziedzinie będą miały na celu, jak obrazowo przedstawiają to

¹⁰⁸ W wyrzutni HIMARS znajduje się pojedynczy kontener na sześć pocisków 227 mm lub na jedną kasetę z taktycznym balistycznym pociskiem kierowanym ATACMS.

specjaliści amerykańscy, zapewnienie zdolności trafienia celu już pierwszymi raketami.

Mimo szybkiego rozwoju środków rażenia i pojawiania się coraz bardziej wyrafinowanych dział, amunicji dalekosiężnej czy inteligentnych pocisków poszukujących celów, ważną rolę we wsparciu ogniowym na współczesnym polu walki odgrywają moździerze. W pewnych rodzajach działań bojowych (np. w mieście lub górach) są po prostu niezastąpione. Nawet najpoważniejsi producenci uzbrojenia nie lekceważą tej w sumie prostej broni, starając się dostosować ją do szybko rosnących wymagań współczesnego pola walki.

Większość współczesnych moździerzy samobieżnych to konstrukcje w układzie bezwieżowym, ładowane od strony wylotowej, z uzbrojeniem zamontowanym w tylnej części podwozia, które można szybko zdemontować i użyć do strzelania z ziemi. W tym celu na zewnątrz wozu przewozi się płytę oporową i podporę lufy.

W ostatnich latach w uzbrojeniu wielu armii pojawiły się moździerze samobieżne z moździerzem (lub moździerzami) w tylnej części podwozia, który do strzelania jest opuszczany na ziemię i ładowany ręcznie od strony wylotu lufy, a także moździerze samobieżne z moździerzem o konstrukcji nieklasycznej (armatomoździerzem), zamontowanym w tylnej części podwozia lub w obrotowej wieży, który może być ładowany: ręcznie (nieautomatycznie) od wlotu lub wylotu lufy albo automatycznie od wlotu lufy za pomocą zmechanizowanych układów zasilania amunicją.

Zaprezentowane wyżej kierunki rozwoju tego typu środków wsparcia pozwalają w konkluzji stwierdzić, że moździerz kolejnej generacji będzie:

- posiadał taką samą mobilność i ochronę jak wspierany pododdział;
- bardzo krótki czas osiągnięcia gotowości ogniowej;
- obsługiwany przez zmniejszoną obsługę;
- posiadał możliwości ogniowe porównywalne z artylerią;
- dysponował dużym zasięgiem ognia.

Ogólną panującą tendencją, mającą na celu zwiększenie mobilności, jest umieszczanie moździerzy na podwoziach transporterów opancerzonych oraz bojowych wozach piechoty, których pancierz chroni załogę przed działaniem pocisków kalibru

12,7 mm z odległości 1000 m, wszystkich pocisków kalibru 7,62 mm i odłamków pocisków artyleryjskich kalibru 155 mm z odległości 10 m oraz min przeciwpiechotnych o masie do 3 kg. Większość moździerzy może być transportowana drogą powietrzną i zrzucana na spadochronie. Nowoopracowywane konstrukcje moździerzy prezentują wysoki stopień zmechanizowania procesu ładowania i celowania. Wyposażenie moździerza w urządzenia oporopowrotne, układy półautomatycznego i automatycznego ładowania, pokładowe systemy kierowania ogniem (SKO), systemy stabilizacji i nawigacji satelitarnej (GPS), naprowadzanie w płaszczyźnie pionowej i poziomej za pomocą napędów elektrycznych, zwiększają szybkostrzelność oraz precyzję trafienia.

Podsumowując, trendy rozwojowe artyleryjskich środków ogniowych należy stwierdzić, że najważniejszymi kierunkami rozwoju artylerii polowej jest:

- osiągnięcie dużej donośności,
- uzyskanie wysokiej szybkostrzelności, a co za tym idzie dużej gęstości ognia,
- autonomiczność.
- różnorodność stosowanej amunicji, zapewniająca elastyczność wykonywanych zadań ogniowych,
- osiągnięcie wysokiej mobilności i żywotności.

Stworzenie wojskom własnym warunków do wykonania zadań poprzez wykorzystanie przez nie skutków ognia jest podstawową rolą artylerii na polu walki. Zauważalna jest wzrastająca pozycja amunicji specjalnej spowodowana między innymi faktem wzrostu jej możliwości w dziedzinie oddziaływania na cele. Obok tradycyjnie wykorzystywanych jej rodzajów takich jak pociski dymne i oświetlające, pociski z nadajnikami zakłócającymi, pociski do zdalnego minowania pociski rozpoznawczo-obszernicze, powstają nowe kategorie amunicji o cechach nieśmiertelności, które również pozwalają na zadawanie wymiernych strat.

Jednym z bardzo ważnych kierunków rozwojowych amunicji jest zwiększenie jej zasięgu. Główna tendencja rozwiązania tego problemu opiera się na zastosowaniu pocisków z napędem raketowym, dzięki czemu nie ma konieczności ciągłego zwiększania ładunków miotających. W siłach zbrojnych państw NATO (a także

byłego ZSRR) najczęściej są używane pociski artyleryjskie z dodatkowym napędem raketowym. Opracowywane są również pociski z napędem kombinowanym, na przykład strumieniowym, w którym do spalania stałego paliwa wykorzystywany jest również tlen zawarty w powietrzu.

Wzrost mobilności sprzętu oraz rozwój środków rozpoznania i dowodzenia powoduje większe zapotrzebowanie na amunicję, która zapewnia szybkie i na znacznych obszarach obezwładnienie przeciwnika oraz eliminowanie części jego środków pancernych przed rubieżą ich wejścia do walki. Wymagania takie spełnia pocisk kasetowy zawierający podpociski o działaniu kumulacyjno-odłamkowym, miny przeciwpancerne rozrzucone (po uprzednim rozscaleniu pocisku) na odpowiednio zaprogramowanym odcinku toru jego lotu, nad rejonem celów. Przeznaczony jest do zwalczania pododdziałów piechoty, artylerii, do niszczenia pojazdów opancerzonych, urządzeń logistycznych itp. W literaturze zachodniej pociski kasetowe określane są mianem ICM¹⁰⁹ oraz DPICM.¹¹⁰ Pociski kasetowe wyposażone są w zapalniki czasowe, elektroniczne, a ostatnio coraz częściej w zapalniki zbliżeniowe. W zależności od rodzaju i kalibru pocisk może zawierać od 9 do 180 podpocisków o masie od 200 do 300 gramów. Porównując skuteczność amunicji kasetowej z klasyczną amunicją odłamkowo-burzącą można przytoczyć następujące wyniki badań:

W 155 mm pocisku kasetowym M 483 wystrzeliwanym z haubic M 109, M 109 A 1, A2, A3 znajduje się 88 granatów, które obejmują efektem rażenia powierzchnię około 4400 metrów kwadratowych. Natomiast 155 mm pocisk odłamkowo-burzący ma powierzchnię skutecznego rażenia siły żywej 1215 metrów kwadratowych. Z porównania obydwu powierzchni wynika, że do obezwładnienia siły żywej na określonym obszarze potrzeba zużyć około 4 razy mniej pocisków kasetowych w odniesieniu do pocisków odłamkowo-burzących.

Według normatywów amerykańskich do trafienia czołgu, znajdującego się w odległości 6000 metrów, przynajmniej jednym pociskiem ze 155 mm działa należy wystrzelić około 65 pocisków odłamkowo-burzących. Wystrzelenie jednego pocisku

¹⁰⁹ *Improved Conventional Munition* - udoskonalona amunicja konwencjonalna - w przypadku, gdy zawartość pocisku stanowią granaty o działaniu odłamkowym.

¹¹⁰ *Dual Purpose Improved Conventional Munition* - udoskonalona amunicja konwencjonalna podwójnego działania - w przypadku zastosowania w głowicy pocisku, granatów o działaniu kumulacyjno - odłamkowym.

kasetowego o tym samym kalibrze pozwala wyrzucić na cel 88 granatów odłamkowo-kumulacyjnych. Prawdopodobieństwo trafienia w cel granatami z jednego pocisku kasetowego jest nie mniejsze jak podanej serii pocisków odłamkowo-burzących.

W ostatnich latach powstał w Polsce pocisk kasetowy M-21 K do wyrzutni artylerii raketowej BM-21 i RM-70. Zawiera on w głowicy 42 granaty kumulacyjno-odłamkowe. Kaliber granatu wynosi 38 mm, przebijałość jednolitego pancerza do 100 mm, promień rażenia odłamkami siły żywej przeciwnika 6 metrów. Donośność strzelania tego rodzaju amunicją wynosi 17,2 km.¹¹¹ Pocisk ten przeszedł pomyślnie fazę prób, jednak nie został do tej pory wprowadzony do produkcji seryjnej oraz na wyposażenie pododdziałów artylerii raketowej.

Priorytetowym kierunkiem rozwoju amunicji artyleryjskiej jest amunicja samonaprowadzająca się, która pozwala samoczynne nakierowanie pocisku na cel na całym lub tylko na końcowym odcinku toru lotu. Służy do niszczenia celów ruchomych (np. czołgów, jednostek pływających), zwłaszcza szybko poruszających się (np. celów powietrznych) oraz ważnych obiektów nieruchomych (np. stacji radiolokacyjnych, stanowisk dowodzenia, obserwacyjnych, ogniowych, startowych). Systemy samonaprowadzania określają położenie celu względem pocisku i wypracowują sygnały kierowania, wykorzystując aparaturę pokładową pocisku, reagującą na energię emitowaną i odbitą od celu. W zależności od miejsca rozmieszczenia źródła energii systemy samonaprowadzania dzielą się na aktywne, półaktywne i pasywne. W skład systemu samonaprowadzania wchodzi: głowica samonaprowadzania, przelicznik i układ stabilizacji. Głowica samonaprowadzania (umieszczona w przedniej części pocisku) zawiera koordynator, wyodrębniający cel z otoczenia. W przypadku systemów pasywnych i aktywnych cała aparatura niezbędna do samonaprowadzania znajduje się wewnątrz pocisku. Natomiast systemy półaktywne wykorzystują także urządzenia zewnętrzne (umieszczone np. na ziemi, w samolocie, śmigłowcu, na okręcie), przeznaczone do wskazywania celu. Sam proces samonaprowadzania jest realizowany za pomocą aparatury znajdującej się wewnątrz pocisku.

¹¹¹ Materiały promocyjne WITU.

Wśród samonaprowadzających się pocisków artyleryjskich osobną grupę stanowią pociski naprowadzające się na cel oświetlony wiązką laserową. Naprowadzanie odbywa się w końcowej fazie lotu pocisku na zakodowaną, odbitą od celu wiązkę laserową.

Kierunkiem rozwoju pocisków przeciwpancernych jest atakowanie celu od góry, gdzie pancerz jest najsłabszy. Przykładem może być pocisk *Strix*. Ten sposób atakowania celu pozwala również uniknąć części problemów, związanych z maskowaniem przez zadymianie terenu. System naprowadzania pocisku umożliwia zwalczanie celów opancerzonych w warunkach dziennych i nocnych. Komputer pokładowy jest w stanie rozróżnić na tle ziemi cele pozorne i już zniszczone od celów rzeczywistych, a przy strzelaniu kilkoma pociskami *Strix* w jeden rejon celu uniemożliwia naprowadzanie się na dany cel więcej niż jednego pocisku. Całkowicie pasywne naprowadzanie pocisku we wszystkich fazach lotu (bez konieczności wskazywania celu podświetlaczem laserowym) zwiększa szybkostrzelność i skuteczność zwalczania opancerzonej techniki bojowej i nie wymaga stosowania dodatkowych urządzeń oraz podnoszenia bezpieczeństwa obsługi moździerza.

Reasumując należy stwierdzić, że podstawowym kierunkiem rozwoju artyleryjskiej amunicji specjalnej są pociski precyzyjnego rażenia. Ocenia się, że zużycie tej amunicji do celów opancerzonych jest około 25-krotnie mniejsze od amunicji odłamkowo-burzącej.

Kolejną grupą rażenia Wojsk Lądowych będą środki rażenia wojsk obrony przeciwlotniczej. Rozwój tych środków determinuje stan aktualny i kierunku rozwoju teorii obrony przeciwlotniczej, i jest ściśle związany z obowiązującą doktryną użycia sił zbrojnych, wynikającą z tej teorii, w tym z przyjętą koncepcją likwidowania zagrożeń powietrznych. Funkcjonujące obecnie w NATO, Rosji i wielu innych państwach koncepcje taktyczno – operacyjne obrony powietrznej państwa i OP Wojsk Lądowych preferują: manewrowość, precyzyjność niszczenia środków napadu powietrznego (ŚNP).

Wśród środków OP najbardziej dynamicznie rozwijają się środki rozpoznania, dowodzenia i walki, mogące podjąć działania przeciwko wszystkim ŚNP (w tym rakietom balistycznym), w każdych warunkach, manewrowe, z niewielką obsługą.

Obecnie takie środki wytyczają znaczący wpływ na rozwój form i metod prowadzenia obrony powietrznej, jak również jej zasad.

Duże znaczenie we wprowadzaniu korekt i nadawaniu preferencji rozwojowych środków walki OP Wojsk Lądowych, mają doświadczenia z ostatnich konfliktów. Konflikt w rejonie Zatoki Perskiej potwierdził wzrost znaczenia systemów rozpoznania, dowodzenia i łączności oraz walki elektronicznej, ale także skutecznej OP (państwa i Wojsk Lądowych) na współczesnym polu walki. Konflikt ten jednoznacznie wskazał, że systemy OP i WE powinno identyfikować się z grupą środków rażenia, będących środkami wsparcia ogniowego.

Eksperti wojskowi wielu państw przewidują, że na przyszłym polu walki coraz większego znaczenia nabierać będą: wsparcie ogniowe i manewr. Determinować one będą osiągnięcie celów działań operacyjnych i realizację zadań działań taktycznych. Będzie to możliwe tylko w wyniku wyposażenia wojsk (SP i Wojsk Lądowych) w wysoko mobilne środki walki (rozpoznania, dowodzenia, rażenia, zabezpieczenia).

Analiza porównawcza zmian ww. parametrów pozwala na sprecyzowanie występujących trendów rozwojowych naziemnych środków rażenia:

- a) rozmiary strefy rażenia środków raketowych ustabilizowały się w dalszej granicy strefy rażenia:
 - przenośnych zestawów raketowych – 5-6 km;
 - samobieżnych zestawów raketowych będących w wyposażeniu Wojsk Lądowych do 10 km;
 - zestawów raketowych osłony strefowej w granicach ok. 100 km;
- b) kontynuowane są poszukiwania zmierzające do zwiększenia prawdopodobieństwa rażenia ŚNP, niezależnie od warunków strzelania, pierwszym oddziaływaniem;
- c) występuje ciągła integracja funkcji rozpoznania, dowodzenia i rażenia mająca zapewnić wielokanałowość;
- d) nadal poszukiwane są rozwiązania mające na celu zwiększenie manewrowości, która powinna być porównywalna (a nawet wyprzedzać) do analogicznego parametru osłanianych obiektów, będąc jednocześnie instrumentem zapewniającym zachowanie żywotności i elastyczności;

- e) w zakresie sposobów naprowadzania rakiet na cele powietrzne, wyraźnie zarysowuje się tendencja wyposażenia zestawów w dublujące się systemy naprowadzania, rozszerzenia pasm częstotliwości naprowadzania oraz zmierzanie w kierunku pełnej automatyzacji tych procesów;
- f) w zestawach artyleryjskich wyraźnie ustabilizowały się rozmiary kalibru w granicach 30-40 mm, natomiast wysiłek konstruktorów skierowany jest na zwiększenie prędkości początkowej pocisków oraz szybkostrzelności.

Biorąc powyższe pod uwagę można sformułować tezę, że rozwój naziemnych środków walki OP będzie zmierzać w kierunku:

- rozszerzenia możliwości wykrywania obiektów powietrznych, ich identyfikacji, oceny sytuacji powietrznej i transmisji danych przez techniczne doskonalenie naziemnych systemów wykrywania i dowodzenia; wprowadzenia systemu powietrznego wykrywania, rozpoznania i dowodzenia; utworzenia jednolitego systemu rozpoznania wojsk OP, a nawet sił zbrojnych na obszarze kraju;
- rozwijania naziemnych środków rażenia przez wprowadzenie nowych, głównie manewrowych generacji PZR i środków raketowo – artyleryjskich oraz dalszej modernizacji tych środków, które pozostaną w uzbrojeniu w początkach XXI wieku;
- zintensyfikowania skutecznej osłony ważnych obiektów włącznie z osłoną zgrupowań Wojsk Lądowych przez wprowadzenie dużej liczby zestawów raketowych różnego zasięgu, szczególnie dużego nasycenia manewrowymi i przenośnymi PZR;
- rozwoju i doskonalenia obrony powietrznej Wojsk Lądowych oraz ścisłej koordynacji i współdziałania z OP, zwłaszcza w zakresie wymiany informacji o sytuacji powietrznej i zagrożeniu z powietrza, a także podziału zadań podczas walki.

Zapewnienie skutecznego przeciwstawienia się współczesnym zagrożeniom powietrznym, wymagań wynikających z zasad użycia Wojsk Lądowych, uwzględniając współczesne światowe trendy rozwojowe środków walki OP wymaga

posiadania nowoczesnych naziemnych środków rażenia. Główną rolę do spełnienia w zakresie OP należy przypisać zestawom raketowym, które powinny cechować się:

- dużą manewrowością i mobilnością;
- możliwością jednoczesnego zwalczania wielu obiektów powietrznych;
- wyposażeniem rakiet w urządzenia do samonaprowadzania na cel, w myśl zasady „wykryć, rozpoznać, zdecydować, zniszczyć”;
- dużą odpornością na przeciwdziałanie przeciwnika, przede wszystkim radioelektroniczne, ale i ogniowe;
- wysokim stopniem automatyzacji i niezawodnością działania;
- możliwością prowadzenia ognia do obiektów o małej skutecznej powierzchni odbicia, a nawet „niewidzialnych” radiolokacyjnie.

Konieczność przeciwstawienia się współcześnie różnym rodzajom ŚNP, a także parametry bojowe, nowoczesność i koszty eksploatacji istniejących zestawów raketowych wskazują na zestaw PATRIOT, jako najbardziej przydatny zestaw średniego zasięgu dla potrzeb naszych sił zbrojnych (Rys. 4.11). Jego przewaga nad innymi typami w tej klasie, to przede wszystkim własny wielofunkcyjny system radiolokacyjny, ciągłe doskonalenie i modernizacja kolejnych wersji (PAC 2 i PAC 3), a także pozytywne oceny w zastosowaniu bojowym w Zatoce Perskiej. Manewrowe i samobieżne wszystkie elementy zestawu, nie wymagające dużej rozbudowy i specjalnego przygotowania stanowisk bojowych oraz łatwość w wykonywaniu manewru, co jest nie bez znaczenia – możliwość kooperacji z krajowym przemysłem w zakresie produkcji niektórych elementów i części, np. elementów jezdnych, stawiają ten system w pierwszym rzędzie

Rys. 4.11. Zestaw raketowy PATRIOT

Źródło: www.army.technology.com

W grupie zestawów bliskiego zasięgu wyróżniają się parametrami bojowymi zestawy: CROTALE-NG produkcji francuskiej oraz ADATS produkcji szwajcarskiej. Z przenośnych zestawów raketowych (PZR) na odnotowanie zasługują zestawy STINGER (USA), MATRA i MISTAL (Francja) oraz GROM. Wymienione zestawy bliskiego zasięgu oraz przenośne PZR mogłyby znaleźć szerokie zastosowanie w bezpośredniej OP wojsk, w tym SP i MW, ale najlepszym rozwiązaniem (ze względu na znaczne potrzeby ilościowe) byłoby uruchomienie produkcji zestawów w naszym kraju, na bazie produkowanych już elementów (zestaw raketowo-artyleryjski LOARA, zestaw raketowy - np. GROM, system IFF – SUPRAŚL, stacji radiolokacyjnej z trójwspółrzędną anteną – z cyfrową obróbką sygnału, radiostacje – cyfrowe, umożliwiające odbiór wszelkich informacji w systemie telekodowym).

4.2.3. Inżynieryjne środki rażenia

Dokonane analizy jak i opinie ekspertów pozwalają przyjąć, że inżynieryjne środki rażenia, głównie przeciwpancerne i przeciwpiechotne ze względu na swoją dużą skuteczność oraz niski koszt produkcji są i będą nadal stosowane masowo we wszystkich konfliktach zbrojnych. Ze wszystkich stawianych przez walczące wojska zapór właśnie zapory minowe stanowiły i stanowią jeden z najbardziej niebezpiecznych i skutecznych składników całego systemu obronnego.

Współczesna technika doprowadziła do powstania całkowicie nowych, wydajniejszych systemów minowania, w tym minowania narzutowego, za pomocą specjalnych wyrzutni, dział i moździerzy, raket, samolotów i śmigłowców. Dzięki temu możliwe jest zaminowanie obszarów (obiektów) położonych nawet do 200 km od linii styczności wojsk. Można, zatem zaminować nie tylko rejony ześrodkowania wojsk, lecz także kierunki przypuszczalnego ich manewru. Miny mogą być użyte z dużym skutkiem również przed frontem nacierających ugrupowań dla zabezpieczenia skrzydeł i luk.

Nowe generacje min klasycznych i narzutowych, uzbrojone w zapalniki niekontaktowe z czujnikami magnetycznymi i terminalnymi są znacznie groźniejsze niż dotychczas używane miny klasyczne pierwszej generacji, uzbrojone w zapalniki o działaniu naciskowym. Mogą one wybuchnąć przy zbliżeniu się do nich człowieka, w którego wyposażeniu zawarte są elementy metalowe, czasem wystarczy nawet to, że jest on źródłem promieniowania cieplnego. Miny takie są praktycznie nierozbrajalne sposobem ręcznym.

Także stosowanie trałów naciskowych nie zawsze daje gwarancję bezpieczeństwa podczas rozminowania, zwłaszcza, jeżeli w minie zastosowano zapalniki przeciwtrałowe. Klasyczne miny przeciwpancerne najnowszej generacji, (np. włoska SB-MV/T z kadłubem z tworzywa sztucznego) wyposaża się głównie w elektroniczne zapalniki niekontaktowe kombinowane z czujnikiem sejsmicznym i magnetycznym. Pierwszy odbiera sygnały powstałe na skutek drgań (wibracji) podłoża spowodowanych ruchem pojazdu bojowego, drugi zaś lokalizuje jego położenie. Sama zmiana pola magnetycznego lub same drgania sejsmiczne nie spowodują detonacji miny, ponieważ aby zadziałał zapalnik muszą na niego oddziaływać równocześnie

obydwa bodźce i to przez określony czas. Zastosowanie więc pojedynczego trału (np. naciskowego lub magnetycznego) nie powoduje eliminacji takiej miny.

Najnowsze narzutowe miny przeciwpancerne są, co prawda łatwiejsze do wykrycia (ustawione na powierzchni gruntu), ale zawierają elektroniczne zapalniki niekontaktowe z układami samolikwidacji, nieusuwalności i nierozbrajalności. Ponadto są to zapalniki o podwyższonej odporności na podmuch (falę nadciśnienia). Rozminowanie terenu zaminowanego takimi minami jest przedsięwzięciem niezwykle niebezpiecznym.

Najbardziej niebezpieczne dla ludzi (zarówno dla żołnierzy i ludności cywilnej) są miny przeciwpiechotne, których zadaniem jest eliminacja siły żywej. Określa się je jako broń niehumanitarną, bo ich celem jest eliminowanie człowieka, najczęściej przez okaleczenie, a nie zabicie. Wyprodukowanie jednej kosztuje zaledwie od 2 do 10 USD. Wiele z nich jest niewykrywalnych, szczególnie kiedy będą ustawiane często bez robienia dokumentacji minowej, która ułatwiłaby ich późniejsze usunięcie. Ich wyszukiwanie i niszczenie jest bardzo niebezpieczne i na granicy niemożliwość. Przeciwpiechotne miny o rażeniu podmuchowym nie zawsze powodują śmierć ludzi, którzy się z nimi zetknęli ze względu na to, że są znacznie mniejsze ilości MW niż w minach przeciwpancernych - przeciętnie od 8 do 500 g.

Bardziej niebezpieczne są miny przeciwpiechotne odłamkowe (zarówno okrężnego, jak i kierunkowego działania) oraz tzw. miny pułapki. Najczęściej z min odłamkowych okrężnego rażenia stosowane są miny typu wyskakującego, detonujące na pewnej wysokości (zazwyczaj 0,5-1,5 m) i rażące promieniowo odłamkami. Masowość stosowania i różnorodność konstrukcji zapalników do tych min stwarza poważane niebezpieczeństwo dla osób rozminowywujących sposobem ręcznym i ręczno-wybuchowym. A sposoby te stosowane są bardzo często, gdy warunki terenowe nie pozwalają na zastosowanie nowoczesnego sprzętu znajdującego się w wyposażeniu wojsk.

Pojawienie się na polu walki przeciwpiechotnych min odłamkowych rażenia kierunkowego znacznie zwiększyło stopień zagrożenia minowego dla człowieka. W minach tych stosuje się specjalnie przygotowane odłamki, których ilość może wynosić od 400 do 1500, w zależności od typu i wymiarów miny. Kierowanie rozrzutem

odłamków uzyskuje się dzięki odpowiedniemu uformowaniu kadłuba i płyty (powierzchni) odłamkowej oraz właściwemu ustawieniu miny. Skupienie tak znacznej ilości odłamków na małej powierzchni rażenia w sektorze poziomym 40-60° powoduje, że ten rodzaj min jest w stanie zniszczyć w odległości 40-50 m aż 40-60% przebywających tam ludzi. Odłamki szwedzkiej miny FFVO 13(1200) są w stanie z odległości 150 m przebić stalową płytę o grubości 2 mm (energia pojedynczego odłamka wynosi ok. 150 J). W tej odległości gęstość odłamków jest nie mniejsza niż 1-2 na m², a pole rażenia odkrytej siły żywej - 7500 m². Miny te mogą być ustawiane jako miny kierunkowe odpalane elektrycznie przez operatora w chwili wejścia żołnierzy przeciwnika w sektor największego rażenia odłamkami lub jako miny z odciągami. W tym drugim wypadku stanowią one odmianę min-pułapek, które detonują po zaczepieniu o drut lub linkę połączoną z zapalnikiem naciągowego działania. Miny te są przeznaczone nie tylko do rażenia siły żywej (cele grupowe), ale także lekko opancerzonych środków transportowych.

Dużym zagrożeniem są też przeciwpiechotne miny narzutowe, które mogą być ustawiane w bardzo krótkim czasie. W artyleryjskim systemie minowania RAAMS pocisk kalibru 155 mm, wystrzeliwany z haubicy typu F70 i M109A1, może przenosić po 36 min przeciwpiechotnych ADAM na odległość do 24 km. Uważane za najlepsze w świecie śmigłowcowe systemu minowania narzutowego, produkcji włoskiej, umożliwiają ustawienie z jednego zasobnika (podwieszzonego pod śmigłowcem) znaczącej ilości min przeciwpiechotnych: w systemie DAT - do 1280 min TS-50, w systemie YS/MD - do 2080 min VS50, a w systemie SY-AT - do 2496 min SB-33. Wszystkie te miny mają bardzo małe rozmiary, a ich kadłuby oraz inne elementy (np. iglice) są wykonane z tworzywa sztucznego, co czyni je praktycznie niewykrywalnymi.

Specjalnie budowane miny-pułapki detonują się wskutek dotknięcia, poruszenia lub wzięcia do ręki zaminowanego przedmiotu, niewidocznie i skrycie połączonego z zapalnikiem. W charakterze przynęty wybierane są zazwyczaj atrakcyjne przedmioty przeznaczenia wojskowego i cywilnego. Są one obliczone na nieuwagę, czy lekkomyślność. Miny te są szczególnie trudne do wykrycia i rozminowania.

Reasumując należy stwierdzić że inżynieryjne środki rażenia, głównie przeciwpancerne i przeciwpiechotne ze względu na swoją dużą skuteczność, uniwersalność łatwość stosowania, oraz niski koszt produkcji są i będą nadal stosowane masowo we wszystkich konfliktach zbrojnych. A dalsze prace nad ich doskonaleniem skupią się na zwiększeniu ich siły i precyzji rażenia (zwłaszcza min przeciwpancernych) rażenia, możliwości ustawienia na zwiększonych odległościach i większym obszarze, oraz zmniejszeniu stopnia wykrywalności.

4.3. Konkluzje

Przedstawione w tym rozdziale rozważania dotyczyły środków uzbrojenia w podstawowych rodzajach wojsk komponentu lądowego. Zawarte w nim wyniki badań nad przydatnością uzbrojenia współczesnych Wojsk Lądowych w aspekcie stojących przed nimi możliwych zadań upoważniają do wyciągnięcia następujących wniosków:

- oddziały przewidziane do działań na obszarze kraju nie mogą stanowić swoistego lamusa sprzętu wojskowego, aby takiego stanu uniknąć należy wdrożyć kompleksowy proces jego modernizacji;
- należy opracować racjonalny harmonogram przedsięwzięć w tym zakresie, który uwzględniał by sprawdzone trendy w środkach rażenia i wyposażać w nie modernizowane czołgi i BWP, oczywiście przy pełnym wykorzystaniu możliwości krajowego przemysłu zbrojeniowego,
- modernizowany sprzęt nie powinien w wyniku tych działań utracić posiadanych już walorów wykorzystania go na polu walki (manewrowość, zdolność pokonywania przeszkód wodnych, itp.).

Konieczność posiadania wysoce mobilnych, lekkich, sił jest nie tylko swoistym wyzwaniem Wojsk Lądowych, lecz wynika także z zobowiązań, które ciążyą na naszym kraju. Warunkiem możliwości ich szybkiego i sprawnego przemieszczania jest posiadanie przez nie stosownego wyposażenia i uzbrojenia, które powinno zapewnić wykonywanie postawionych im zadań. Aktualnie siłami tymi są oddziały desantowoszturmowe, kawalerii powietrznej oraz w wyniku rozszerzenia naszego zaangażowania w operacje pokojowe i stabilizacyjne dwa oddziały zmechanizowane (12, 17 BZ oraz w niedalekiej przyszłości 21BSP). Niezależnie od specyfiki

wykonywanych zadań oddziały te powinny posiadać na swym wyposażeniu środki walki pozwalające wesprzeć ich swą siłą ognia w każdych warunkach terenowych podobnie jak czołgi czy BWP działającą piechotę. W związku z tym pododdziały desantowoszturmowe należy wyposażać w samochody ciężarowo-osobowe wysokiej mobilności typu HMMWV. Zapewnią one większą zdolność przemieszczania się jak też wsparcie ogniem broni pokładowej żołnierzy, którzy wpadli w pułapkę lub napotkali liczniejszego przeciwnika. Pojazd ten służy jednocześnie do przewozu osobistego wyposażenia żołnierzy oraz niezbędnych zapasów (w tym jednostki ognia). Jedną z zalet pojazdu jest to, że bez większych przeszkód może być transportowany drogą powietrzną dostępnymi w SZRP statkami powietrznymi.

Wojna w Iraku wygenerowała potrzebę posiadania na wyposażeniu pododdziałów środka walki, który będzie precyzyjnie niszczył ważne cele lub obiekty. Musi być to broń obsługiwana przez jednego, dwóch żołnierzy i dysponować stosunkowo dużym zasięgiem tak by przeciwnik nie mógł jej zniszczyć ogniem broni strzeleckiej. Takim środkiem okazał się przeciwpancerny pocisk kierowany III generacji PPK „SPIKE-LR”. Przeznaczony jest on do niszczenia wozów opancerzonych i innych szczególnie ważnych celów. Pocisk „SPIKE –LR” jest naprowadzany automatycznie i cechuje się wysokim prawdopodobieństwem trafienia oraz dużą odpornością na zakłócenia. Umożliwia on strzelanie w dwóch trybach: „Wystrzel i zapomnij” oraz „Wystrzel i steruj”. Jego właściwości taktyczno-techniczne umożliwiają prowadzenie precyzyjnego ognia bez narażania na straty ludności cywilnej. Głowice bojowe pocisków pozwalają na niszczenie przeciwnika znajdującego się w ukryciu, pomieszczeniach i innych trwałych budowlach. Dlatego broń ta może stanowić wyposażenie pododdziałów przeznaczonych do udziału w misjach pokojowych a szczególnie stabilizacyjnych. W związku z tym priorytetem w tym względzie powinno być wyposażanie w pierwszej kolejności w ten sprzęt jednostek aeromobilnych.

Z chwilą rozpoczęcia wyposażania wybranych oddziałów w kołowe transportery opancerzone (KTO ROSOMAK) w ich strukturach organizacyjnych celowym jest umieszczanie pododdziałów wyposażonych w PPK „SPIKE-LR”. Dysponowanie tym środkiem walki zwiększy żywotność pododdziałów szczebla

pluton, kompania. Umożliwi zatem wykonywanie przez nie zadań w oderwaniu od sił głównych i bez potrzeby ich wsparcia ze strony przełożonego. A zatem oprócz żywotności zapewni im większą samodzielność.

W ostatnim okresie w wielu armiach opracowano wiele odmian transporterów opancerzonych (TO). Rezygnując z napędu gąsienicowego, i ciężkiego opancerzenia, przy jednoczesnym zachowaniu siły ognia zwiększono, im możliwości manewrowe, umożliwiając także ich przerzut drogą powietrzną. Kolejną zaletą tego sprzętu jest jego uniwersalność. Na bazie podstawowego modelu można konstruować różne warianty: poczynając od wozu bojowego przeznaczonego do wsparcia piechoty, przez wóz dowodzenia, aż po wozy technicznego zabezpieczenia. Przykładem takiej konstrukcji jest wyrób fińskich zakładów Patria Vehicles zakupionych przez polską armię. Wóz ten o polskim oznaczeniu KTO ROSOMAK powinien być w najbliższym czasie podstawowym pojazdem bojowym oddziałów reprezentujących siły lekkie.

Dostrzegając ich niewątpliwe walory, trzeba też dostrzegać ograniczenia, jakie mogą w tym zakresie powstać. Chodzi tu mianowicie o czas dotarcia pododdziałów wyposażonych w kołowe transportery do rejonu działań. Ich masa bojowa ogranicza bowiem wykorzystanie transportu powietrznego. Statki powietrzne, które mogą być zaangażowane w to przedsięwzięcie muszą dysponować dużym udźwigniem a to uniemożliwia szybkość reakcji i jednoczesny przerzut pododdziału w sile, co najmniej kompanii.

Bardzo dobrym kierunkiem jest traktowanie KTO ROSOMAK jako platformy bojowej. Przewiduje się montowanie na wieży PPK SPIKE-LR co spowoduje dalszy wzrost jego możliwości bojowych, jednak z drugiej strony może spowodować zmniejszenie liczby żołnierzy desantu.

Określone w dokumentach priorytety jasno formułują, w jaki sprzęt będą wyposażane jednostki Wojsk Lądowych do nich właśnie należą KTO ROSOMAK, PPK „SPIKE-LR” oraz wielozadaniowy pojazd HMMWV. Z tego też względu można stwierdzić, że priorytetem w kształtowaniu wizerunku Wojsk Lądowych będą jednostki lekkie.

Oprócz modernizowania i wprowadzania nowego sprzętu do jednostek potocznie zwanymi ogólnowojskowymi nie pominięto także jednostek wsparcia. W

wojskach raketowych i artylerii przeformowano wszystkie oddziały i pododdziały artylerii pod kątem zwiększenia ich manewrowości, siły ognia oraz zapewnienia kompatybilności operacyjnej z odpowiednimi strukturami NATO.

W efekcie dokonanych w WRiA zmian organizacyjnych zwiększono potencjał bojowy dywizjonów artylerii lufowej i raketowej z 18 do 24 dział (wyrzutni) w brygadach zmechanizowanych. Obecnie wszystkie pododdziały artylerii są wyposażone w działa (wyrzutnie) samobieżne i cechują się dużą samodzielnością działania. Są one gotowe do realizacji zadań wsparcia ogniowego zgodnie z procedurami przyjętymi w NATO. W wojskach obrony przeciwlotniczej ramach całościowej przebudowy systemu obronnego Wojsk Lądowych zapoczątkowano proces automatyzacji systemu dowodzenia i kierowania obroną przeciwlotniczą na szczeblach taktycznych oraz zwiększono możliwości bojowe części pododdziałów przez modernizację uzbrojenia i wyposażenie w nowoczesne zestawy. Unowocześniono system rozpoznania, dowodzenia i kierowania ogniem przez wymianę wozów dowodzenia starej generacji (REKIN-2 i WD-43) na zautomatyzowane obiekty rozpoznania i dowodzenia (ZENIT-10 i ZENIT-40).

Wojska inżynieryjne oprócz zadań określonych w kolejnych planach przebudowy i rozwoju SZRP powinny ciągle unowocześniać wyposażenie patroli rozminowania szczególnie tych, które będą wysyłane w składzie kolejnych zmian Polskiego Kontyngentu Wojskowego poza granice kraju.

5. WNIOSKI I KONSTATAcje KOŃCOWE

5.1. Zadania Wojsk Lądowych

Likwidacja dwubiegunowego podziału świata dająca nadzieję na pokój i stabilizację nie spełniła oczekiwań. Świat, mimo oddalenia groźby konfliktu globalnego, ani przez chwilę nie pozostał bezpieczny. Powiększanie się dystansu między bogatą północą a biednym południem rodzi niezadowolenie społeczne przejawiające się masową emigracją z krajów biednych wielkich gryp ludności, które osiadłszy w krajach przeznaczenia, nie mogą odnaleźć swej tożsamości, a wyrzuceni na margines społeczeństwa, stanowią ogniska zapalne grożące wybuchem konfliktu. Jako potencjalne źródła konfliktów traktować należy niektóre kraje powstałe po rozpadzie Związku Radzieckiego. Część z nich, jako sposób na pełną autonomię wybrała terror. Rozprzestrzeniające się zjawisko terroryzmu ogarnęło niemal wszystkie kontynenty. Walka z nim podjęta przez wiele krajów świata urasta do rangi zadania podstawowego. Wybuchające w różnych częściach świata konflikty społeczne, właśnie etniczne i religijne, to kolejne źródła zapalne mogące przerodzić się w konflikt zbrojny, a nawet wojnę. Zapobieganie tym negatywnym zjawiskom wymaga od społeczności międzynarodowej działań o różnym charakterze (dyplomatycznych i militarnych) mających na celu zapobieganie powstawaniu ognisk zapalnych, a w wypadku ich powstania, niedopuszczenie do rozwoju sytuacji kryzysowych. Polska, włączając się w międzynarodową walkę o utrzymanie pokoju zobowiązana jest do realizacji zadań o charakterze pokojowym i stabilizacyjnym w różnych rejonach świata, zgodnie z postanowieniami Unii Europejskiej i innych organizacji międzynarodowych. Zadania te w głównej mierze przewidziane są dla Sił Zbrojnych a w tym dla Wojsk Lądowych. Wojska te, obok innych rodzajów Sił Zbrojnych przewidziane są do prowadzenia działań prewencyjno - stabilizacyjnych, reagowania kryzysowego oraz działań wojennych.

W ramach działań prewencyjno - stabilizacyjnych realizowane są następujące zadania:

- aktywne kształtowanie bezpiecznego środowiska międzynarodowego;
- budowa strefy wzajemnego zaufania w swoim otoczeniu;

– wspieranie wysiłków państw w swoim otoczeniu mające na celu bezpieczne przeprowadzanie procesów transformacji i reform.

O ile teoria działań wojennych jest w naszej literaturze szeroko badana i opisywana, o tyle stosunkowo mało miejsca, do tej pory, poświęcono działaniom szczebla taktycznego w reagowaniu kryzysowym.

W ramach reagowania kryzysowego przewiduje się jak najszybsze opanowanie sytuacji kryzysowej zagrażającej interesom państwa lub społeczności międzynarodowej, w celu zminimalizowania jej skutków i przywrócenie stanu sprzed kryzysu, a w szczególności zapobieżenie przerodzeniu się jej w bezpośrednie zagrożenie wojenne dla Polski lub jej sojuszników. Polska utrzymuje struktury i siły niezbędne do udziału w międzynarodowym reagowaniu na sytuacje kryzysowe, zwłaszcza te, które mogą mieć bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo jej samej.

Termin działania inne niż wojna jest w teorii polskiej myśli wojskowej terminem stosunkowo nowym. Stanowi więc duże wyzwanie dla wojskowych, którzy z taką problematyką nie zetknęli się wcześniej. Muszą więc zrozumieć specyfikę planowania działań i przewidywania zadań w odmiennym środowisku niż to, do którego byli przygotowywani.

Analiza prowadzonych działań innych niż wojna, na czoło wysuwa następujące problemy:

- inne (nietradycyjne) warunki działania,
- charakter przeciwnika,
- wymiar polityczno-wojskowy,
- zmieniające się zadania,
- ograniczenia operacyjne,
- wzajemne oddziaływania.

Wyszczególnienie tych problemów nie oznacza, że należy rozpatrywać je oddzielnie, w rzeczywistości bowiem są one ze sobą silnie powiązane.

5.2. Wymagania wobec uzbrojenia i sprzętu technicznego przewidzianego do działań innych niż wojna

Wojska uczestniczące w tego rodzaju akcjach, będą działały w niestabilnych, często chaotycznych warunkach środowiska, charakteryzujących się wysoką dynamiką, obfitujących w niebezpieczne sytuacje. Szerokie spektrum działań realizowanych w różnych miejscach i czasie, wpłynie na ich ogniskowy charakter i brak wyraźnej linii rozgraniczenia. Brak jasności działań, obecność ludności cywilnej, duża ilość organizacji rządowych i pozarządowych, dziennikarzy, reporterów, autorytetów politycznych, wymusi ich specyficzny charakter. Będzie on musiał być zgodny z złożeniami dyplomatycznymi i rzadko zbliżony do walki, choć siła i obecność wojskowa będzie zasadniczym czynnikiem umożliwiającym kontynuowanie negocjacji.

Konsekwencją działań w tych warunkach, jest potrzeba reagowania na często odmienne dla wojska sytuacje. Problem w zdefiniowaniu przeciwnika, jak również potrzeba eksponowania neutralności i bezstronności w wielu sytuacjach, trudna do zachowania dla wojsk, może okazać się dla nich zgubna. Znane są przykłady, kiedy w wyniku politycznych kalkulacji, wojska pokojowe znalazły się pod ostrzałem wrogich stron, nie mogąc zareagować w odpowiedni sposób. Takie sytuacje wpływają demoralizująco zarówno na wojska, jak i wroga strony konfliktu.

Nie mniej ważny i tak samo skomplikowany, jest problem współdziałania i koordynacji działań z ogromną ilością ludzi nie uczestniczących w walkach.. Zalicza się do nich lokalne społeczności, których zachowanie w stosunku do obecności obcych wojsk może przyjąć formę przyjazną, wrogą lub obojętną. Zasadniczym problemem, przed jakim staną wojska, będzie sposób zachowania w stosunku do tych społeczności oraz charakter przekazywanych im wiadomości. Innego rodzaju grupę stanowią będą oficjalne organizacje, które z punktu widzenia wojskowego mają własny, często różny program, procedury, obszar zainteresowań. Organizacje te realizując różne zadania mandatowe, wymagać będą współpracy z ich wojskowymi odpowiednikami. Doświadczenia wskazują, że tylko koordynacja wspólnych wysiłków nie dopuszczająca do ich dublowania, może zapewnić wykonanie wszystkich zadań.

Z obawy przed zbyt dużymi zniszczeniami, użycie pewnych rodzajów broni może być zabronione w rejonach zabudowanych. Zasady te różnią się w każdej z prowadzonych operacji.

Analiza prowadzonych działań innych niż wojna, pozwala uogólnić ich podstawowe i charakterystyczne cechy, do których można zaliczyć:

- rządy, władze lokalne, jak również organizacje rządowe i pozarządowe okazały się zbyt słabe, aby zrealizować cele ustanowione przez polityków,
- stopień zgody stron konfliktu na działania obcych wojsk w ramach operacji innych niż wojna, może zmieniać się z wysokiego do niskiego, zgoda może zostać również cofnięta,
- poziom ryzyka wybuchu przemocy może mieć zakres od niskiego do wysokiego,
- czas rozmieszczenia i działania wojsk jest ograniczony.

W wyniku analizy dokumentów oraz opracowań teoretycznych określono wybrane rodzaje działań wojskowych innych niż wojna.

a. Ewakuacja ludności cywilnej – celem działań wojskowych jest zapewnienie bezpiecznej ewakuacji zagrożonej ludności cywilnej. Polegają one na ochronie transportu, eskortowaniu, rejestracji. Analiza dotychczas prowadzonych działań, umożliwia ich podział na trzy kategorie w zależności od charakteru środowiska, w którym są prowadzone:

- ewakuacja w środowisku, w którym nie występują zagrożenia – w tym przypadku działania mogą ograniczać się do zapewnienia transportu, utrzymania dróg komunikacyjnych i zabezpieczeniu medycznym,
- ewakuacja w środowisku o możliwym zagrożeniu – ma miejsce w sytuacji, gdy lokalny rząd nie jest w stanie zagwarantować bezpieczeństwa ewakuowanym. W tym przypadku, w celu zapewnienia ochrony, mogą wzdłuż dróg zostać rozmieszczone pododdziały wojskowe,
- ewakuacja w sytuacji zagrożenia – występuje, gdy lokalny rząd nie wyraził zgody na prowadzenie tego rodzaju działań. W tym przypadku rozpatruje się również zagrożenia ze stron walczących ugrupowań.

W najgorszym przypadku działania wojskowe mogą przyjąć formę typowych działań bojowych.

b. Działania humanitarne – przez kilka ostatnich lat ich zakres ogromnie wzrasta, a analitycy przewidują ich dalsze rozszerzanie. Działania te mogą występować w sytuacjach, w których odpowiedzialne i sprawujące rządy, nie są w stanie prowadzić dalszej działalności lub w sytuacji, gdy rząd wystąpił przeciwko własnemu społeczeństwu. Szczególnie drugi przypadek wymaga obecności wojsk. Celem działań humanitarnych jest ochrona życia, łagodzenie ludzkich cierpień i zapewnienie godziwej egzystencji. Analiza opracowań zachodnich pozwala zaszeregować je do trzech kategorii działań:

- pomoc w klęskach żywiołowych - jej celem będzie łagodzenie cierpienia, ochrona życia ludzkiego oraz stworzenie podstawowych warunków egzystencji ofiarom klęski, niemniej ważna będzie ochrona i zabezpieczenie własności państwowej i prywatnej.
- pomoc uchodźcom – celem tych działań będzie ochrona życia i zapewnienie podstawowych warunków bytowania większym grupom ludzi, którzy opuścili własne domy i zostali skierowani w rejony o niedostatecznym zabezpieczeniu. Działania te będą polegać na zapewnieniu i zabezpieczeniu transportu, zabezpieczeniu technicznym i medycznym, budowie i utrzymaniu obozów uchodźców, jak również ich ochronie.
- pomoc humanitarna – polegać będzie na dostarczeniu wody, żywności środków opatrunkowych i medycznych oraz środków higieny w rejony ogarnięte walkami, katastrofami lub klęskami.
- wsparcie działań państwowych- pomoc wojskowa – ich celem będzie wykonywanie szerokiego zakresu zadań w normalnych warunkach realizowanych przez rząd danego państwa. Działania te zmierzać powinny do wyprowadzenia państwa z kryzysu i umożliwienie mu niezależnej egzystencji. W wielu przypadkach pomoc wojskowa będzie miała charakter lokalny i prowadzona będzie przez pododdziały oraz wojskowych i

cywilnych specjalistów. Analiza prowadzonych działań, jak również opracowań teoretycznych umożliwia określenie jej form, do których można.

Ze względu na powszechność oraz najbardziej prawdopodobny sposób wykorzystania wojsk w operacjach utrzymania i wymuszania pokoju, wydaje się zasadnym, aby poświęcić najwięcej uwagi właśnie tym zagadnieniom.

Przez długi okres podstawowymi zasadami stosowanymi w działaniach mających na celu utrzymanie pokoju były: zgoda stron konfliktu, neutralność, bezstronność sił pokojowych oraz minimalne użycie przez nich siły, tylko w przypadku samoobrony.

Rozpatrując charakter przyszłych działań taktycznych w operacjach pokojowych, zasadnym staje się przyjęcie założenia, że działania te będą prowadzone w środowisku, w którym zgoda stron konfliktu może obowiązywać tylko na szczeblu politycznym lub nie obowiązywać w ogóle.

W państwach NATO coraz więcej uwagi poświęca się lepszemu wyposażeniu wojsk do działań innych niż wojna. Programy udoskonalania broni tzw. „nieśmiercionośnej”, która nie zabija, a tylko obezwładnia potencjalnego przeciwnika wskazują na potrzebę poszukiwania takich rozwiązań także w naszym kraju. Poszukiwana jest broń, która zmusza obiekt będący zagrożeniem do pożądanego zachowania bez konieczności ponoszenia niepotrzebnych ofiar. Taki warunek wymaga równowagi między użyciem zbyt dużej siły, mogącej doprowadzić do śmierci, a zbyt małej, która z kolei naraziłaby na niebezpieczeństwo jej użytkownika. Aby być efektywną powinna, ona spełnić kilka podstawowych warunków. Po pierwsze musi być użyteczna tzn. łatwa do przenoszenia. Drugi warunek to możliwość oddziaływania na dużą odległość tak, aby żołnierz miał możliwość rozważnego jej użycia. Trzecim warunkiem są jej możliwości umożliwiające efektywne zatrzymanie osoby, bez spowodowania śmierci, a nawet trwałych uszkodzeń. Broń taka powinna mieć możliwość regulowania mocy. Najodpowiedniejszy wariant zakłada natychmiastowe, całkowite, czasowe bez efektów ujemnych neutralizowanie zagrożenia.¹¹²

Wśród broni obezwładniającej można wyróżnić następujące jej rodzaje:

¹¹² P. Paździorek p., *Taktyka wojsk lądowych wobec zmian doktrynalnych*, w: *Główne wyznaczniki determinujące zmiany w taktyce wojsk lądowych*, Warszawa 2003, s.156.

Broń ogłuszająco-oślepiająca - granaty dźwiękowe znane jako błysk-huk, które wykorzystują oślepiający błysk oraz następującą po nim głośną eksplozję. Słabość tej broni polega na tym, że zbyt blisko użyta grozi zabiciem z kolei użyta zbyt daleko, może nie razić w sposób wystarczający, a tym samym narazić jej użytkownika na akcje odwetowe.

Pociski plastikowe i gumowe powszechnie używane przez wojska izraelskie, mając stosunkowo niską skuteczność są powodem przypadków śmiertelnych.

Broń chemiczna, której użycie w działaniach innych niż wojna jest mocno ograniczone na skutek międzynarodowych porozumień. Mimo to trwają badania nad wykorzystaniem gazów łzawiących i usypiających.

Broń unieruchamiająca, do której zaliczyć można: sieci, klejące i sztywniejące pianki, śliskie mazi. Niektóre typy pianek wykorzystywane były przez wojska amerykańskie w działaniach w Somalii.

5.3. Wymagania wobec uzbrojenia i sprzętu przewidzianego do prowadzenia działań wojennych

Polska może znaleźć się w stanie wojny jedynie w następstwie agresji dokonanej na nią lub na państwo sojusznicze. W zależności od skali agresji i rozmachu działań wojennych może to być wojna na dużą skalę, angażująca na długi czas całe państwo, lub lokalny konflikt zbrojny – ograniczony, co do zaangażowanych sił, czasu i przestrzeni. Dla Polski jako członka NATO każda wojna, niezależnie od jej skali, byłaby wojną prowadzoną w układzie sojuszniczym – zgodnie z zasadą, że każda agresja wobec członka NATO, w tym także wobec Polski, jest w istocie agresją przeciwko całemu NATO. Polska bierze pod uwagę ewentualność wojny prowadzonej w obronie własnego terytorium (odparcie bezpośredniej agresji na terytorium Polski) i wojny prowadzonej poza swoim terytorium (udział w odparciu agresji skierowanej przeciwko państwu sojuszniczemu).¹¹³

Wynikają stąd kolejne zadania Wojsk Lądowych, a z nich wymagania wobec uzbrojenia i sprzętu technicznego niezbędnego do ich realizacji. Zadanie te, jak

¹¹³ www.wojsko.pl/strategia-obronnosci.

przedstawiono w rozdziale drugim, obejmować będą gotowość do odparcia ewentualnej agresji, a w niej zdolność do mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia, prowadzenia manewrowych działań obronnych i zaczepnych wspólnie z siłami wsparcia krajowego, w celu rozbicia wojsk przeciwnika i odzyskania utraconego terenu. Do działań tych niezbędne jest uzbrojenie i wyposażenie o różnych charakterystykach. Do prowadzenia działań osłonowych w okresie zagrożenia potrzebny jest sprzęt i uzbrojenie o właściwościach wysoce manewrowych. Siły przewidziane do tych działań, muszą bowiem być zdolne do przerzutu drogą powietrzną oraz w razie potrzeby, do podjęcia skutecznego przeciwdziałania przeciwko przeważającym siłom przeciwnika. Odpowiednimi do tych zadań będą wojska powietrzno- manewrowe oraz wojska lekkie. Prowadzenie działań opóźniających wymaga wojsk o dużych zdolnościach manewrowych a jednocześnie dużej sile rażenia. Należy sądzić, że najodpowiedniejszymi do tego rodzaju działań będą wojska zmechanizowane wyposażone w zmodernizowane bojowe wozy piechoty lub kołowe transportery opancerzone. Z kolei do działań zaczepnych celowym jest posiadać wojska pancerne i zmechanizowane o dużej sile rażenia i znacznym zasięgu ognia skutecznego.

Do działań sojuszniczych prowadzonych poza granicami kraju odpowiednimi wydają się być wojska lekkie zdolne do przerzutu drogą powietrzną lub morską a jednocześnie kompatybilne z siłami państw sojuszniczych.

Wszystko to sprawia, że wiele miejsca poświęca się rozwojowi środków walki. Powstaje szereg opracowań uwzględniających możliwości środków rażenia, do których większość teoretyków zalicza: zasięg oddziaływania, precyzję rażenia, przebijalność, szybkość reakcji ogniowej itp. Wszyscy są zgodni, że zwiększające się możliwości środków rażenia, wpłyną na zwiększenie dynamiki działań i ruchliwości na polu walki. Zwiększy się więc skuteczność działań, przy zwiększonym obszarze odpowiedzialności, działania będą przenoszone w głąb ugrupowania przeciwnika, skróceniu ulegnie czas reakcji, zwiększy się samodzielność elementów ugrupowania.

Mówiąc o środkach rażenia w większości bierze się pod uwagę wpływ ich rozwoju na taktykę Wojsk Lądowych. Mało natomiast miejsca poświęca się sytuacji, gdzie zmieniające się warunkami działania, wymuszają rozwój środków rażenia.

Na przyszłe polu walki cechować będzie ogniskowość działań.

Celem działań taktycznych nie będzie rozbijanie linii obronnych przeciwnika, lecz podkopywanie powszechnego poparcia społeczeństwa przeciwnika dla toczonej przez niego wojny. Przekazy telewizyjne mogą okazać się potężniejszą bronią, aniżeli uzbrojone dywizje. Różnica między wojną, a pokojem, może zostać zamazana, jak również mogą zostać zatarte różnice między żołnierzem, a cywilem. Jest coraz więcej sytuacji potwierdzających tą tezę. Narody walczą z narodami tego samego państwa, toczą się walki między grupami etnicznymi, religijnymi oraz klanami w Afryce, Bliskim Wschodzie i Europie. Armie, które posiadają ogromną przewagę technologiczną, przegrywają w konfrontacji z tego typu przeciwnikiem. Wielu wyjście z tej patowej sytuacji widzi w broni obezwładniającej

Dzisiejsza dostępność technologii wpływa na szybkie zmiany w charakterze działań bojowych. Potencjalni przeciwnicy posiadają środki, które użyte nawet w małej ilości, mogą w istotny sposób wpływać na pole walki. Pociski kierowane, GPS są dostępne dla każdego w katalogach internetowych. Telefonii komórkowa daje potencjalnemu przeciwnikowi niespotykane dotąd możliwości w działaniach innych niż wojna. Tempo pojawiania się wciąż nowych możliwości stale rośnie, wymuszając potrzebę tworzenia środków im przeciwdziałających. Technologie „wieku informacyjnego” rewolucjonizują pole walki, a nawet zmieniają charakter podstawowych działań bojowych.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawione wyniki stanowią etap badań w zadaniu „Wojska Lądowe wobec współczesnych wyzwań i zagrożeń”.

Na zadanie to składa się pięć tematów obejmujących szeroką problematykę udziału Wojsk Lądowych w perspektywicznych działaniach prowadzonych na obszarze kraju. Udziału tych sił w misjach pokojowych i stabilizacyjnych oraz udzielaniu pomocy militarnej w ramach zobowiązań sojuszniczych, a także walki z terroryzmem w różnych rejonach Europy i świata. Badania dotyczyły wskazania potrzebnej struktury, niezbędnych zadań sposobów ich wykonania, a także niezbędnego wyszkolenia, uzbrojenia i wyposażenia współczesnych Wojsk Lądowych. Założone w pierwszym rozdziale niniejszej pracy cele badawcze, w ocenie zespołu autorskiego, zostały osiągnięte, a zatem rozwiązany został także główny problem badawczy. Przedstawione wyniki badań zawierają identyfikację zadań, przed jakimi stoją współczesne Wojska Lądowe, a także określają wymagania wobec uzbrojenia i sprzętu technicznego, w który powinny być uzbrojone i wyposażone Wojska Lądowe, aby skutecznie wykonywać przewidziane dla nich zadania. Badania wskazały także na potrzeby, jakie występują w Wojskach Lądowych w zakresie dostosowania uzbrojenia i wyposażenia do współczesnych potrzeb. Odkryły także obszary, które wymagają dalszych badań. W ocenie zespołu badawczego istnieje potrzeba zbadania i zaproponowania rozwiązań w zakresie skali specjalizacji i optymalizacji struktur organizacyjnych Wojsk Lądowych. Pojawiające się w tych obszarach kontrowersje powinny być naukowo zbadane, a osiągnięte wyniki powinny posłużyć do zaproponowania racjonalnych rozwiązań.

BIBLIOGRAFIA

1. Clancy T., *Kawaleria pancerna*, Gdańsk 1998.
2. Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 89/org./P5 z dnia 02.10.2001.
3. Dworecki S., Stępak J., *Analiza wybranych zagrożeń bezpieczeństwa militarnego Polski – ZAGROŻENIA*” cz. I, Warszawa 1993.
4. *Działania operacyjne w nowych uwarunkowaniach geopolitycznych, materiały z sympozjum naukowego*, Warszawa 1998.
5. Gawliczek P., Pawłowski J., *Zagrożenia asymetryczne*, Warszawa 2003.
6. Heisbourg F., *Wojny*, Warszawa, Prószyński i S-ka 1998.
7. Huzarski M., *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Toruń 1999.
8. Huzarski M., *Wpływ nowych wyzwań i zagrożeń na zmiany w taktyce wojsk lądowych*, Warszawa 2002.
9. Huzarski M., Kubiński M., *Operacyjno-taktyczne działania wojsk lądowych na obszarze kraju w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia kryzysowego*, pk. KRYZYS” Warszawa 2003.
10. Huzarski M., Kubiński M., *Operacyjno-taktyczne działania wojsk lądowych na obszarze kraju w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia kryzysowego*, pk. KRYZYS 2” Warszawa 2004.
11. Jabłoński B., Kamiński S., *NATO Acquis*, Warszawa 1998.
12. Jakubczak R., *Organizacja i wykorzystanie wojsk obrony terytorialnej*, Warszawa 1996.
13. Jakubczak R., *Rola, funkcje, zadania wojsk OT*, Zeszyty Naukowe AON, 1998, Nr 1(30)A.
14. Jaworski W., *Udział pododdziałów Wojsk Lądowych w operacjach wsparcia pokoju*, Warszawa 2005.
15. Kaczmarek W., Ścibiorek Z., *Przyszła wojna - jaka?*, Warszawa 1994.
16. Kaku M., *Wizje czyli jak nauka zmieni świat w XXI wieku*, Warszawa, Prószyński i S-ka 2000.
17. Korzeniowski S., *Żandarmeria Wojskowa w działaniach taktycznych*, Warszawa 2001.
18. Koziej S., *Teoria walki zbrojnej*, Wydawnictwo „Bellona”, Warszawa 1993.
19. Kozielecki J., *Rozwiązywanie problemów*, PZWS Warszawa 1969.
20. Lidwa W., *Współdziałanie w walce lądowej*, Toruń 2000.
21. Lidwa W. i inni, *Główne wyznaczniki determinujące zmiany w taktyce wojsk lądowych*, Warszawa 2003.
22. Lidwa W., *Implikacje i kierunki zmian w działaniach taktycznych*, Warszawa 2003.
23. Marcinkiewicz C., Czyżowski J., *Grupy Bojowe w UE*, *Wojska Lądowe* nr 6 (119) 15-31 marca 2005.
24. Miszczak K., *Battle Groups/ Grupy Bojowe – Europejskie Siły Szybkiego Reagowania*, Przegląd Środkowo Europejski, nr 40 lipiec 2005.
25. Pawłowski J. (kier nauk), *Ewolucja zadań strategicznych systemu obronności*, cz.1, Warszawa 2001.
26. Paździorek P., *Taktyka wojsk lądowych wobec zmian doktrynalnych*, w: *Główne wyznaczniki determinujące zmiany w taktyce wojsk lądowych*, Warszawa 2003.
27. Pietrzyk E., *Przyszłość wojsk lądowych*, www.army.mil.pl, sierpień 2005.
28. *Potrzeby i możliwości użycia Wojsk Lądowych w operacjach wsparcia pokoju*, Warszawa 2003.
29. *Regulamin działań taktycznych*, Warszawa 1999.
30. Rutkowski C. (red.), *Strategia wojskowa państwa-członka sojuszu, Narodowe oraz sojusznicze aspekty kształtu i użycia sił zbrojnych – SZ – SOJUSZ*, Warszawa 1998.

31. Scales R. L., *Nowy styl prowadzenia operacji*, Armed Forces Journal International, październik 2001.
32. Scales R. L., *Future warfare*, Carlisle Barracks, USA 1999.
33. Skibiński F., *O zasadach i metodyce pracy nad organizacją wojsk*, „Myśl Wojskowa” nr 7/1959.
34. Stoner J. A.F., Wankel Ch., *Kierowanie*, PWE, Warszawa 1992.
35. *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2003.
36. *Strategia wojskowa RP*, Warszawa 2004.
37. Sullivan G., Dubik J., *Land Warfare in the 21st Century*, Carlisle Barracks, Pensylwania 1993.
38. Ścibiorek Z., *Wojna czy pokój?*, Wrocław, Ossolineum 1999.
39. *Teoretyczne podstawy operacji połączonych*, Warszawa 1999.
40. Toffler A., *Trzecia fala*, Warszawa 1997.
41. Toffler A. i H., *Wojna i antywojna*, Warszawa 1997.
42. Tomaszewski A. i in., *Wojska Lądowe w systemie obronnym kraju* pk. „Armia”, Warszawa 1998.
43. Tomaszewski A. i inni, *Operacje i zadania Wojsk Lądowych na obszarze kraju*, Warszawa 2001.
44. Tomaszewski A., *Wojska Lądowe w strategicznej operacji obronnej*, Warszawa 1996.
45. Tomaszewski A., *Wojska Lądowe w systemie obronnym kraju*, Warszawa 1997.
46. *Ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych*, Warszawa 2001.
47. Użycki D., *Nowa technika wojskowa*, 9/97.
48. Użycki D., *Współczesne gąsienicowe wozy bojowe*, wyd. Lampart, Warszawa 1996.
49. Walter D., *Onward Cyber Soldiers*, Time, 21 sierpień 1995.
50. Willmann H., *Niemieckie wojska lądowe na drodze do XXI wieku*, Przegląd Informacyjno-Dokumentalny, CONIW 1998, nr 5 (255).
51. Witkowski I., *Broń przeciwpancerna*, Warszawa 1996.
52. Witkowski I., *Broń przeciwpancerna*, Warszawa, Wyd. Lampart 1996.
53. *Wojska Lądowe w systemie obronnym kraju „ARMIA” cz. IV, skład bojowy, struktura i operacje Wojsk Lądowych*, Warszawa 1999.
54. Wróblewski R., *Przygotowanie i prowadzenie strategicznej operacji obronnej*, Warszawa 1995.
55. Wróblewski R., *Strategia obronna Polski przełomu wieków*, Warszawa 1996.
56. www.aon.edu.pl/zn2005/swietochowski1.htm.
57. www.aon.edu.pl/zn2005/swietochowski1.htm.
58. www.gov.mil.pl.
59. www.mil.wp.pl.
60. www.swiattechniki.pl/index.php/st/galeria/listopad_5_2004.
61. www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe.
62. [www.wojsko.pl/strategia obronności](http://www.wojsko.pl/strategia_obronnosci).
63. www.wp.mil.pl.
64. Zieliński J., *Zarys teorii sztuki operacyjnej*, Toruń 1999.

ZAŁĄCZNIKI

1. Kwestionariusz wywiadu eksperckiego
2. Sprawozdanie z badania opinii ekspertów

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

**KWESTIONARIUSZ
WYWIADU EKSPERCKIEGO**

Podstawowym trzonem Sił Zbrojnych RP są Wojska Lądowe, które we wszystkich stanach funkcjonowania państwa mają do spełnienia szereg zadań o różnym rodzaju i charakterze. Znaczące spektrum zadań stanowi istotny czynnik determinujący potrzebę wszechstronnego przygotowania Wojsk Lądowych oraz uzbrojenia i wyposażenia w sprzęt umożliwiającą realizację przewidzianych zadań, zarówno na obszarze, jak i poza granicami kraju.

Podstawowe zadania dotyczą obrony niezależności, integralności i suwerenności Polski. Znaczące przewartościowania, które nastąpiły na początku XXI wieku przyczyniają się do stosownego przeorientowania celów, zadań i założeń systemu obronnego. Pomimo zmiany charakteru zagrożeń, małego prawdopodobieństwa wybuchu konfliktu globalnego, obecności w strukturach NATO, Unii Europejskiej, zacieśniania współpracy z państwami tworzącymi otoczenie Polski, wpływających stąd korzyści i zobowiązań, Siły Zbrojne RP powinny być przygotowane do udziału w konflikcie zbrojnym na poziomie wojny, lokalnych konfliktów zbrojnych na obszarze kraju lub projekcji siły i zdecydowania w zapewnieniu suwerenności, integralności i niezależności Polski. Wymaga tego uznawana przez NATO zasada samowystarczalności obronnej oraz narodowe, dokumenty normatywne dotyczące bezpieczeństwa RP. Istotne znaczenie mają również historyczne uwarunkowania Polski i związana z tym stała gotowość Wojsk Lądowych do działania w każdym nawet najbardziej niekorzystnym wariantcie rozwoju sytuacji.

Z kolei w czasie pokoju wydzielone siły Wojsk Lądowych mogą uczestniczyć w przewycięzaniu sytuacji kryzysowych, poprzez udział w misjach pokojowych poza granicami kraju oraz uczestniczyć w usuwaniu skutków klęsk żywiołowych i katastrof, a także udzielać pomocy humanitarnej.

Wszystko to wskazuje, że zarówno w okresie pokoju, kryzysu jak i wojny, Wojska Lądowe mają do wykonania zadania istotne dla funkcjonowania państwa. Wynika z tego, że ich struktura oraz uzbrojenie i wyposażenie powinny umożliwić wykonanie tych, złożonych zadań.

Wykorzystanie Wojsk Lądowych wskazuje wyraźnie, że muszą one sprostać zróżnicowanym i trudnym warunkom operacji i walki, jakie występują i mogą występować w XXI wieku.

Przedstawiane w różnych źródłach wizje przyszłych działań oraz charakter prowadzonych operacji pokojowych akcentuje w sposób szczególny wpływ nowych technologii i środków, które w znaczący sposób zmieniają sposoby i treść zadań.

W ocenach wielu teoretyków identyfikacja perspektywicznych zadań oraz właściwe i wszechstronne wyposażenie w sprzęt spełniający najwyższe standardy będzie miało znaczący wpływ na efektywność realizacji zadań przez nowoczesne Wojska Lądowe.

W związku z prowadzonymi badaniami w obszarze dotyczącym uzbrojenia i wyposażenia Wojsk Lądowych z uwzględnieniem realizowanych i prognozowanych przez nie zadań, zwracamy się z prośbą o wyrażenie swojej opinii w stosunku do przedstawionych poniżej problemów.

1. Jakie zadania dla Wojsk Lądowych wynikają z ich udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych?
2. Jakie zadania do wykonania mają wojska wsparcia krajowego?
3. Jakie wymagania wobec uzbrojenia i wyposażenia wojsk lądowych wynikają z przewidywanych dla nich zadań?
4. Czy aktualne uzbrojenie i wyposażenie jednostek wojsk lądowych odpowiada potrzebom wynikającym z zadań?
5. Jakie zmiany należy wprowadzić, aby uzbrojenie wojsk lądowych pozwalało realizować zadania generowane dla wojsk lądowych zgodnie z ich przeznaczeniem?

Zespół autorski z góry dziękuje za wyrażenie opinii na wyżej wymienione problemy.

SPRAWOZDANIE Z BADANIA OPINII EKSPERTÓW

TEMAT BADAŃ: Uzbrojenie i wyposażenie wojsk lądowych w kontekście ich współczesnych zadań

1. **CEL BADAŃ:** Zbadać i naukowo opracować opinie ekspertów zgodnie ze scenariuszem prezentacji poglądów i rozmowy kierowanej.
2. **CZAS BADAŃ:** czerwiec 2005 – październik 2005.
3. **OPIS PRZEBIEGU BADAŃ:**

Badaniami objęto:

- a. Akademię Obrony Narodowej:
 - Wydział Strategiczno Obronny
 1. Profesor AON - 1;
 2. Adiunkt - 2
 - Wydział Wojsk Lądowych
 3. Profesor AON - 2;
 4. Adiunkt - 4
- b. Wyższa Oficerska Szkoła im. Tadeusza Kościuszki:
 5. Adiunkt - 2
- c. Dowództwo Wojsk Lądowych:
 6. Zastępca Szefa Zarządu Operacji Lądowych;
 7. Główny Specjalista – 2.

Badania przeprowadzone były w oparciu o kwestionariusz zawierający pięć pytań wymagających wyrażenia osobistych poglądów ekspertów:

1. Jakie zadania dla Wojsk Lądowych wynikają z ich udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych?
2. Jakie zadania do wykonania mają wojska wsparcia krajowego?
3. Jakie wymagania wobec uzbrojenia i wyposażenia wojsk lądowych wynikają z przewidywanych dla nich zadań?
4. Czy aktualne uzbrojenie i wyposażenie jednostek wojsk lądowych odpowiada potrzebom wynikającym z zadań?
5. Jakie zmiany należy wprowadzić, aby uzbrojenie wojsk lądowych pozwalało realizować zadania generowane dla wojsk lądowych zgodnie z ich przeznaczeniem?

Na podstawie uzyskanych opinii sformułowano następujące wnioski:

Ad. 1.

W obecnej sytuacji międzynarodowej i ogólnoświatowej obszar występowania bezpośrednich zagrożeń natury militarnej znajduje się w znacznym oddaleniu od granic Polski, jak również stopień ich bezpośredniego wpływu na nasz kraj nie jest duży. Należy jednak dostrzegać fakt, iż znaczące zaangażowanie Polski w międzynarodowe wysiłki na rzecz działań pokojowych i rozwiązywania sytuacji kryzysowych nakłada znaczące zadania na siły zbrojne RP. Ocena dotychczasowego zaangażowania wojska polskiego pozwala sądzić, że we współczesnym świecie typowe zadania ewoluują i rozszerzają się o nowe. Coraz częściej współczesne siły zbrojne, a w nich operacyjne jednostki wojsk lądowych, muszą być przygotowywane zarówno do realizacji zadań w ramach klasycznej operacji militarnej, jak i w ramach operacji innych niż wojna.

Liczne zagrożenia pojawiające się w różnych miejscach świata stały się czynnikiem stymulującym potrzebę wzmocnienia systemu światowego bezpieczeństwa i pokoju przez społeczność międzynarodową. System ten w dużej mierze opiera się na aktywności i dobrowolnym wspieraniu zamierzeń pokojowych przez państwa zarówno w sferze politycznej, jak i wojskowej. Zobowiązania, które przyjęła na siebie Polska, jako aktywny członek NATO, wymaga zaangażowanej obecności w wydarzeniach związanych ze stabilizacją pokoju w różnych zakątkach świata. Stanowi to przyczynę zwiększenia zadań realizowanych przez Wojska Lądowe. Nastąpiło jednocześnie ich znaczne zróżnicowanie pod względem charakteru i specyfiki. Poszerzający się współdziałanie w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych z dala od granic kraju nakreśla nowe, często diametralnie różne od dotychczasowych wymagania wobec sił wydzielanych do tych zadań.

W opinii ekspertów wojska lądowe muszą być gotowe do realizacji następujących ogólnych zadań, związanych z operacjami pokojowymi i stabilizacyjnymi:

- przygotowania i wyposażenia wydzielonych kontyngentów;
- przygotowania składów osobowych do różnych komórek wielonarodowych zespołów, dowództw i sztabów;
- przygotowania obserwatorów i uczestników misji prowadzonych pod patronatem ONZ, OBWE, NATO, UE.

Eksperci prognozują, że zadania wykonywane w ramach działań poza obszarem kraju stają się obecnie priorytetowe, a ich zakres rozszerza się. Wynika to z wzrastającej ilości sytuacji kryzysowych i relatywnych potrzeb ich neutralizacji.

Zaangażowanie Wojsk Lądowych w operacje prowadzone poza obszarem kraju często będą nosiły znamiona charakteryzujące konflikty asymetryczne.

Z kolei środowisko działań w często trudnym terenie, w obszarach zurbanizowanych, leśnych, górskich w pływac będzie na kształt zadań Wojsk Lądowych. Zwykle z punktu widzenia typologii działań związanych z uwarunkowaniem środowiskowym będą to warunki szczególne dla wydzielonych zgrupowań Wojsk Lądowych. Przykładem jest Irak, Afganistan. Dodatkowe utrudnienia wynikać mogą ze specyficznych i trudnych cech klimatu, pogody, pory roku. W działaniach tego typu stosunkowo ciężkie i zaawansowane technologicznie środki walki i rozpoznania Wojsk Lądowych mogą charakteryzować się odmienną skutecznością. Zmusza to Wojska Lądowe do odpowiedniego przygotowania zarówno sprzętu, wyposażenia jak i stanów osobowych. Działania w takich uwarunkowaniach nakładają zadania, które mogą być realizowane w zróżnicowanym przedziale czasu. Wyszkolenie żołnierza do działań w szczególnym środowisku np. dżungli nie jest możliwe bez wsparcia i wykorzystania infrastruktury innych państw sojusznicznych lub chętnych do współpracy. Stosownie do tego jednym z zadań Wojsk Lądowych jest współpraca z innymi partnerami w dziedzinie doskonalenia sprzętu i wyposażenia, szkolenia żołnierzy i wymiany doświadczeń.

Udział wydzielonych sił ze składu Wojsk Lądowych w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych, jest swego rodzaju sprawdzianem, pozwalającym zdobywać nowe doświadczenia, weryfikować teorie i praktykę, sprzęt, wyposażenie, uzbrojenie.

Tak duże zaangażowanie stanowi znaczący wysiłek Wojsk Lądowych zarówno organizacyjny, jak i ekonomiczny. Przygotowanie, wyposażenie oraz wymiana kontyngentów w ramach rotacji przyczynia się również do odciągania od pełnienia obowiązków służbowych na zajmowanych stanowiskach znacznej liczby żołnierzy.

Ad. 2.

Zmieniające się uwarunkowania, zaakcentowane w strategii wojskowej przyczyniły się do nowego spojrzenia na charakter, sposób działania, struktury dowodzenia i zakres odpowiedzialności części elementów systemu obronnego. Przyczyniło się to do wydzielenia części sił do tak zwanych „wojsk wsparcia krajowego”. Takie podejście stanowiło naturalną konsekwencję i potrzebę zwiększenia skuteczności i efektywności działania wojsk operacyjnych i sojusznicznych na obszarze naszego kraju, w każdym z możliwych okresów funkcjonowania państwa (pokój, kryzys, wojna). W skład wojsk wsparcia krajowego wchodzi: jednostki obrony terytorialnej, żandarmeria wojskowa; administracja wojskowa; logistyka stacjonarna; inne (zabezpieczające w systemie stacjonarnym).

Według opinii ekspertów, głównym zadaniem wojsk wsparcia krajowego jest stworzenie dogodnych warunków do funkcjonowania państwa, sił zbrojnych i przebywających na naszym terytorium sił sojuszniczych we współdziałaniu z pozamilitarnymi elementami systemu obronnego RP. Stosownie do tego każde z wymienionych powyżej sił powinny realizować zadania specyficzne, a wynikające z ich możliwości i specjalizacji. Ich gama jest bardzo zróżnicowana, ale niezmiernie ważna stwarza, bowiem bazę i właściwe warunki do realizacji zadań przez wojska operacyjne (w tym sojusznicze) na obszarze kraju.

Znaczące i odpowiedzialne zadania spoczywające na wojskach wsparcia krajowego zarówno w czasie pokoju, kryzysu czy wojny ukierunkowane są na zapewnienie warunków sprzyjających właściwemu funkcjonowaniu Sił zbrojnych RP, ich operacyjnej części oraz w sytuacjach kryzysowych, zagrożeń bezpieczeństwa państwa o charakterze niemilitarnym wsparcie organów administracji państwowej, pomoc ludności cywilnej i niwelowanie zagrożeń nie wymagających użycia wojsk operacyjnych. Odciążają w ten sposób wojska operacyjne od realizacji zadań, zapewniając im warunki do właściwego funkcjonowania i działania w ramach szkolenia i utrzymywania wysokiego stopnia gotowości bojowej.

Ad. 3.

Działania bojowe w dającej się przewidzieć przyszłości będą znacznie skuteczniejsze, prowadzone przy tym w sposób nieliniowy. Oddziały i pododdziały często będą zmieniać swoje położenie na polu walki. Często także będzie się zmieniać jego obraz. Wszystko na to wskazuje, że strona konfliktu, która będzie szybciej reagować na zachodzące zmiany, dysponując mobilniejszymi elementami ugrupowania bojowego, zwiększy swoją szansę na przejęcie inicjatywy i osiągnięcie celu operacji.

Dające się wygenerować zadania, jakie stać będą w przyszłości przed jednostkami wojsk lądowych powodować będzie, iż podstawowy moduł to jest batalion powinien być przygotowany do prowadzenia walki samodzielnie.

Nowoczesne systemy walki pozwolą na możliwość pojawiania się w jej toku konieczności zdecentralizowanego dowodzenia elementami ugrupowania bojowego w oddzielnych bitwach i walkach. Dlatego też zdolności mobilne wojsk zwiększą szansę przetrwania na szczeblach taktycznych, a sprawne oraz scentralizowane dowodzenie i kierowanie zapewni szansę uzyskania inicjatywy na szczeblach operacyjnych i strategicznych. Niezbędne jest zatem dążenie do zwiększenia mobilności wojsk lądowych, a więc koniecznym jawi się konieczność wprowadzenia do struktury związków taktycznych typu lekkiego takich środków walki, które pozwolą na działanie w wymiarze powietrzno-lądowym.

W operacjach przyszłości prowadzonych przez komponenty zbrojne podstawowe znaczenie będzie mieć informacja. Dostęp do informacji, jej opracowywanie i sprawne przekazywanie będą odgrywać pierwszorzędą rolę. Rozwiązania przyjmowane w tym obszarze wskazują, iż w niedalekiej przyszłości informacje o otoczeniu (sytuacji bojowej) każdy żołnierz będzie mógł zdobywać automatycznie z bazy danych, a cyfrowa sieć zobrazowania pola walki będzie dostępna do natychmiastowego wykorzystania przez dowódców i walczące wojska. Najważniejszą korzyścią wynikającą z cyfrowej obróbki danych dotyczących pola walki będzie możliwość jednoczesnego korzystania z informacji przez wszystkie zainteresowane ogniwa. Ze wspólnie zbudowanej bazy, obejmującej wiarygodne i aktualne dane o sytuacji wojsk własnych, gotowości bojowej, stanie logistyki oraz warunkach geograficzno-klimatycznych, każdy dowódca będzie mógł wybrać informację potrzebną mu do podjęcia optymalnej decyzji.

Chcąc posiadać inicjatywę na współczesnym i przyszłym polu walki trzeba posiadać zdolność do natychmiastowego wykrycia elementów ugrupowania bojowego wojsk przeciwnika, oraz we współdziałaniu ze zintegrowanymi systemami dowodzenia i kierowania bronią precyzyjnego rażenia – ich niszczenia lub obezwładniania. Tak funkcjonujące systemy rozpoznawczo-uderzeniowe na szczeblach taktyczno-operacyjnych będą mogły zadawać straty porównywalne ze skutkami użycia broni masowego rażenia. Walka radioelektroniczna, będąc obecnie jednym z elementów zabezpieczenia działań bojowych, stanie się w najbliższej przyszłości samodzielnym środkiem walki, który będzie decydować w znacznym stopniu o zwycięstwie w przyszłej wojnie.

Koniecznym będzie, stopniowe wprowadzanie do uzbrojenia Wojsk Lądowych skutecznych i o dużym zasięgu rażenia, a przy tym prostych w obsłudze systemów broni inteligentnej. Muszą one posiadać zdolność do niszczenia czołgów, samolotów i śmigłowców, a także infrastruktury obronnej przeciwnika. W konkluzji można przyjąć, że broń precyzyjna jest bronią przyszłości, ale o jej skuteczności zadecyduje dokładne i efektywne rozpoznanie.

Ad. 4.

Przewidywane warunki przyszłego pola walki oraz dające się wygenerować zadania wymagają całkowitej zmiany wizerunku, ekwipunku i sposobu działania żołnierza. Przyjmowane w tym względzie przyszłe programy muszą przynosić w efekcie lepsze warunki i większe możliwości walki, przetrwania i rozpoznania oraz otrzymywania i przekazywania informacji każdemu uczestnikowi walki. Zapewnić to mogą: osobista radiostacja i radionamiernik GPS, palmtop lub mikrokomputer, które żołnierz będzie nosił przy sobie, mikrokamera telewizyjna montowana na hełmie, modem, moduł odpowiedzialny za rozpoznawanie komend

głosowych, sensory wykrywające cząsteczki gazów bojowych, czujniki akustyczne, mundury wykonane w technologii stealth, czy nowa modułowa broń osobista.

Wnioski zdobyte na podstawie współczesnych konfliktów i wszechstronna analiza przyszłych wskazują, że, że szeroki zakres zadań i jednocześnie ograniczona liczba wojsk będą powodować konieczność „wielofunkcyjności” zarówno poszczególnych żołnierzy, jak i całych oddziałów. Automatyzacja dowodzenia i szybkość przetwarzania informacji doprowadzą nie tylko do zmiany systemu dowodzenia (stanie się możliwe bezpośrednie kierowanie np. grupą specjalną ze szczebla strategicznego), ale pozwolą także na dobranie odpowiedniego składu i wyposażenia jednostki oraz poszczególnych żołnierzy pod kątem wykonywanego zadania. Pozwoli to na ograniczenie liczebności wojsk lądowych, a przy tym na zwiększenie indywidualnego bezpieczeństwa, choć bez wątplenia wymagać to będzie coraz większej profesjonalizacji na każdym szczeblu.

Zderzenie przedstawionych wyżej potrzeb z aktualnym uzbrojeniem i wyposażeniem zasadniczych jednostek wojsk lądowych jednoznacznie wskazuje, że istnieje bardzo pilna potrzeba szeroko zakrojonych zmian w tym względzie. Należy jednak zdawać sobie sprawę, że musi to być proces rozłożony w czasie ze względu na koszty jak i konieczność zachowania wymaganej gotowości bojowej przez poszczególne jednostki.

Ad. 5.

Zmiany zachodzące w wojskach lądowych powinny uwzględniać konieczność posiadania wysoce mobilnych, lekkich, sił. Wynika to zarówno z przewidywanego przeznaczenia tego komponentu Sił Zbrojnych, jak i ze zobowiązań, które ciążą na naszym kraju. Warunkiem możliwości ich szybkiego i sprawnego przemieszczania w obszar operacji oraz wykonywanie tam postawionych im zadań jest posiadanie przez nie stosownego wyposażenia i uzbrojenia. Aktualnie w wojskach lądowych siłami tymi są oddziały desantowoszturmowe, kawalerii powietrznej oraz w wyniku rozszerzenia naszego zaangażowania w operacje pokojowe i stabilizacyjne dwa oddziały zmechanizowane (12, 17 BZ oraz w niedalekiej przyszłości 21BSP). Niezależnie od specyfiki wykonywanych zadań oddziały te powinny posiadać na swym wyposażeniu środki walki pozwalające wesprzeć ich swą siłą ognia w każdych warunkach terenowych podobnie jak czołgi czy BWP działającą piechotę. W związku z tym pododdziały desantowoszturmowe należy wyposażać w samochody ciężarowo-osobowe wysokiej mobilności typu HMMWV. Zapewnią one większą zdolność przemieszczania się jak też wsparcie ogniem broni pokładowej żołnierzy, którzy wpadli w pułapkę lub napotkali liczniejszego przeciwnika. Pojazd ten służy jednocześnie do przewozu osobistego wyposażenia żołnierzy oraz niezbędnych zapasów (w tym jednostki ognia). Jedną z zalet pojazdu jest to, że

bez większych przeszkód może być transportowany drogą powietrzną dostępnymi w SZRP statkami powietrznymi.

Wojna w Iraku wygenerowała potrzebę posiadania na wyposażeniu pododdziałów środka walki, który będzie precyzyjnie niszczył ważne cele lub obiekty. Musi być to broń obsługiwana przez jednego, dwóch żołnierzy i dysponować stosunkowo dużym zasięgiem tak by przeciwnik nie mógł jej zniszczyć ogniem broni strzeleckiej. Takim środkiem okazał się przeciwpancerny pocisk kierowany III generacji PPK „SPIKE-LR”. Przeznaczony jest on do niszczenia wozów opancerzonych i innych szczególnie ważnych celów. Pocisk „SPIKE –LR” jest naprowadzany automatycznie i cechuje się wysokim prawdopodobieństwem trafienia oraz dużą odpornością na zakłócenia. Umożliwia on strzelanie w dwóch trybach: „**Wystrzel i zapomnij**” oraz „**Wystrzel i steruj**”. Jego właściwości taktyczno-techniczne umożliwiają prowadzenie precyzyjnego ognia bez narażania na straty ludności cywilnej. Głowice bojowe pocisków pozwalają na niszczenie przeciwnika znajdującego się w ukryciu, pomieszczeniach i innych trwałych budowlach. Dlatego broń ta może stanowić wyposażenie pododdziałów przeznaczonych do udziału w misjach pokojowych a szczególnie stabilizacyjnych. W związku z tym priorytetem w tym względzie powinno być wyposażanie w pierwszej kolejności w ten sprzęt jednostek aeromobilnych.

Z chwilą rozpoczęcia wyposażania wybranych oddziałów w kołowe transportery opancerzone (KTO ROSOMAK) w ich strukturach organizacyjnych celowym jest umieszczenie pododdziałów wyposażonych w PPK „SPIKE-LR”. Dysponowanie tym środkiem walki zwiększy żywotność pododdziałów szczebla pluton, kompania. Umożliwi zatem wykonywanie przez nie zadań w oderwaniu od sił głównych i bez potrzeby ich wsparcia ze strony przełożonego. A zatem oprócz żywotności zapewni im większą samodzielność.

W ostatnim okresie w wielu armiach opracowano wiele odmian transporterów opancerzonych (TO). Rezygnując z napędu gąsienicowego, i ciężkiego opancerzenia, przy jednoczesnym zachowaniu siły ognia zwiększono, im możliwości manewrowe, umożliwiając także ich przerzut drogą powietrzną. Kolejną zaletą tego sprzętu jest jego uniwersalność. Na bazie podstawowego modelu można konstruować różne warianty: poczynając od wozu bojowego przeznaczonego do wsparcia piechoty, przez wóz dowodzenia, aż po wozy technicznego zabezpieczenia. Przykładem takiej konstrukcji jest wyrób fińskich zakładów Patria Vehicles zakupionych przez polską armię. Wóz ten o oznaczeniu polskim KTO ROSOMAK powinien być w najbliższym czasie podstawowym pojazdem bojowym oddziałów reprezentujących siły lekkie.

Dostrzegając ich niewątpliwe walory, trzeba też dostrzegać ograniczenia, jakie mogą w tym zakresie powstać. Chodzi tu mianowicie o czas dotarcia pododdziałów wyposażonych

w kołowe transportery do rejonu działań. Ich masa bojowa ogranicza bowiem wykorzystanie transportu powietrznego. Statki powietrzne, które mogą być zaangażowane w to przedsięwzięcie muszą dysponować dużym udźwigiem a to uniemożliwia szybkość reakcji i jednoczesny przerzut pododdziału w sile, co najmniej kompanii.

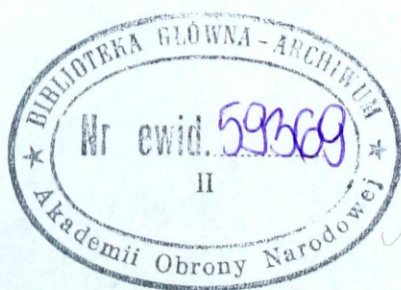
Bardzo dobrym kierunkiem jest traktowanie KTO ROSOMAK jako platformy bojowej. Przewiduje się montowanie na wieży PPK SPIKE-LR co spowoduje dalszy wzrost jego możliwości bojowych, jednak z drugiej strony może spowodować zmniejszenie liczby żołnierzy desantu.

Określone priorytety jasno formułują, w jaki sprzęt będą wyposażane jednostki wojsk lądowych do nich właśnie należą: KTO ROSOMAK, PPK „SPIKE-LR” oraz wielozadaniowy pojazd HMMWV. Z tego też względu można stwierdzić, że priorytetem w kształtowaniu wizerunku wojsk lądowych będą jednostki lekkie.

Oprócz modernizowania i wprowadzania nowego sprzętu do jednostek potocznie zwanymi ogólnowojskowymi nie należy pomijać także jednostek wsparcia. W wojskach raketowych i artylerii zmiany we wszystkich oddziałach i pododdziałach należy przeprowadzać pod kątem zwiększenia ich manewrowości, siły ognia oraz zapewnienia kompatybilności operacyjnej z odpowiednimi strukturami NATO.

W wojskach obrony przeciwlotniczej ramach całościowej przebudowy systemu obronnego Wojsk Lądowych zapoczątkowano proces automatyzacji systemu dowodzenia i kierowania obroną przeciwlotniczą na szczeblach taktycznych oraz zwiększono możliwości bojowe części pododdziałów przez modernizację uzbrojenia i wyposażenie w nowoczesne zestawy. Unowocześniono system rozpoznania, dowodzenia i kierowania ogniem przez wymianę wozów dowodzenia starej generacji (REKIN-2 i WD-43) na zautomatyzowane obiekty rozpoznania i dowodzenia (ZENIT-10 i ZENIT-40).

Wojska inżynieryjne powinny skupić swój wysiłek na unowocześnianiu i wyposażaniu patroli rozminowania szczególnie tych, które mogą być wysyłane w składzie kolejnych zmian Polskiego Kontyngentu Wojskowego do Iraku i Afganistanu.

S/6380

16,50